

«Հիմնադրամի» ճաշկերույթի Ընթացին Պարգևատրուեցաւ Բարերար Երուտ Թրփանճեանը

ԼՂՀ նախագահ Բակօ Սահակեան ժամանեց Լոս Անճելոս, մասնակցելու համար Հայաստանի Համահայկական հիմնադրամի տարեկան դրամահաւաք-թեյեթոնին, որու հասոյթը պիտի յատկացուի Վարդենիս-Մարտա ճանապարհի շինարարութեան

Կիրակի, Նոյեմբեր 23-ի երեկոյեան ան ներկայ գտնուեցաւ Հայաստանի Համահայկական Հիմնադրամի կազմակերպած ճաշկերույթին, որ տեղի ունեցաւ Կլէնտէլի «Հիլթոն» հիւրանոցի սրահներուն մէջ:

Այս առթիւ իր ունեցած ելոյթին մէջ նախագահ Սահակեան անդրադարձաւ Արցախի կեանքին,

ներքին եւ արտաքին քաղաքականութեան, տարածաշրջանային հողովոյթներուն, նաեւ կարեւորեց Սփիւռքի հետ Ստեփանակերտի համագործակցութիւնը:

Ոսելով Վարդենիս-Մարտակերտ մայրուղիի կառուցման մասին, Սահակեան գայն որակեց Արցախի եւ հայ ժողովուրդի համար ռազմաքաղաքական ու ընկերատնտեսական առանցքային նշանակութիւն ունեցող ծրագիրը:

Ան առթիւ նախագահ Սահակեան Արցախին մատուցած իր ծառայութիւններուն համար Մեսրոպ Մաշտոցի շքանշանով պարգևատրուեց բարերար՝ ճերմուտ Թրփանճեանը:

«ՄԻԻԹԱՐ ԳՈՇ» ՇՔԱՆՇԱՆ՝ ԸՆԿ. ՎԱԶԳԷՆ ԳԱԼԹԱՔՃԵԱՆԻՆ

Նախագահ Սերժ Սարգսեան Ընկ. Վազգէն Գալթաքճեանը կը պարգևատրէ Միիթար Գոշի մետալով

Հայաստանի Հանրապետութեան նախագահ Սերժ Սարգսեան ընդունեց Սոցիալ Դեմոկրատ Հնչակեան Կուսակցութեան կեդրոնական վարչութեան անդամ Ընկ. Վազգէն Գալթաքճեանը եւ կեդրոնական վարչութեան ու կուսակցութեան Հայաստանի վարչմարմնի խումբ մը ընկերները:

Այս առթիւ նախագահ Սարգսեան Ընկ. Գալթաք ճեանը պարգևատրեց Միիթար Գոշի մետալով, իր ծաւալած հայնապատ ակնառու գործունէութեան, հայրենիք-սփիւռք կապերու ամրապնդման գործին մէջ ներդրած նշանակալի

աւանդին համար, շնորհաւորեց պետական այս բարձր պարգևին արժաժանալուն առնչութեամբ եւ մաղթեց յետագայ յաջողութիւններ:

Ընկ. Վազգէն Գալթաքճեան իր կարգին մեծ պատիւ համարեց հայ ընկերքի բարձր պարգևին արժանանալը, երախտագիտութիւն յայտնեց այդպիսի գնահատականի համար եւ ընդգծեց, որ Միացեալ Նահանգներու զանազան շրջաններուն ու յատկապէս Լուիզիանա նահանգին մէջ պիտի շարունակէ իր գործունէութիւնը՝ ի շահ հայրենիքին, Արցախին եւ համայն հայ ժողովուրդին:

Հայկական Յատուկ Ուժերը Հասան Ուղղաթիռի Անկման Վայրը Երեք Հայ Օդաչուները Թաղուեցան Եռաբլուրի Մէջ

Նախատեսուած Հայ օդաչուներու յուղարկաւորութիւնը Երեւանի մէջ

Նոյեմբեր 12-ին, Լեռնային Ղարաբաղի Պաշտպանութեան բանակը յատուկ նշանակութեան գործողութիւն իրականացնելով կարողացաւ հասնիլ Նոյեմբերի 12-ին Ատրպէյճանի կողմէ վար առնուած Մի-24 ուղղաթիռի անկման վայրը եւ տուն բերել երեք զոհուած հայ օդաչուներու մասունքները:

ԼՂՀ Պաշտպանութեան Բանակի մամուլի ծառայութեան տարածած հաղորդագրութեան համաձայն, «մարտական խնդրի կատարման արդիւնքում դէպքի վայրից տարհանուել են ուղղաթիռի անձնակազմից մէկի դին, երկու օդաչուները մասունքները եւ ուղղաթիռի որոշ անհրաժեշտ մասեր»: Գործողութեան ընթացքին ատրպէյճանական կողմէն արձանագրուած է երկու մեռեալ, իսկ հակական կողմը կորուստներ չեն ունեցած:

Ատրպէյճան, որ կը մերժէր միջազգային կազմակերպութիւններուն մօտենալ ուղղաթիռի անկման վայրը, անակնկալի եկած է հայկական հանդուգն գործողութեամբ եւ կը շարունակէ հերքել, որ նման բան պատահած է:

Այս առթիւ Հայաստանի պաշտպանութեան նախարարութիւնը յայտարարեց որ, Ատրպէյճանի կողմէ տարածուող ապատեղեկատուութիւնը եւ իրականացուած գործողութեան հերքումը կը

հանդիսանայ միջազգային մարդասիրական իրաւունքի կոպիտ ոտնահարման, ինչպէս նաեւ զոհուած հակառակորդի նկատմամբ բարոյապղծման եւս մէկ վառ օրինակ:

Նոյեմբեր 24-ին Երեւանի Նոր Նորք շրջանի Սուրբ Սարգիս եկեղեցուց մէջ տեղի ունեցաւ երեք օդաչուներու՝ Մէրկէյ Սահակեանի, Սարգիս Նազարեանի եւ Ազատ Սահակեանի հոգեհանգստեան արարողութիւնը, Ամենայն Հայոց Գարեգին Բ. կաթողիկոսի հանդիսապետութեամբ: Հոգեհանգստեան արարողութեան ներկայ եղան Հայաստանի Հանրապետութեան նախագահը, վարչապետը, պաշտպանութեան բանակի հրամանատարը, Հայաստանէն եւ Արցախէն ժամանած բարձրաստիճան պատասխանատուներ:

Երեք զոհերու յուղարկաւորութիւնը տեղի ունեցաւ Նոյեմբեր 25-ին Եռաբլուրի մէջ՝ զինուորական արարողակարգով:

Յուղարկաւորութեան կը մասնակցէին ՀՀ եւ ԼՂՀ պաշտպանութեան նախարարները:

ԼՂՀ ՊԲ հրամանատար Մովսէս Յակոբեան զոհուածներու ընտանիքներուն յանձնեց ԼՂՀ նախագահ Բակօ Սահակեանի հրամանով յետմահու շնորհուած «Արիութեան Համար» մետալները:

Նոյեմբեր 27-ին Բոլորս Մասնակցինք Հայաստան Համահայկական Հիմնադրամի Թելեթոնին Միասին Կառուցենք Վարդենիս-Մարտակերտ Ճանապարհը

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ՄԱՍԻՍ

Ինչու է «քնել» միջազգային հանրութիւնը

ԱՐՄԵՆ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

Երբ Նոյեմբերի 12-ին ատրպէյճանական զինուժը խոցեց սահմանագծի երկայնքով ուսումնական կառուցվածքը...

Յատուկ նշանակութեան օպերացիայի իրականացումից առաջ՝ Նոյեմբերի 19-ին, ԵԱՀԿ Մինսկի խումբի հանդէս էր եկել յայտարարութեամբ...

ցուցիչ Անշէյ Կասպրշիկի խնդրանքը, որն արդէն ակնյայտ դեմարշ էր միջազգային հանրութեանը...

Իր նման անադէկվատ վարքագծով, Ատրպէյճանը փաստացի բացայայտեց երկու իրողութիւն: Նախ՝ որ իսկապէս շահագրգռուած է իրավիճակի ապակայունացմամբ...

Հետաքրքրականն այն է, որ միջազգային հանրութիւնը, կամայ թէ ակամայ, դարձաւ այդ օպերացիայի ուղղակի կամ անուղ-

ղակի մասնակիցը: Յատուկ գործողութեան ձեռնարկման հիմնական օրը՝ Նոյեմբերի 21-ին, Անշէյ Կասպրշիկը մեկնեց Պաքու՝ ատրպէյճանի դեկավարութեան հետ քննարկելու ուղղաթիւի ոչնչացման հետեւանքների վերացման խնդիրը:

Միջազգային հանրութեան նման լոյս վերաբերմունքի միւս պատճառն այն է, որ իրականում հայկական կողմից ընտրուած մարտավարութիւնը եւ հանգուցալուծումն ընկալուած է որպէս ոչ թէ իրավիճակի սրման, այլ ճիշդ հակառակը՝ լարուածութեան թուլացման միջոց:

Այսօր Հայաստանի ամերիկեան համալսարանում տեղի ունեցած դասախօսութեան ժամանակ Մեծ Բրիտանիայի դեսպան Քեթրին Լիչը յայտարարել է, թէ ուղղաթիւի անձնակազմի անդամների դիակները վերադարձնելու գործողութիւնը որոշակի քայլ է խաղաղութեան վերահաստատման ուղղութեամբ:

պէջմանը, գրկուելով բոլոր խաղաքարտերից, ստիպուած է համակերպուել իր համար նոր եւ, ըստ էութեան, նուաստացուցիչ իրավիճակի հետ ու բաւարարուել ատամները կրճատացնելով: Միջազգային հանրութիւնն, ասպիտով, ուղղաթիւի ոչնչացման հետ կապուած «միջադէպի» թեման համարում է սպառուած: Ու թերեւս հենց դա է բոլորի կողմից միաժամանակ դրսևորուող լուծութեան կամ անտարբերութեան հիմնական պատճառը:

Բայց դա արդէն պէտք է երկրորդական համարել: Այն, ինչ տեղի ունեցաւ Նոյեմբերի 12-ին, մեզ համար սոսկ շարքային միջադէպ չէր: Եւ եթէ նոյն միջազգային հանրութիւնն իսկապէս ցանկանում է հասնել տարածաշրջանում յարաբերական կայունութեան եւ խաղաղութեան հաստատման, հայկական կողմին գերծ պահել հակառակորդին շարունակաբար պատժելու հրամայականից, ապա դրա լաւագոյն ու սկզբի համար թերեւս միակ միջոցը նմանատիպ իրավիճակներում իրերն իրենց անուսով կոչելն է՝ հակամարտող կողմերի միջև կեղծ հաւասարութիւն դնելու միջոցով Ատրպէյճանին աւելի ու աւելի լիտիացնելու փոխարէն: Ու այս տեսակետից թէ ուղղաթիւի ոչնչացման եւ թէ դրան հետեւած զարգացումների համար «միջազգային հանրութիւն» կոչուածը կրում է լիարժէք պատասխանատուութիւն:

«ՀԵՏՔ»

Հայկական գինուժը դուրս եկաւ նոր դիրքեր

ՅԱԿՈՒԲ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

Հայկական ուղղաթիւի անկման վայրից անձնակազմի անդամների աճիւնները դուրս բերելու յատուկ գործողութիւնը Հայաստանի զինուած ուժերին դուրս է բերել տարածաշրջանային եւ գոյց նոյնիսկ համաշխարհային նոր դիրք:

Դժբախտաբար, յատուկ գործողութիւնն իրականացուեց ողբերգական առիթով՝ հայկական ուղղաթիւը խոցուեց Արցախի ու Ատրպէյճանի սահմանի չէզոք գոտում, եւ ատրպէյճանցիները արդէն տասը օրից աւելի կրակահերթի տակ էին պահում անկման վայրը՝ թոյլ չտալով հայկական կողմին վերցնել գոհերի աճիւնները: Ատրպէյճանը յայտարարում էր, որ դա թոյլ կը տայ միայն «օկուպացուած» տարածքներից հայկական զինուժի դուրսբերումից յետոյ:

Ահա այդ յայտարարութեան յաջորդ օրն իսկ յայտնի դարձաւ, որ հայկական զինուժը իրականացրել է յատուկ գործողութիւնը:

Այդ յատուկ գործողութիւնը հայկական բանակը դուրս բերեց համաշխարհային բանակների այս-

պէս ասած էլիտա կամ առնուազն դրա մատուցներ: Հայկական զինուժը տարածաշրջանում ունէր ամենամարտունակի համարումը, ընդ որում դրան էր հասել ոչ թէ քարոզչութեան, այլ պարզապէս յաղթած պատերազմի եւ խաղաղութիւնը աւելի քան երկու տասնամեակ պահպանելու շնորհիւ: Հայաստանի զինուած ուժերի հեղինակութիւնը բարձր էր միջազգային փորձագէտների, բանակային աւանդույթներ եւ գերհզօր բանակներ ունեցող պետութիւնների ուսուցիչական մասնագէտների շրջանում:

Սակայն բանակային յատուկ օպերացիաները առանձնապատուկ կատեգորիա են, որի գործնական դրսևորումներով կարող են հպարտանալ թերեւս քիչ պետութիւնների զինուած ուժեր: Հայաստանի զինուժը յայտնուեց դրանց շարքում: Յատուկ գործողութիւնները ռազմարուեստի բարձրագոյն «պիլոտաժի» շարքից են: Պատահական չէ, որ զինուած ուժերում հենց յատուկ օպերացիաները իրականացնող ստորաբաժաններն են կնքուում «էլիտար գործեր» ոչ պաշտօնական անուանումով:

Տեղի ունեցածն անշուշտ օրինակ Պրն Լատենի յայտնաբերան եւ ոչնչացման օպերացիա չէ իր միջազգային հնչեղութեամբ: Իսկ ինչ վերաբերում է բարդութեանը, ապա այստեղ իհարկէ համեմատութիւնները տեղին չեն, քանի որ կան տասնեակ եւ հարիւրաւոր գործօններ, որոնք յարաբերական են դարձնում բարդութեան աստիճանի գնահատումը:

Բայց ով քիչ թէ շատ պատկերացում ունի հայկական ուղղաթիւի անկման վայրից, կը պատկերացնի, թէ որքան բարդ է յատուկ գործողութիւն իրականացնել գործնականում հարթ տարածութիւնում, հակառակորդի դիրքից ընդամէնը մի քանի տասնեակ մէթր հեռավորութեան վրայ, եւ այն դէպքում, երբ հակառակորդը պատրաստ է եւ աչալուրջ՝ կրակի տակ պահելով գործողութեան թիրախը:

Բայց հայկական զինուժը այդ բարդ պայմաններում լուծեց խնդիրը: Միեւնոյն ժամանակ, իրավիճակն ունէր մէկ այլ առանձնապատկութիւն: Հայաստանի զինուած ուժերին եւ պետականութեանը հասց-

Շաբ.ք էջ 19

ՄԱՍԻՍ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ
ՊԱՇՏՕՆԱԹԵՐԹ
ՄՈՑԻԱԼ ԴԵՄՈԿՐԱՏ ՀՆՁՍԱԿԵԱՆ
ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆ
Արևմտեան Ամերիկայի Շրջանի
ԽՄԲԱԳԻՐ՝
ՏՕՔԹ. ԱՐՇԱԿ ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ
ՎԱՐՉԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ
ԼԵՆԱ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ
MASSIS Weekly
Organ of the Armenian Social Democratic Hunchakian Party of Western USA
1060 N. Allen Ave.
Pasadena, CA 91104
Phone: (626) 797-7680
Fax: (626) 797-6863
E-Mail: massis2@earthlink.net
http://www.massisweekly.com
(USPS 667-310) (ISSN 0744-334X)
Published Weekly
Except Two Weeks in August
ANNUAL SUBSCRIPTION RATES:
USA \$50.00, \$80.00 (First Class)
Canada \$125.00 (Air Mail)
Overseas \$250.00 (Air Mail).
All payments must be made in US funds & Drawn on US banks.
Periodicals Postage Paid at Pasadena CA.
Please Send Address Change To MASSIS WEEKLY

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Մերձաւոր Արեւելքում ընթացող դրսևորումները՝ քննարկում ՍԴՀԿ-ի Կացնակերպութեամբ

ՄԻՀԿ-ի կազմակերպած քննարկման ժամանակ

Վերջին շրջանում կրօնական պատերազմները, որոնք ընթանում են Մերձաւոր Արեւելքում, անմիջական ազդեցութիւն են ունենում հայութեան վրայ: Սոցիալ Դեմոկրատ Հնչակեան կուսակցութեան կողմից կազմակերպած «Ծայրայեղ իսլամի հնարաւոր սպառնալիքները Հայաստանի եւ հայութեան հանդէպ» խորագրով քննարկման ժամանակ ասաց կուսակցութեան ատենապետ Նարեկ Գալստեանը:

Նա ընդգծեց, որ վերջին երկու տարիներին Սիրիայում հայկական համայնքը հսկայական վնաս կրեց, քանդուկներ մեր դպրոցները, եկեղեցիները, պաշտօնատեղերը Նահատակաց եկեղեցին, որը վերջին հարիւր տարում մեր մշակույթի գարգիռն էր մէկն էր Մերձաւոր Արեւելքում:

«Շատերը կը մտածեն հազարաւոր կիրճերով հեռու Մերձաւոր Արեւելքում ընթացող իրադարձութիւնները որեւէ առնչութիւն չունեն մեզ հետ, բայց հայութիւնն այնտեղ ուղղակի արաբական աշխարհի մի մասն է եւ որքան տուժում են արաբները, այնքան տուժում են հայերը: Աւելին՝ մենք կարող ենք պնդել, որ այդ իրադարձութիւնների մի մասը ուղղորդւում եւ իրականացւում է Անկարայի կողմից, եւ Սրբոց Նահատակաց եկեղեցու պաշտօնումը անմիջական կապ ունի Թուրքիայի հետ: Քեանքի առաջին օրերի հայաթափումը եւ սահմանի բացումը նոյնպէս անմիջական կապ ունի Թուրքիայի հետ: Շատ ժամանակ չի անցել, երբ ծայրայեղ իսլամը կուռն էր նաեւ Հայաստանի եւ մեր բանակի դէմ՝ Արցախի ազատագրական պայքարում», - ասաց Նարեկ Գալստեանը:

ՄԻՀԿ ատենապետն ընդգծեց, որ այս տարածաշրջանում հայ ժողովրդի քրիստոնէայ լինելու հանգամանքը շատ շատերի «աչքի փուշն է»:

«Նման քննարկումները հնարաւորութիւն են տալիս հասկա-

նալու՝ որոնք են այդ ծայրայեղ իսլամի վտանգները եւ ինչ պէտք է անի Հայաստանը: Ես չգիտեմ՝ արդեօք ՀՀ արտաքին գործերի նախարարութիւնը համարժէք պատասխան տալիս է հայկական գործօնի դէմ այն հարուածներին, որոնք լինում են Մերձաւոր Արեւելքում, թէ ոչ: Նման քննարկումներով ուզում ենք քաղաքական ու գիտական կարծիք հասցնել», - ասաց նա:

Քննարկմանը ելույթ ունեցաւ հասարակական գործիչ Սարգիս Հացպանեանը եւ նշեց, որ համաշխարհային ճանաչում ունեցող թէ՛ ամերիկեան, թէ՛ գերմանական ու ֆրանսիական ՉԼՄ-ները անդրադարձել են «Իսլամական պետութեանը» Թուրքիայի հովանաւորութեան հարցին:

«Washington Post-ը ինչքան Թուրքիայի անուան հետ առնչուող յօդուած, քննարկում կամ գեղոց է հրատարակել, յստակ նշել է, որ Թուրքիան կարծիք գործ է փուշ ծայրայեղ իսլամական իմբաւորումների առաջ, մասնաւորապէս՝ «Իսլամական պետութեան» համար: Թուրքիայի ստանձնած դերը պարզից էլ պարզ է բոլորի համար», - ասաց նա:

Սարգիս Հացպանեանն ընդգծեց, որ հայութեան համար վտանգը կը մեծանայ, եթէ Ատրպէյճանում Ալիեւից յետոյ իշխանութեան գալ ծայրայեղ իսլամին «կանաչ լոյս» տուող ոեւէ մէկը:

«Պատկերացնում էք, թէ ինչ կարող է լինել այդ ժամանակ: Երեւի բոլորս գէնք վերցնենք ու գնանք կուռելու՝ ի պաշտպանութիւն Ալիեւի: Այսինքն՝ այն սպառնալիքները, որ բխում են իսլամական պետութիւնից, իրականում մեզ շատ մօտ կարող են լինել, քանի որ Կովկասը պէտք է լինի իրենց երկրորդ ճակատը: Իսկ Հայաստանն այն միակ երկիրն է տարածաշրջանում, որ չի կարող տարրալուծուել, ինչը նշանակում է, որ մեր ժողովուրդը երկրորդ ցեղասպանութեան առաջ կարող է կանգնել», - ասաց նա:

«Մենք իշխանութիւնը Չենք Յանձնելու» ՀՀԿ-ական Պատգամաւորը Եռեակին

Խորհրդարանական ոչ իշխանական ուժերը միայն իշխանութիւն են ուզում: Այս մասին Նոյեմբերի 24-ին, լրագրողների հետ զրոյցում ասաց Ազգային ժողովի ՀՀԿ խմբակցութեան պատգամաւոր Սուքիաս Աւետիսեանը: «Չգիտեմ՝ եռեակ է, քառեակ, թէ հնգեակ: Մենք պատրաստ ենք բանակցութիւններ, կոչ ենք անում, որ բանակցենք: Եթէ իսկապէս մեր ընդդիմադիր ընկերները ցանկու-

թիւն ունեն՝ լուծելու ժողովրդի խնդիրները, պէտք է բանակցեն իշխող կուսակցութեան հետ: Մենք առաջարկում ենք միասին քննարկել, իսկ իրենք՝ կամ իշխանութիւնը տուէք մեզ, կամ ընդունէք 12 կէտերը: Մենք իշխանութիւնը նրանց չենք յանձնելու, չկայ նման բան», - ասաց պատգամաւորը:

Նշենք, որ Հայաստանի նախա-

Շաբ.ը էջ 5

Փոխնախարար. «Թող Հայաստանի Ընդդիմութիւնն Իր Իշխանութեանը Կշտամբի Ոչ Ռուսական»

Ցանկացած երկրի ընդդիմութիւնը առաջնահերթ կշտամբում է իր իշխանութեանը, ոչ թէ ուրիշի: Այս մասին Նոյեմբերի 24-ին խորհրդարանում Եւրասիական Միութեանը Հայաստանի անդամակցութեան հարցով լսումների ընթացքում յայտարարել է ՀՀ փոխարտգործնախարար Շաւարշ Քոչարեանը՝ ի պատասխան «Ժառանգութիւն» խմբակցութեան պատգամաւոր Զարուհի Փոստանջեանի դիտարկմանը, թէ Ռուսաստանն ու «իր օլիգարխիկ պոլիտիկաներն ունենում» միջադարձաւոր խաբէութիւններով, չարիք են դարձել» ոչ միայն այլ երկրների, այլեւ Ռուսաստանի ժողովրդի համար:

Ցանկացած նման յայտարարութիւն, այդ թւում նաեւ բարեկամական երկրի հասցէին, սրում է իրավիճակը եւ հաւանական խնդիրների հանգեցնում, յաւելել է Քոչարեանը: Ըստ նրա՝ անհրաժեշտ է յարգել բոլոր դաշնակիցներին: Ընդ որում, անկախ նրանից, թէ ով ինչ կարծիք ունի այլ երկրի քաղաքական գործչի կամ տնտեսութեան վերաբերեալ, չպէտք է դրանք այդպէս կտրուկ բարձրաձայնել: «Ով ինչ ուզում է ասի, ԵՏՄ-ն տնտեսական կառուց է, եւ գործընկերների հասցէին քաղաքական գնահատականներն անտեղի են: Եթէ դու միջամտում ես, դու հարեւանին էլ ես առիթ տալիս միջամտել ներքին գործերին եւ գնահատել դրանք», - ընդգծել է Շաւարշ Քոչարեանը:

Հայաստանի եւ Լեռնային Ղարաբաղի միջեւ մաքսակէտի հաստատում հարցի վերաբերեալ Քոչարեան ըսաւ, որ Ղարաբաղի հետ առաջնորդ Նուրսուլիան

ՀՀ փոխարտգործնախարար Շաւարշ Քոչարեան

Նազարբաեւի ելույթը նպատակ ունէին միայն պարզել այդ հանգամանքը եւ ոչ աւելին: «Իհարկէ, Ղարաբաղում համագործակցում է Ատրպէյճանի հետ, այդ թւում նաեւ Թուրքիայի պետութիւնների համագործակցութեան խորհրդում: Սակայն այն համագործակցում է նաեւ Հայաստանի հետ: Այն, որ ԵՏՄ-ն գուտ տնտեսական կառուց է, հաստատել են նաեւ դրա անդամ երկրների առաջնորդները, այդ թւում նաեւ նոյն Նազարբաեւը», - յաւելել է Քոչարեանը: Ըստ նրա՝ ժամանակին Ղարաբաղի բարձրացրած եւ Հայաստանում իրանցում բարձրացրած հարցը վերաբերել է միայն Հայաստանի եւ ԼՂՀ-ի միջեւ մաքսակէտի առկայութեան-բացակայութեանը: «Մենք միայն հաստատել ենք, որ Լեռնային Ղարաբաղը ՀՀ-ի տարածք է: Մենք նրա հետ յարաբերութիւնները կառուցում ենք որպէս դեֆակտո կայացած պետութեան հետ», - յաւելել է Շաւարշ Քոչարեանը:

Հայկական Դրամի Արժեզրկման Պատճառները Տնտեսական Անկում Ե

Դրամի արժեզրկման առաջին պատճառը մեր տնտեսական վիճակն է, այս մասին Tert.am-ի հետ զրոյցում ասաց տնտեսագէտ, Կենտրոնական բանկի նախկին նախագահ Բագրատ Ասատրեանը: Ըստ նրա՝ դրամի արժեզրկումը պայմանաւորուած է նաեւ շատ տեսանելի գործօններով՝ արտաքին ներդրումների գրոյական վիճակով, վերջին 9 ամիսներին տրանսֆերտների 8 տոկոս նուազումով:

«Հայաստանի տնտեսութիւնը վատ վիճակում է գտնուում, հիւանդոտ է», - ասաց նա:

Ըստ տնտեսագէտի՝ խախտուել է դրամ-դոլար հաշուելիչը. «Աւելի քիչ դոլար ունենք, որպէսզի դրամի կայունութիւնը պահենք: Այս պարագայում դրամը պէտք է արժեզրկուի, սա ակնյայտ բան է»:

Բագրատ Ասատրեանն անդրադարձաւ մեր արտաքին պահուստների խնդրին: «Յուլիսի վերջին մեր պահուստների մակարդակը կազմել է 1 մլրդ 912 մլն, Հոկտեմբերի վերջին՝ 1 մլրդ 660 մլն: Շուրջ 250 մլն. պահուստների նուազում ենք ունեցել: Ո՞ւր են գնացել այդ պահուստները: Ակնյայտ է, որ այս ճնշումների ներքոյ արժեզրկում պէտք է լինի, եւ Կենտրոնական բանկը չպէտք է շեղուի իր գլխաւոր խնդրից, այն է՝ գնաճի նպատակային ցուցանիշը: Ակնյայտ է, որ այս տարին փակելու ենք գնաճի ծրագրերից աւելի ցածր մակարդակով», - ասաց

նա եւ նշեց, որ պէտք է թույլ տալ, որ դրամն ինքնուրոյն կանոնաւարդուի:

«Ամէն դէպքում, մենք որդեգրել ենք լողացող փոխարժէքի քաղաքականութիւն, որը մեր նման երկրների համար փրկութիւն է: Այլ ձեւ չկայ, մենք վճարային հաշուեկշիռի բացասական սալոօ ունեցող երկիր ենք, որն այս պահին գնալով աւելի խորանում է: Այս պարագայում, իհարկէ, լողացող փոխարժէքը կարծէք գոլորշին բաց թողնելու միջոց է լինելու, հակառակ դէպքում կը պայթի տնտեսութիւնը՝ ճիշդ այնպէս, ինչպէս մօտ 5 տարի առաջ, 2009 թ. կուտակեցին, կուտակեցին ու պայթիւն եղաւ, իսկ պայթիւնը շատ վտանգաւոր բան է», - ասաց նա եւ նշեց, որ ԿԲ-ն չպէտք է մշտապէս այս ձեւերով միջամտութիւն անի շուկայում:

«ԿԲ-ն նման խնդիր չունի, գուցէ քաղաքական հատուածը ունի, բայց ԿԲ-ն չունի եւ միանշանակ չպէտք է ինտերվենցիաներ անի», - յաւելեց նա:

Աժ «Բարգաւաճ Հայաստան» խմբակցութեան անդամ Միքայէլ Մելքումեանը դրամի արժեզրկումը հիմնաւոր եւ օբիեկտիւ համարեց՝ հաշուի առնելով, որ տարբերվել է եւ արտահանման ծաւալները կրճատուել են:

Նա նշեց, որ թէեւ ներկրողները ինչ-որ չափով կը տուժեն դրանից, գնաճը կը մեծանայ, սակայն արտահանումը կը խթանուի:

ԼՈՒՐԵՐ

Դեսպան Լիչ. «Մեծ Բրիտանիան Տնտեսական Շահեր Ունի Ատրպեյճանում»

Մեծ Բրիտանիան տնտեսական շահեր ունի Ատրպեյճանում, այդ պատճառով մեր երկիրը հետաքրքրված է Ղարաբաղեան համայնությունում: Այս մասին Նոյեմբերի 24-ին Հայաստանի ամերիկեան համալսարանում դասախոսություն ժամանակ յայտարարել է Մեծ Բրիտանիայի արտակարգ և լիազոր դեսպան Քեթրին Լիչը՝ պատասխանելով ուսանողների հարցերին:

Հայաստանի մօտ Մեծ Բրիտանիայի դեսպան Քեթրին Լիչ

«British Petroleum» ընկերությունը, ըստ նրա, Ատրպեյճանի տնտեսությունում խոշոր ներդրողներից է: «Մենք տնտեսական շահեր ունենք Ատրպեյճանում», - խոստովանել է Լիչը: Դեսպանը յաևելել է, որ այդ պատճառով էլ Մեծ Բրիտանիան շահագրգռված է Լեռնային Ղարաբաղի հիմնախնդրում: «Մենք գիտենք, որ դա ոչ մէկի շահերից չի բխում», - ընդգծել է բրիտանացի դիվանագետը: Քեթրին Լիչը յիշեցրել է, որ Մեծ Բրիտանիայի Եւրոպայի հարցերով նախարար Դեյվիդ Լիդդոնը վերջին վերջերս տարածաշրջան կատարած այցի նպատակն է եղել Հայաստանի եւ Ատրպեյճանի այս տարու աջ Օգոստոսի լարուածութիւնից յետոյ մեխիջ ուղարկելը՝ առ այն, որ ինդրի խաղաղ կարգաւորումն այլընտրանք չունի, եւ որքան կարեւոր է ժողովուրդներին

խաղաղութեան նախապատրաստելը: Անդրադառնալով ուսանողներից մէկի հարցին, թէ արդեօք ԵՄ-ում հաւատում են դեռ, որ ԵՏՄ-ին անդամակցելու Հայաստանի՝ անցեալ տարու աջ Սեպտեմբերի 3-ի որոշումը անսպասելի էր, դեսպանը ընդգծել է. «Ինչ համար այդ որոշումն այլեւս անակնկալ չէ: Բոլորս էլ հասկանում ենք, որ Հայաստանը խոցելի երկիր է՝ ընտրութեան սահմանափակ հնարաւորութիւններով: Ռուսաստանի հետ անվտանգութեան եւ ռազմավարական գործընկերութեան հարցերը Հայաստանի համար բաւական կրիտիկական են»:

Ֆրանսիացի Պատմաբան. «Թուրքիայում Պատմութիւնն Աղաւաղելը Վաղեմի Աւանդոյթ Է»

NEWS.am-ը գգալի կրճատումներով մէջբերում է պատմաբան, Ֆրանսիայի գիտական հետազոտութիւնների ազգային կենտրոնի Միջերկրածովեան եւ Մերձավոր Արեւելքի ուսումնասիրման իմբի գիտաշխատող Էթյեն Կոպոյի յօդուածը՝ հրապարակուած նրա «Susam-Sokak» բլոգում:

Նախագահ էրդողանը վերջերս Ստամբուլում կայացած Լատինամերիկեան երկրների մասնագետական առաջնորդների գագաթնաժողովին յայտարարել էր, որ Ամերիկան 1178թ. յայտնագործել են «մասնագետական նաւաստիները, այլ ոչ թէ Կոլոմբոսը՝ 1492թ.: Այս յայտարարութիւնը վերջին ժամանակներս լայն արձագանք է ստացել սոցկայքերում եւ որոշ լրատուամիջոցներում:

Սակայն այդ տեղեկութիւնը զարմացնում է միայն նրանց, ովքեր ոչ բաւարար են ծանօթ թուրքիայի մշակութային պատմութեանը: Շատ պատճառներով Մուսթաֆա Քեմալը (Աթաթուրք) թուրք պատմաբանների, հնագէտների եւ լեզուաբանների իմբին կոչ է արել օգտագործել աւելի վաղ ազգայնական պատմաբանների կողմից հրապարակուած «թուրքերի պատմութիւնը» ընդլայնելու համար այն գաղափարը, ըստ որի թուրքերը, որոնց լեզուն «աշխարհում հնագոյնն է», ամենաառաջին քաղաքակրթութիւնը ստեղծել են Կենտրոնական Ասիայում, իսկ յետոյ իրենց գիտելիքները տարածել են Եւրասիական մայրցամաք լայն միգրացիայի արդիւնքում՝ մեր թուրքութիւնից առաջ 7-րդ հազարամեակում:

Այդ վարկածի համաձայն թուրքերը բոլոր հնագոյն քաղաքակրթութիւնների՝ չինական, շումերական, իսթական, յունական, էտրուսական, աղբիւրն են, ինչպէս նաեւ աշխարհի բոլոր լեզուները

թուրքական ծագում ունեն:

Նախագահ էրդողանի խօսքերը, եթէ անգամ զարմացրել են արեւմտեան լրատուամիջոցներին, ցաւոք, տարածուել են ազգային շահերից ելնելով պատմութիւնը խեղաթիւրելու թուրքական պետութեան փորձերի շրջանակում: Այսօր, շնորհիւ լրատուամիջոցների եւ սոցիալական ցանցերի, դրանք ծաղրի են արժանանում: Քեմալականութեան համաձայն՝ փառքը պէտք է պատկանի թուրքերին՝ որպէս էթնիկ իւումբ, եթէ չասենք «ուսաս», ինչպէս ընդգծում է 1930-ական թուականներին: Քեմալական պատմութիւնը վառ հակարաբական է. արաբները մեղադրուած են Առաջին աշխարհամարտի ժամանակ Օսմանեան կայսրութեանը դաւաճանելու մէջ:

Մի կողմ թողնենք էրդողանի խօսքերի ճշմարտացիութիւնը, թէ «մասնագետական» նաւաստիները Ամերիկան յայտնաբերել են Կոլոմբոսից առաջ: Վերջիվերջոյ, իսկ ինչո՞ւ ոչ: Այստեղ կարեւոր է «մասնագետական» սահմանումը: Ակնյայտ է, որ նաւաստիները թուրքեր չեն եղել: Սակայն էրդողանը չէր կարող ասել «արաբական նաւաստիներ»: Ինչո՞ւ պէտք է նա խօսի արաբների վաստակի մասին:

Քանի որ ինչպէս անվերջ կրկնում է, թուրքերը «99%-ով մասնագետական են», ուստի «մասնագետական» նաւաստիների կողմից այդ յայտնագործութեան վաստակը կարող է տարածուել իսլամի բոլոր հետեւորդների վրայ, որոնց թուում են նաեւ թուրքերը:

Որպէս ազգայնական եւ քեմալական պատմագիտութեան ժաւանգորդ՝ էրդողանը պարզապէս պատմութիւնը խեղաթիւրելու ոչ մեծ վարժանք է արել, որը համաձայնեցուած է թուրքական-իսլամական սինթեզի գաղափարախօս-

Ինչպէ՞ս Է Կատարուել Յատուկ Գործողութիւնը

Արցախի գինուած ուժերի յատուկ նշանակութեան ստորաբաժանումների գինձառայողները յատուկ գործողութեանը պատրաստուել են օրեր շարունակ, հայկական գինուժի մասնագէտները նախապէս պլանաւորել են ամէն ինչ, ուսումնասիրել բոլոր մանրութները, այնուհետեւ անցել գործի: Այս մասին յայտնել է ԼՂՀ ՊԲ-ում NEWS.am-ի աղբւրը:

Աղբւրի փոխանցմամբ՝ Ատրպեյճանը իմացել է, որ հայերը գնալու են խոցուած ուղղաթիւրի հետեւից, ուստի ծուղակ էին պատրաստել ուղղաթիւրի շրջակայքում, սակայն հայ գինձառայողները նախ վերացրել են ծուղակը, այնուհետեւ մօտեցել են ուղղաթիւրին: Այդ ընթացքում նրանք ոչնչացրել են լուսարձակ պահող ատրպեյճանցուն ու նրա կողքին կանգնած գինձառայակցին, դա արել են անաղմուկ, այնպէս, որ արտրպեյճանական կողմի հերթափոխում ոչինչ չեն իմացել:

Աղբւրի փոխանցմամբ՝ ուղղաթիւրը խոցուելուց երկու մասի է բաժանուել, մի մասը այրուել է, իսկ քթամասին գտնուող գինձառայողի դին պահպանուել է, քանի որ այն չի այրուել:

Աւելի վաղ NEWS.am-ը հաղորդել էր, որ հաշուի առնելով Ատրպեյճանի կողմից ինչ-որ մէկին ուղղաթիւրին մօտ թողնելու կտրուկ մերժումները, ԼՂՀ ՊԲ հրամանատարութիւնը մարտական ինդրի կատարման արդիւնքում դէպքի

վայրից տարհանել է ուղղաթիւրի անձնակազմից մէկի դին, երկու օդաչուների մասուկները եւ ուղղաթիւրի որոշ անհրաժեշտ մասեր:

Նշենք, որ խոցուած ուղղաթիւրի գոհուած երեք օդաչուներն են ուղղաթիւրի հրամանատար մայոր Սերգէյ Սահակեանը, երկու գինձառայողներ, լեյտենանտ Ազատ Սահակեանը եւ աւագ լեյտենանտ Սարգիս Նազարեանը:

Յիշեցնենք, որ ԼՂՀ ՊԲ-ի փոխանցմամբ՝ դարաբաղա-ատրպեյճանական սահմանի արեւելեան հատուածի օդային տարածքում նոյեմբերի 12-ին, ժամը 13.45-ի սահմաններում ուսումնավարական թռիչքի ժամանակ ատրպեյճանական ՁՈՒ-ի կողմից հրադադարի ռեժիմի խախտման արդիւնքում խոցուել է ԼՂՀ ՌՕՈՒ «Մի-24» ուղղաթիւրը: Խոցման վայրը չիման գծին չափազանց մօտ էր: Հակառակորդը շարունակում էր տարբեր տրամաչափի հրաձգային գէնքերից ինտենսիւ կրակ վարել դէպքի վայրի ուղղութեամբ՝ թոյլ չտալով մօտենալ ուղղաթիւրի անկման վայրին:

Պետդեպարտամենտ. «Ղարաբաղում Խաղաղ Լուծում Գտնելու Կարիքն Ունենք»

«Մենք, անշուշտ, հետեւում ենք Նոյեմբերի 12-ին չիման գծում ռազմական ուղղաթիւրի խոցման հետեւանքով գոհուած անձնակազմի անդամների մարմինները վերադարձնելու գործողութեանը», - յայտարարել է Միացեալ Նահանգների Պետդեպարտամենտի մամուլի գրասենեակի տնօրէն Ջէֆ Ռաթկէն, ճեպագրուցում պատասխանելով հարցին՝ արդեօք Միացեալ Նահանգները որեւէ բան ձեռնարկում է ատրպեյճանցիների կողմից խփուած հայկական ուղղաթիւրի անկման վայր ԵԱՀԿ-ի դիտարկման առաքելութեան մուտքը ապահովելու համար:

«Այս միջադէպը եւ յաջորդած բռնութիւնը մէկ անգամ եւս ընդգծում է Լեռնային Ղարաբաղի հակամարտութեանը խաղաղ լուծում գտնելու անհրաժեշտութիւնը, եւ մենք կոչ ենք անում բոլոր կողմերին զսպուածութիւն ցուցա-

բերել ու խուսափել չիման գծի երկայնքով լարուածութիւնը մեծացնող գործողութիւններից», - ասել է Ռաթկէն՝ շարունակելով. - «Եւ մենք նաեւ յորդորում ենք կողմերին՝ վերստին իրենց ջանքերը կենտրոնացնել Լեռնային Ղարաբաղի հակամարտութեան խաղաղ եւ երկարատեւ կարգաւորման շուրջ բանակցելու վրայ: Որպէս Միակի իմբի համանախագահ՝ Միացեալ Նահանգները պատրաստակամ է մնում աջակցել»:

«Այժմ, ինչ վերաբերում է ԵԱՀԿ-ին, մենք, իհարկէ, հասկանում ենք, որ ԵԱՀԿ-ի ներկայացուցչին կարող են մերժած լինել մուտքը տուեալ վայր: Այլ մանրամասների համար ձեզ խորհուրդ կը տայինք դիմել նրանց, սակայն յստակ է, որ մենք Լեռնային Ղարաբաղում խաղաղ լուծում գտնելու կարիքն ունենք», - յայտարարել է Պետդեպարտամենտի ներկայացուցիչը:

սութեան հետ, որը թուրքական ժողովուրդը դիտարկում է որպէս իսլամի վահան եւ նիզակակիր: Այդ գաղափարախօսութիւնը առաջ է քաշուել ոչ թէ Արդարութեան եւ զարգացման կուսակցութեան կող-

մից, այլ թուրքական գինուորականների 1980թ. յեղաշրջումից անմիջապէս յետոյ: Այն պէտք է կոմունիզմի դէմ պատուարի վերածուէր: Այսօր մենք տեսնում ենք դրա արդիւնքները:

ՄԱՍԻՍ
ԱՄԵՆԱՎԱՍՏԱՅԵԼԻ ԱՂԲԻՐԸ ԳՅՅՐԵՆԻ ԼՈՒՐԵՐՈՒ

ԳԵՂԵՑԿՈՒԹԻՒՆ` ԾՆՈՒԱԾ ՍՈՍԿՈՒՄԷ ԵՒ ԵՐԱԽՏԱԳԻՏՈՒԹԵՆԷ

ԳԷՈՐԳ ՄԱՐԱՇԼԵԱՆ

Երեքշաբթի Նոյեմբեր 18-ին մինչև Կիրակի Նոյեմբեր 23 Սպիտակ Տան այցելուներու սրահին մէջ վերջապէս ցուցադրուեցաւ «Հայ Որբերու Գորգը», որուն մասին հայ հասարակութիւնը տեղեակ է տարիներէ ի վեր հայ մամուլին մէջ երեւցած յօդուածներէ, հրատարակուած գիրքերէ եւ հայ կազմակերպութիւններու տարած քարոզչական աշխատանքներէ:

Լիբանանահայ, այժմ ամերիկա-

ատենապետ, ըլլալով հանդերձ համակարգիչներու գիտնական-մասնագէտ, մեծագոյն համբերութեամբ մի քանի օրերուն ընթացքին նկարներով եւ գրութիւններու բացատրութիւններ տուաւ հայ եւ օտար բոլոր այցելուներուն: Ուաշինկթընի Հայ գաղութի բոլոր կազմակերպութիւնները ամէն օր կազմակերպած էին հաւաքական այցելութիւններ, որոնք գոհունակութիւն յայտնեցին որ այսպէս ինքնաբերաբար հայ մը, այդ ալ Գալիֆօրնիայէն, մանրամասն

Միսաբ Քէլէշեան կը բացատրէ «Հայ Որբերու Գորգ»ի հետ կապուած դէպքերը

հայ Պրն. Միսաբ Քէլէշեան, մասնագէտ Մերձաւոր Արեւելքի Ամերիկեան Օգնութեան Ընկերակցութեան պատմութեան, Գալիֆօրնիայէն յատուկ ժամանած էր այցելուներուն իր մասնագիտական տեղեկութիւնները տալու եւ բացատրելու «Հայ Որբերու Գորգ»ի հետ կապուած դէպքերը եւ անոր ողիսականը:

Լիբանանի Ղազիր-ի որբանոցին մէջ հիւսուած այս մեծածաւալ գորգը, որ ամերիկացի այցելու մը որակեց որպէս «գեղեցկութիւն՝ ծնուած սոսկումէ եւ երախտագիտութենէ», 1925ին նուիրուած է Ամերիկացի Նախագահ Քալվին Քուլիճին, որպէս երատախօսութիւն՝ Մերձաւոր Արեւելքի Ամերիկեան Օգնութեան Ընկերակցութեան Եղեռնէն ազատած հարիւր հազարաւոր երեխաներուն համար հաստատած որբանոցներու կառուցման եւ հոգատարութեան համար: Գորգը ունի 5,5 եւ 3,6 մէթր ծաւալ, բաղկացած է 4,404.206 հանգուցներէ եւ մեր որբերը զայն հիւսած են ինը ամիսներու ընթացքին:

Պրն. Քէլէշեան, որ եղած է Թէքէեան Մշակութային Միութեան Պոսթոնի մասնաճիւղի նախկին

տեղեկութիւններ տուաւ բոլոր այցելուներուն:

Միսաբ Քէլէշեանի յորդորը այն էր, որ հայ գաղութը պէտք է ամէն ձեւերով Ամերիկացի այժմու պետական անձնաւորութեանց սորվեցնէ եւ չիշեցնէ՝ ամերիկացի ժողովուրդին հայ որբերուն հանդէպ ցուցաբերած բարեսիրական կեցուածքը, պարզ մարդկանց ինքնաբերաբար օժանդակութիւնը հեռաւոր երկրի մը անծանօթ մանուկներուն, որպէսզի նախ եւ առաջ իրենք կարենան տիրապետել իրենց պատմութեան: Նախագահ Քուլիճ երբ ստացած է նուէրը 1925ին, այսպէս արտայայտուած է.

«Այս գորգը իր պատուաւոր տեղը ունի Սպիտակ Տան մէջ, ուր անիկա պիտի խորհրդանշէ բարի կամքի ամէնօրեայ դրսեւորումը երկրի վրայ»:

«Հայ Որբերու Գորգ»ի հանրային ցուցադրութիւնը Սպիտակ Տան Այցելուներու Սրահին մէջ, 89 տարիներ ետք եւ Եղեռնի 100-ամեակի նախօրէին՝ լաւագոյն աւիթներէն մէկն էր չիշեցնելու աշխարհին այդ բարի կամքը եւ առաջին հերթին անոր դրդապատճառը՝ մեր Մեծ Եղեռնը:

ՎԱՏԻԿԱՆԸ ԻՆՉ ԸՐԱԾ Է՝ ՀԱՅՈՑ ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ԿԱՆԽԱՐԳԻԼԵԼՈՒ ՀԱՍԱՐ

«Զենիթ» լրատուական գործակալութիւնը հրապարակած է հարցազրոյց մը՝ գերմանացի յայտնի պատմաբան Միքայէլ Հեմմանի հետ, որ ուշագրաւ տեղեկութիւններ կը հաղորդէ հայերու ցեղասպանութեան նկատմամբ վատիկանի դիրքորոշման մասին: Հարցազրոյցը վարող լրագրողը հարց տուած է, թէ ինչու շատերը կը քննադատեն Փիոս ԺԲ, պապը այն պատճառով, որ ակնյայտ կոշտ դիրքորոշում չէ ունեցած՝ հրէական Ողջակիզումը կանխարգիլելու համար: Պատմաբանը այդ հարցին պատասխանը գտնելու համար ուսումնասիրած է վատիկանի գաղտնի արխիւներուն մէջ պահուող Հայոց ցեղասպանութեան մասին շուրջ 2000 էջ փաստաթուղթ եւ պարզած, որ Փիոս ԺԲ-ն նախքան Հռոմի եպիսկոպոսապետ ըլլալը, իբրեւ վատիկանի բարձրաստիճան պաշտօնեայ, ծանօթ էր 1915-ին Պենետիկոս ԺԵ պապի՝ հայերու ջարդերը դադարեցնելու մեծ ջանքերուն, որոնք, ապարդիւն եղած են եւ, նոյնիսկ, աւելի զրգռած են Մենետե սուլթանի եւ Երիտասարդ թուրքերու ատելութիւնը հայերու նկատմամբ:

Պատմաբան Հեմման հասկցած

1915-ին մեծ արգելքներ չաղթահարելով, Մենետե-ին փոխանցած է Պենետիկոս ԺԵ պապի նամակը, որով Հռոմի եպիսկոպոսապետը սուլթանէն կը խնդրէր՝ գթասիրտ ըլլալ անմեղ հայերու նկատմամբ: Աւելին, պապական նուիրակները աշխատած են նաեւ թուրքիոյ դաշնակիցներու հետ՝ խնդրելով անոնց միջնորդել հայերու ջարդերը դադարեցնելու համար: Այս բոլորը ի գուր անցած են եւ աւելի սրած են հայերու վիճակը թուրքիոյ մէջ:

Ըստ պատմաբան Հեմմանի, 1915-16-ին Արեւմտեան Հայաստանի մէջ բնակող հայ կաթողիկէներուն շուրջ 87 առ հարիւրը սպանուած է, որը տոկոսային յարաբերութեամբ նոյնիսկ աւելի շատ է քան սպանուած հայ առաքելականներուն համեմատութիւնը՝ շուրջ 75 առ հարիւր: Պենետիկոս ԺԵ անգամ մը ըսած է. «Դժբախտ հայերը գրեթէ ամբողջութեամբ ուղարկուեցան ոչնչացման»: Իսկ նուիրակ Տոլէչին՝ պաշտպանելով հայերը ըսած է պապին, թէ ինք կորսնցուցած է թալեաթ փաշան, կամ իր բառերով, այդ մաստնական Մեծ վարպետի բարեհաճ վերաբերմունքը իրեն նկատմամբ:

Պատմաբան Հեմման՝ խօսելով

Փիոս ԺԲ. պապը

է, որ վերոնշեալ եղելութիւնը Փիոս ԺԲ-ին ստիպած է աւելի զգուշ ըլլալ Աստուծոյ Հիթիւրի հետ եւ ջանալ հրեաներուն աւելի օգտակար ըլլալ ծածուկ միջոցներով: Հեմման քանի մը կարեւոր փաստերի յայտ բերած է, ըստ որոնց վատիկան տեղեկ էր Հայոց ցեղասպանութեան գրեթէ բոլոր մանրամասնութիւններուն եւ այդ մասին յայտնած է միջազգային ընտանիքին եւ իր աղբիւրներու տեղեկութիւններուն հիման վրայ փաստած, որ թրքական կառավարութիւնը կ'ուզէ ի սպառ ջնջել հայկական տարրը թուրքիայէն: Վատիկան տեղեկ էր նաեւ հայ կաթողիկէներու իգնատիոս Մարտինի եպիսկոպոսի սպանութեան մասին:

1915-ին, Պապական նուիրակ Տոլէչին յորդորած է սուլթանի Մեծ Վեզիրին դադարեցնել հայերու սպանութիւնները: Նոյն նուիրակը,

մերօրեայ իրադարձութեանց մասին, փաստած է, որ երբ Յունիս 2013-ին Ֆրանչիսկոս պապը յայտարարեց, թէ Հայոց ցեղասպանութիւնը «20-րդ դարու առաջին ցեղասպանութիւնն է», Անգարան վատիկանէն տուն կանչեց իր դեսպանը, եւ այժմ վերլուծաբաններուն կը հետաքրքրէ, թէ թրքական իշխանութիւնը ինչպէս Նոյեմբեր 2014-ի վերջաւորութեան պիտի հիւրընկալէ պապը: Պատմաբանը իր հարցազրոյցին մէջ կը փաստէ, որ բոլոր չէզոք պատմաբանները քաջ գիտեն Հայոց ցեղասպանութեան բոլոր զարհուրելի մանրամասնութիւնները:

2015-ին վատիկան կը նախատեսէ հրատարակել գիրք մը, որուն մէջ հրապարակուած պիտի ըլլան Հայոց ցեղասպանութեան մասին պատմական եզակի տեղեկութիւններ:

«Մենք Իշխանութիւնը Չենք Յանձնելու»

Շարունակուած էջ 3-էն

գահ Սերժ Սարգսեանն առաջարկել էր իշխող կուսակցութեանը վերանայել դիրքորոշումը՝ կապուած ոչ իշխանական ուժերի առաջարկած 12 կէտերին, սակայն վերջինները հրաժարուել են ՀՀԿ-ի հետ քննարկել այդ կէտերը:

Սուքիաս Աւետիսեանը կար-

ծում է, որ խորհրդարանում ԵՏՄ-ին անդամակցելուն կողմ է քուէարկելու միայն իրենց խմբակցութիւնը: «Եթէ վերջին մէկ տարուայ քաղաքական դեպքերումները՝ եռեակ, քառեակ, հնգեակ, չլինէին, ապա շատերը կողմ կը քուէարկէին: Սակայն այժմ կարծում եմ, որ միայն ՀՀԿ-ն կը մասնակցի քուէարկութեանը»:

ԳՐԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ ԱԶԱՏԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԶԻՆՈՒՈՐՆԵՐԸ ԴՈԿՏՈՐ ԱՔԵԼ ՔԱՅԱՆԱՅ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

ԴՈԿՏ. ԱՐՄԵՆՈՒԿԻ ԿՈՍՏԱՆԵԱՆ

Ժամանակակից հայագիտության առանցքային հարցերից է 19-րդ դարի վերջին քառորդում ձևավորված եւ մինչեւ մեր օրերը գործունէութիւն ծաւալող հայագիտական կուսակցութիւնների պատմութեան, իսկ Հայոց Մեծ եղեռնի 100-ամեայ տարելիցի նախօրէին նաեւ Հայոց ցեղասպանութեան շրջանում հայկական կուսակցութիւնների գործունէութեան ուսումնասիրութիւնը:

Սոցիալ-դեմոկրատական Հնչակեան կուսակցութեան գործունէութեանը նուիրուած արժէքաւոր ուսումնասիրութիւնների շարքը լրացնելու է գալիս դոկտոր Աքել Քայանայ Մանուկեանի «Հայրենիքի ազատագրութեան բանակին համոզուած զինուորները» գիրքը: Հնչակեան կուսակցութեան պատմութեան համար կարեւորագոյն երկու դրոշմներն են՝ 1887թ. կուսակցութեան հիմնադրումը եւ 1915թ. Յունիսի 15-ին Կ. Պոլսում Հնչակեան քանակները գործիչների կախաղանին նուիրուած հետազոտութիւնն իրականացուած է Հայոց պատմութեանը միահիւսուած: Գրքում շրջանառուած նորայայտ փաստաթղթերը եւ մամուլի՝ մոռացութիւնից դուրս բերուած վկայութիւնները նոր լոյս են սփռում Հայաստանի 19-րդ դարի վերջին եւ 20-րդ դարի առաջին քառորդների պատմութեան բախորդ իրադարձութիւնների վրայ:

Գիրքը բաղկացած է երկու հիմնական մասից: Առաջին՝ «Ժրնեւ եւ Հնչակեան կուսակցութեան կազմավորումը» ընդարձակ հատուածում քննութեան է ենթարկւում ժնեւում Հնչակեան կուսակցութեան սկզբնաւորման եւ հիմնադիրների, յատկապէս՝ Աւետիս Նազարբեկեանի, Մարո Վարդանեան-Նազարբեկեանի, Գաբրիէլ Կաֆեանցի եւ Ռուբէն Խանազատի, ինչպէս նաեւ կուսակցութեան պաշտօնաթերթի՝ «Հնչակ»-ի ստեղծման եւ սպազորութեան վերաբերեալ արխիւային նորայայտ փաստաթղթեր: Շուէյցարիայի Համադաշնութեան պետական, Ազգային գրադարանի, ժնեւի պետական, Համալսարանի արխիւներից, ինչպէս նաեւ՝ Հայաստանի ազգային արխիւից հաւաքագրած նիւթերը հեղինակը համադրել է արդէն յայտնի փաստերի եւ խնդրոյ առարկայ թեմային առնչուող սկզբնաղբերների եւ ուսումնասիրութիւնների հետ:

Այս առթիւ ի յայտ են եկել խիստ հետաքրքրական մանրամասներ Աւետիս Նազարբեկեանի եւ Մարո Վարդանեանի մասին: Շուէյցարական արխիւներում հեղինակի յայտնաբերած ամենահին գրաւոր վկայութիւնը վերաբերում է նրանց՝ իբրեւ արտասահմանեան քաղաքացի կեցութեան իրաւունք ստանալու առթիւ կատարուած գրանցմանը (31 Մարտ, 1888թ.): Ճշգրտուած է նրանց քաղաքացիական ամուսնութեան թուականը (18 ապրիլ, 1888թ.), այնուհետեւ Փարիզում Պսակազրութեան արարողութեան ժամանակահատուածը (1889թ. Օգոստոս), ժնեւում նրանց բնակութեան հասցէները: Որոշակիացուել է Հնչակեան կուսակցութեան հիմնադիրների պատմական իմբանկարի (գետեղուած է գրքի շապիկին) ստեղծման յստակ վայրը եւ մօտաւոր ժամանակը (1887թ., Օգոստոս-Նոյեմբեր) (եւ այլն: Առանձին մի ենթավերնագիր նուիրուած է Հնչակեան գործիչներից Գաբրիէլ Կաֆեանցին: Ներկայացուած են նորայայտ փաստաթղթեր եւ նամակներ Շուէյցարիայում նրա գործունէութեան, այնուհից նրա՝ որպէս յեղափոխականի վտարման վերաբերեալ:

Գրքի երկրորդ հատուածի խորագիրն է՝ «Թարմ հողակոյտերուն առջեւ. 100 տարի առաջ՝ Զուլիցերիոյ մամուլն ու Հնչակեան քանակախումբը»: 1915թ. Յունիսի 14-ին թուրքական ռազմական դատարանի վճռով Հնչակեան Քանակները կար-

կառուէ գործիչներ դատապարտուում են մահուան, մահապատիժը իրագործուում է Յունիսի 15-ին Կ. Պոլսի Սուլթան Պայագիտ հրապարակում: Մինչ բուն նիւթին անցնելը հեղինակը համառօտ ակնարկով անդրադառնում է Համիդեան ջարդերին եւ 1894-1897 թթ. շուէյցարացիների՝ հայ ժողովրդին ցուցաբերած զօրակցութեանը, մարդասիրական օգնութիւններին. Շուէյցարիայի շատ քաղաքներում կազմակերպուել են բողոքի ցույցեր, ստորագրահաւաքներ, նիւթական հանգանակութիւններ, Արեւմտեան Հայաստանում եւ Կիլիկիայում հիմնուել են հիւանդանոցներ, որբանոցներ եւ կրթօճախներ: Անդրադարձ է կատարուում շուէյցարական լրագրութեան եւ մամուլի պատմութեանը: Առանձին պարբերութիւններում ներկայացուում է Օսմանեան կայսրութեանը եւ երիտթուրքերի գործունէութեանը, մասնաւորապէս 1908 թ. յեղաշրջման վերաբերեալ շուէյցարական մամուլի դիրքորոշմանը:

Յատկապէս յուզիչ է շուէյցարական «Ֆօլքսբլաթ» թերթում Ատանայի 1909թ. սահմուկեցուցիչ իրադարձութիւնների վերաբերեալ անդրադարձները. 1909թ. Ապրիլի 24-ի ամսաթուով լոյս տեսած յօդուածում նշուում է, որ Ատանան ամբողջապէս մոխրացած է, կործանուած են ամբիկացիների եւ եւրոպացիների կողմից հաստատուած մարդասիրական հաստատութիւններն ու միսիոներական կենտրոնները, ջարդերից մազապուրծ փրկուած հայերը մնացել են անօթեան եւ սոված (էջ 80): «Ֆօլքսբլաթ»-ը շուէյցարական առաջին թերթն էր, որը 1915թ. Մայիսի 10-ի տեղեկագրութեամբ անդրադարձաւ Վանի հերոսական ինքնապաշտպանութեանը: Դրանից երկու շաբաթ անց մէկ այլ՝ «Լա Սանթիոնէլ» թերթում խօսուում է հայերի բռնի տեղահանութիւնների եւ համատարած կոտորածների մասին՝ եզրակացնելով, որ «Յեղի մը բնաջնջումը մօտայուտ է» (էջ 87):

Հեղինակը պրպտումների արդիւնքում պարզել է, որ Հնչակեան Քանակախումբի ներկայացուած իրողութեան մասին առաջին անգամ յիշատակուում է «Լա Սանթիոնէլ» թերթում սպազորուած «Ահաբեկչութիւնը թուրքիայում» խորագրով յօդուածում: Նոյն թերթը տեղեկացնում է հայ յեղափոխական այլ կուսակցութիւնների, մտաւորականների ձերբակալութիւնների եւ դէպի Օսմանեան կայսրութեան խորքերը աքսորի մասին:

Գրքում մանրամասն վերլուծուում են «Պեռներ Թակուախթ»

թերթի՝ «Դահիճը կ'իշխէ» եւ «Ֆօլքսբլաթ»-ի՝ «Թարմ հողակոյտերուն առջեւ» խորագրերով յօդուածները: Դրանց համեմատութեամբ հաստատուում է, որ «Պեռներ Թակուախթ»-ի սպազորած յօդուածը կրճատուած եւ վերախմբագրուած տարբերակ է, մինչդեռ «Ֆօլքսբլաթ»-ում սպուածն առաւել ընդարձակ եւ ամբողջական է: Յօդուածի հեղինակը հայ սոցիալ-դեմոկրատ յայտնի գործիչ Արշակ Զուրաբովն է: Աքել Քայանայ Մանուկեանն այս յօդուածը որակում է իբրեւ «լրագրական արուեստի փայլուն նմուշ» (էջ 110), ամենայն մանրամասնութեամբ քննութեան ենթարկում յօդուածի բովանդակութիւնը, նրանում արձարձուող տարբերութք քաղաքական հարցերը: Շուէյցարիայի ամիս անց «Ֆօլքսբլաթ» թերթում սպազորուած «Օգոստեան աղաղակ մը Հայաստանէն» խորագրի ներքոյ Հնչակեան Քանակախումբի անթիւ ներկայացուած է ժնեւի վրացի ուսանողների հեղինակած սրտառուչ նամակը՝ ուղղուած Գերմանիայի սոցիալ-դեմոկրատական կուսակցութեան ատենապետին: Շահեկան է, որ այս նամակները թարգմանաբար գետեղուած են գրքի մէջ եւ կարող են որպէս սկզբնաղբեր օգտակար լինել ուսումնասիրողների համար:

Գրքի վերջում առկայ է յաւելուած՝ «Հնչակեան Քանակախումբները կայսերական Գերմանիոյ մամուլին մէջ» խորագրով: Այստեղ ուշադրութեան է արժանի գերմանական «Քրիստոնէական աշխարհ» պաշտօնաթերթի 1915թ. Յունիսի 29-ի համարում հրատարակուած գերմանացի հայասէր էվալտ Շիլիի յօդուածը, որը «Օսմանեան թուրքիոյ քաղաքական կացութեան, երիտթուրքերու հետապնդած հայակործան քաղաքականութեան եւ մեծ տէրութիւններու երկդիմի, բայց ի վերջոյ ապարդիւն դիւանագիտութեան խորթափանց վերլուծում մըն է» (էջ 148): Առաջին համաշխարհային պատերազմի ընթացքում Կայսերական Գերմանիայի մամուլի ամբողջովին գրաքննութեան ենթարկուելու պայմաններում այս յօդուածն իրապէս եզակի է:

Այսպիսով, դոկտոր Աքել Քայանայ Մանուկեանը կատարել է գիտահետազոտական արժէքաւոր աշխատանք՝ ներկայացնելով Հնչակեան կուսակցութեան ուշագրաւ եւ մինչ օրս անյայտ տեղեկութիւններով յագեցած մի ուսումնասիրութիւն: Հիմնական նիւթը հիւսուած է Հնչակեան կուսակցութեան պատ-

Շարք էջ 19

Bedros S. Maronian
818/500-9585

Siamanto B. Maronian
818/269-0909

SERVING THE COMMUNITY SINCE 1975
More locations and more ways to service your insurance and financial needs

6300 Wilshire Blvd. Suite 1900 Los Angeles, CA 90048 • Life Insurance • Health Insurance • Group & Individual • Long Term Care • Disability	805 East Broadway Glendale, CA 91205 • Estate Planning • Will & Living Trust • Full Annual Review • Mortgage Protection • College Planning	300 N. Lake Ave. Suite 500 Pasadena, CA 91101 • Workman's Compensation • Employee Benefits • Annuity • IRA • 401K & 403B

A.B.A. INSURANCE SERVICES

Insurance coverage can help you financially!
Ապահովագրութիւնը Աձիրաճող է

Coverage & Protection should be on the top of your priority list.

Seniors 65 & Up Medicare Supplements • Insurance • Prescriptions Drugs RX • Benefits

ԱՐԴԵՕՔ ՊԻՏԻ ՈՒՆԵՆԱՆՔ ԱՇԽԱՐՀ ՄԸ ԱՌԱՆՑ ԳՈՐԾԵՐՈՒ

Toronto Star լայնատարած օրաթերթի Երեքշաբթի, 11 Նոյեմբեր 2014-ի թիվին մէջ լոյս տեսած Richard Gwyn-ի գրչով գրուած վարի մտահոգիչ եւ հետաքրքրական յօդուածը հայերէնի թարգմանեց Մեթր Պարգեւ Դաւիթեան:

Եթէ բացառենք կլիմայի փոփոխութեան նիւթը, վերջին քանի մը տարիներուն քաղաքական հարցը որ ամենէն շատ քաղաքական հետաքրքրութիւն եւ մտահոգութիւն ստեղծած է՝ կարելի է նկատել եկամուտի անհաւասարութիւնը:

Մեր ժողովրդավարութեան ամենէն հաստատ հիմը կը թուի որ վտանգուած է ընթացքովը վոլոր անոնց որոնք արդէն ունեւոր են, եւ կը թուի թէ դիրքորոշուած են ինքնաբերաբար, շարունակաբար ու առջաւէտ աւելի լաւ դառնալու, մինչդեռ նոյն ատեն այսօրուայ շատ մը երիտասարդ մարդիկ, նոր հասած ներգաղթողներ, նուազ ուսեալներ ու գործարաններու աշխատակորներ, նոյնիսկ սենտիքաներու անդամներ ըլլալով, բոլորն ալ խեղճօրէն կ'ընթացան եւ կը թուի որ քիչ յոյսեր ունին աւելի լաւ դառնալու:

Հիմա ինքզինքդ ամուր բռնէ՝ դէմ դնելու աւելի մեծ մարտահրաւէրի մը, որ ոչ միայն վտանգաւոր է, այլ՝ սարսափելի: Մեծ թիւով գործեր որոնք այսօր ապահովութիւն կ'ընծայեն շատ մը մարդոց, թէկուզ անյարմար վճարումով, պիտի պարզապէս չնուագին, այլ՝ պիտի կորսուին ամբողջովին:

Մէկը անոնցմէ որ կը հաւատայ թէ այսպիսի վիճակ պիտի ստեղծուի ապագային՝ կը կոչուի Լէրի Փէյճ, որ հիմնադիր անձերէն է եւ տնօրէնը մեծահոգակ Google ընկերութեան: Փէյճ կը հաւատայ որ համակարգիչի գիտութիւնը եւ արդի հաղորդակցութեան միջոցները, երկուքն ալ արագօրէն աճող եւ թաւալվոր ընթացող, կրնան պատճառ դառնալ որ այսօրուայ տասը գործերէն ինն ջնջուին եւ անյայտանան: Ուրիշներ ալ նոյնը կը խորհին: Վերջերս Օքսֆորտ համալսարանի երկու փրոֆէսորներ բացատրեցին, որ նոյնիսկ Ամերիկայի մէջ, աշխարհի ամենէն յառաջադէմ շրջանին մէջ, այսօրուայ ամէն տեսակի գործերուն գրեթէ քառասունըոթ առ հարիւրը (47%) պիտի կորսուին մէկ կամ երկու տասն ամեակի ընթացքին: Ամերիկացի թէքնոլոճի մասնագէտ Նիքըլըս Քարրի նոր հրատարակուած գիրքին՝ The Glass Cage-ի նախադասութիւններէն մէկը կ'ըսէ. «Մենք ստեղծեցինք վիճակ մը, որ մեզ անարժէք եւ անօգուտ դարձուց»:

Ամենէն խորիմաստ բացատրութիւնը այս առնչութեամբ կու տայ իսրայէլացի գիտնական Եովալ

Նոյ Հարարին իր Sapiens: A Brief History of Human Kind գիրքին մէջ, ուր ան կը նկարագրէ եւ կը վերլուծէ մարդկային յաջողութիւններն ու ձախողութիւնները 70.000 տարուայ ընթացքին:

Խորքին մէջ, մենք զմեզ այնքան իմաստուն եւ խելացի դարձուցած ենք, որ այլեւս անտեղի դարձած ենք, որովհետեւ մեքենաները գոր հնարած ենք՝ կրնան կամ շուտով պիտի կարենան աւելիով ընել այն ամէնը որ մենք կրնանք ընել:

Ըստ Հարարիի, ասոր հետեւանքներէն մէկը այն է, որ հսկայ յառաջդիմութիւնը գոր արդի մարդկային ընկերութիւնը ստեղծեց, աւելի ճիշդ ասած՝ այն որ «ընդունեց, առաջին անգամ ըլլալով, հիմնական հաւասարութիւնը բոլոր մարդոց միջեւ», կրնայ մեզ առաջնորդել դէպի ստեղծումը «ամենէն անհաւասարին՝ բոլոր մարդկային ընկերութիւններուն»:

Google-ի Փէյճը ունի կարգ մը պատասխաններ այս հարցի տեսութիւններուն, որոնք կը գուշակեն մեր մօտիկ ապագան: Ան հարց կու տայ թէ գործակորներուն տասնէն ինը, որոնց գործերը պիտի անյետանան կամ կորսուին, իսկապէս «կ'ուզե՞ն շարունակել ընել այն գործը որ ներկայիս կ'ընեն»: Ան նաեւ կ'ազդարարէ, որ գալիք փոփոխութիւնը անյետաձգելի է: «Երբ ունինք համակարգիչներ որոնք կրնան աւելի եւ աւելի գործեր կատարել, պիտի պարտադրուինք փոխել գործ կատարելու մեր մտածելակերպը: Չկայ զայն շրջանցելու որեւէ ձեւ: Չենք կրնար այդ իրողութիւնը մեզմէ հեռու պահել»:

Ամբողջովին վճատեցնող եւ ընկճող է այս տեսութիւնը, բացի մէկ ազդակէ: Մարդկային էակներ թէեւ կարող են հաւելի ապուշութիւններ գործելու, շատ յաճախ ծնունդ կու տան նաեւ բացառիկ ստեղծագործութիւններու եւ տեսութիւններու:

Շատոնց՝ 1952-ին, համակարգիչներու եւ համացանցի գոյութեանէն շատ առաջ, գրող Kurt Vonnegut իր Piano Player գրքին մէջ կը խօսէր մօտիկ ապագայի մը մասին, որուն մէջ ամէն գործ պիտի կորսուէր այդ ատենուան նոր հնարուած ինքնագործ սարքերու (automation devices) պատճառաւ, բացի քանի մը վեր եւ վար (ծառաներու) կոչուող գործերէն: Vonnegut յետոյ եզրակացուց, թէ «մեքենաները

ՄԻՕՐԵԱՅ ԳԻՏԱԺՈՂՈՎ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ԶԱՅՈՑ ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ 100-ԱՄԵԱԿԻՆ

Յունուար 17, 2015, Շաբաթօր, Woodbury Համալսարանէն ներս, Պըրպէյք, տեղի կ'ունենայ միօրեայ գիտաժողով, նախաձեռնութեամբ Լոս Անճելոսի Հայոց Ցեղասպանութեան հարիւր Ամեակի Հայ կանանց համախմբումին, որուն մաս կը կազմեն 13 հայ կազմակերպութիւններու ներկայացուցիչները:

Սոյն կանանց համախմբումի նպատակն է՝ միասնականօրէն ծրագրել եւ յիշատակել Հայոց Ցեղասպանութեան Հարիւր Ամեակը, յարգանքի տուրք մատուցելով բոլոր այն քաջարի հայ կիներուն որոնք նահատակուեցան, կամ կրցան գոյատեւել Ցեղասպանութեան սուկալի տարիները:

Միօրեայ գիտաժողովը պիտի կեդրոնանայ հայ կնոջ անխախտ հաւատքին եւ վճռակամութեան՝ հայ մշակոյթը պահպանելու ծանր աշխատանքին մէջ: Այդ օր տեղի պիտի ունենայ նաեւ ցուցահանդէս եւ զեղարուեստական յայտագիր եւ երկու բաժիններով կարեւոր քննարկումներ:

Օրուայ բանախօսները պիտի կեդրոնանան յատկապէս հայ կնոջ գոյատեւման պայքարին եւ այսօրուայ կարեւոր դերին, ինչպէս նաեւ գալիք մարտահրաւէրներուն, հայապահպանման գործընթացին մէջ:

գործնականապէս ամէն մէկուն համար այն են, ինչ որ ատենօք ճերմակ մարդիկն էին բնիկ հնդիկներուն նկատմամբ»:

Մեր կատարելիք աշխատանքներէն մէկը պիտի ըլլայ անտարակոյս գիտնալ թէ ինչպէ՞ս հնդիկները եւ այսօրուայ բնիկները (Aboriginals) կրցած են ապրիլ

Որպէս հայ կիներ, բոլորս ալ կը հաւատանք որ մեր հարուստ մշակոյթի պահպաններն ենք եւ մեր պարտաւորութիւնն է նաեւ յիշատակը վառ պահել մեր մէկ ու կէս միլիոն անշիբիմ նահատակներուն:

Լոս Անճելոսի՝ Հայոց Ցեղասպանութեան հարիւր Ամեակի կանանց համախմբումի աշխատանքներուն մաս կը կազմէ նաեւ "Memorial Book" գրքի պատրաստութիւնը, որուն մանրամասնութիւնները կը գտնուին Facebook-ի վրայ, "Save Our Past, Memorial Book" խորագրի տակ:

Կը խնդրուի քաջալերել բոլոր այս լուրջ եւ կարեւոր նախաձեռնութիւնները եւ Լոս Անճելոսի Հայոց Ցեղասպանութեան Հարիւր Ամեակի Հայ կանանց համախմբումի բոլոր աշխատանքները: Ձեր առատաձեռն նուիրատուութիւնները կրնաք յղել A WCLA c/o St. Gregory Armenian Church, 1510 E Mountain Ave, Glendale, CA 91207 եւ չմոռնաք այցելել Facebook-ի մեր կայքէջը:

Ի վերջոյ, հայ կիներ հայ ընտանիքի սիւնն է եւ հայ ազգի եւ մշակոյթի արդուն պահակը:

Շնորհակալութեամբ, Լոս Անճելոսի Հայոց Ցեղասպանութեան Հարիւր Ամեակի Հայ կանանց Համախմբում

այդքան լաւ եւ այդքան երկար՝ առանց գործեր ունենալու:

Ինչ որ մեզի եզրակացնել կու տայ, թէ սորվինք ապրիլ եթէ ոչ առանց մեքենաներու, ինչպէս Փէյճ ճշդապէս կ'ըսէ թէ կարելի չէ գանոնք «հեռացնել» մեզմէ, գոնէ ապրիլ այնպէս՝ որ անոնք չդառնան մեր տէրերը:

**OFFICE SPACE FOR RENT
IN PASADENA**

ՎԱՐՁՈՒ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿՆԵՐ

1060 North Allen Ave
Pasadena, CA 91104

Գրասենեակները վերանորոգուած
եւ յարմար վարձքերով
Յետաքրքրուողներէն հեռաձայնել՝
(626) 398-0506

Զուկերայիս

ԽՐԱԽՃԱՆՔ

ու

ՉՈՒԿԿԵՐՈՅԹ

Կազմակերպութեամբ՝
ԿԼԵՆՏԷՅԼԻ ԱՐՍԷՆ ԿԻՏՈՒՐ
ՄԱՍՆԱԾԻՒՂԻ

Շաբաթ, 6 Դեկտեմբեր 2014

Երեկոյեան ժամը 8:00-էն սկսեալ
1060 N. Allen Ave. • Pasadena, CA 91104

Տոմսերու Բամար դիմել՝ (818) 913-9311
ՄՈՒՏՔԻ ՆՈՒԷՐ՝ \$30.00

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ԵՒ ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՑ ՏՕՆԵՐՈՒՆ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆ

Հոկտեմբեր ամսուան ընթացքին աւելիով հայկականութիւն բուրոյ դպրոցէն ներս ստեղծուած միջնորդութեան գոհունակութեան պահեր կը տրամադրէ բոլորիս: Աշակերտներ եւ ուսուցիչներ շաբաթներով իրենց ազատ պահերուն ընթացքին կը կատարեն ուրձեր եւ կը պատրաստուին իրենց ձիւրքերը ցոյց տալու հանդէսին ներկայ եղող հանդիսատեսներուն դիմաց:

Սուրբ Գրիգոր Լուսաւաորիչ Եկեղեցւոյ Ա. եւ Մ. Յովսէփեան Վարժարանի աշակերտներն ու ուսուցիչները հիանալի պահեր տրամադրեցին իրենց հանդիսատեսներուն, Ուրբաթ, Հոկտեմբեր 25ի երեկոյեան, Մշակույթի Ամսուան նուիրուած տօնակատարութեան ընթացքին: Հայերէն Բաժնի պատասխանատուն՝ Տիկին Լիզա Մանոյեան կատարեց բացման խօսքը, եւ շեշտեց, որ որչափ ալ փորձեն ազգ մը բնաջնջել, երբ ան ունի հարուստ մշակույթ եւ քաղաքակրթութիւն, անիկա պիտի շարունակէ գոյատեւել եւ վերապրի, ինչպէս որ տեղի ունեցած է 100 տարի առաջ եւ ինչպէս որ հիմա կը պատահի սուրիահայութեան: Եկեղեցւոյ հովիւ Տէր Սարգիս Քահանայ Եթովպեանի աղօթքէն ետք, մեր աւարտական Լ. կարգի աշակերտներուն Վահան Թէքէեանի «Տաղ Հայերէն Լեզուին» խմբային արտասանութեամբ բացուած յայտագիրը, հայ լեզուին ուղղուած օրուան պատգամը կը փոխանցէր՝ «Ձարմանալով թէ ինչպէս դուն մնացիր, երբ քու շուրջը քամին փչեց եւ տապալեց ամէն բան»: Մանկապարտեզէն Երկրորդ կարգի աշակերտները իրենց հայկական տարազներով, մայրենիով արտասանած ոտանաւորներով եւ հայերէն մանկական երգերով շէն եւ ուրախ միջնորդութեան ստեղծեցին սրահէն ներս: Բարձր խանդավառութեան միջնորդութեան ստեղծուեցաւ երբ Գ. կարգի աշակերտները հայկական եռանդուն պար մը պարեցին: Դ. եւ Ե. կարգերու աշակերտները Ալլա Լեւոնեանի «Գնա՛ կուռի՛ր» երգին ընկերակցութեամբ ներկայացուցին կենդանի պատկեր մը, որու ընդմէջէն շեշտեցին հայկական բանակին կարեւորութիւնը, ապահովելու համար մեր հայրենիքին պաշտպանութիւնը: Մեր փոքրիկ աշակերտները ամենայն լրջութեամբ կըրցան փոխանցել սոյն երգին զեղեցիկ պատգամը: Ապա, Զ. եւ Է. կարգերու աշակերտները երկու խմբերգներ ներկայացուցին, իսկ Զ. կարգի աշակերտները խմբային արտասանեցին Մուշեղ Իշխանի «Հայ Լեզուն Տունն է Հայուն» ոտանաւորը, լիովին զիտակցելով

Տեղինակին հայ լեզուին մասին փոխանցած պատգամին կարեւորութեան՝ «Հոն է միայն, որ կրնայ գտնել ամէն հայ կրկին, խաժամո՞ժին մէջ օտար կորսնցուցած իր հոգին, անցեալն անհուն եւ ներկան նոյնիսկ միջին ապագան»:

Կարգը հասած էր մեր Է. կարգի աշակերտներուն, որոնք իրենց դերասանական ձիւրքերով եւ հայերէնով արտայայտուելու իրենց բարձր կարողութեամբ հիացուցին հանդիսատեսները երբ բեմակառուցուցին Յ. Թումանեանի «Կիկոսը» Սարգիս Մահսէրէճեանին պատշաճեցումով:

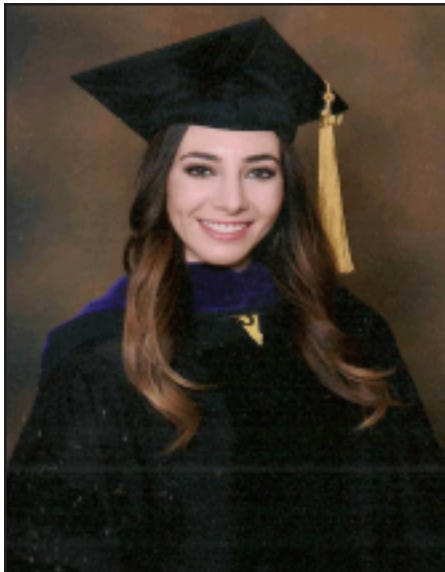
Օրուան պատգամներն էր Պրն. Ռաֆֆի Քէնտրիճեան, որ վերջերս նոր նշանակուած էր Սուրիահայ Օժանդակ Մարմնի փոխատեսնապետ եւ եղած էր մեր վարժարանի Հոգաբարձութեան անդամ: Պրն. Քէնտրիճեանը իր պատգամին մէջ փոխանցեց հայերէն լեզուին կարեւորութիւնը պահպանելու եւ ապահովելու հայ ժողովուրդին գոյութիւնը եւ փոխանցեց հանդիսատեսներուն ամբողջ հայութիւնը յուզող վերջին անցուղարձերը՝ հայկապահայութեան, եւ շեշտեց անհրաժեշտութիւնը օժանդակութեան ձեռք երկարելու եւ օգնութեան համեմատ մեր եղբայրներուն եւ քոյրերուն, որոնք դժուարին պայմաններուն մէջն իսկ կը փորձեն իրենց առօրեան շարունակել: Հոս կ'արժէ նշել, որ յայտագրին աւարտին նուիրատուութիւններ կատարուեցան Սուրիահայ Օժանդակ Մարմնին նախաձեռնած «Պատիկ Նուէր մը Ի պարտեզ» Գրքերով» դրամահաւաքին:

Ապա, տնօրէնին՝ Պրն. Շահէ Մանրեանին փակման խօսքով գնահատուեցան աշակերտներուն ցուցաբերած բախնալիրութիւնն ու պարտաճանաչութիւնը: Դրուատուեցան նաեւ անոնց հայերէն դասաւանդող ուսուցչուհիներուն եւ երաժշտութեան ուսուցչուհիին տարած աշխատանքները եւ ստեղծագործական ձիւրքերը, որոնց միջոցաւ կարելի եղած էր հաճելի եւ այլազանութեամբ լեցուն յայտագիր մը պատրաստել եւ ներկայացնել:

Ներկաներուն նաեւ հաճելի անակնկալ մըն էր Դ. կարգէն մինչեւ Լ. կարգի աշակերտներուն խանդավառող երկու խմբերգները ինկա եւ Անուշի՝ «Իմ Անունը Հայաստան է» եւ «Կենաց Երգ», որոնցմով փակուեցաւ մեր յայտագիրը:

Ապա, ներկաները հիւրապիրուեցան մեր ծնողներուն կողմէն պատրաստուած հայկական համադամ կաթնապուրով: Թղթակցութիւնը վարժարանէն

Յաջողութիւններ Քալիֆորնիոյ Փաստաբանական Բնութիւններուն

Անի Խոտանեան

Նոյեմբեր 21-ին հրապարակուեցան Քալիֆորնիոյ փաստաբանական բնութիւններու արդիւնքները:

Յաջողութեան հասած են բազմաթիւ Հայ ուսանողներ, որոնց շարքի են Անի Խոտանեան եւ Արմիկ Խոտանեան:

Անի Խոտանեան յաճախած է Կլէնտէլի Հայ Քոյրերու վարժարանը եւ ապա երկրորդական ուսումը ստացած է «Քլարք Մէկնէթ Հայաբուլի» մէջ: Ան իր համալսարանական վկայականը ստացած է Նորթրիճի (CSUN) Համալսարանէն՝ տնտեսական ճիւղին մէջ:

Ընդունուելով Սէն Տիէկոյի Համալսարանի (USD) իրաւաբանական դպրոցը, ան նախ ստացաւ Մագիստրոս (MBA) վկայականը եւ

Արմիկ Խոտանեան

ապա այս տարի շրջանաւարտ եղաւ՝ ստանալով Դատական Դոկտորացի (JD) տիտղոսը:

Արմիկ Խոտանեան նոյնպէս յաճախած է Կլէնտէլի Հայ Քոյրերու վարժարանը եւ ապա երկրորդական ուսումը ստացած է «Քլարք Մէկնէթ Հայաբուլի» մէջ: Ան իր համալսարանական վկայականը ստացած է Լոս Անճելէսի Համալսարանէն (UCLA) քաղաքական գիտութեանց ճիւղին մէջ:

Արմիկ ընդունուելով Սէն Տիէկոյի Համալսարանի (USD) իրաւաբանական դպրոցը, այս տարի շրջանաւարտ եղաւ՝ ստանալով Դատական Դոկտորացի (JD) տիտղոսը:

Անի եւ Արմիկ եղած են «Կայծ» Երիտասարդական Միութեան անդամներ:

ՀԲԸՄ ՎԱՉԷ ԵՒ ԹԱՄԱՐ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ ԵՐԿՐՈՂԱԿԱՆ ՎԱՐժԱՐԱՆ ՀԱՅՐԵՆԻՔԻՍ ՀԵՏ

«Իմ նոր հայրենիք, Հոգ՛ր հայրենիք...»

Իսկապէս 7 Նոյեմբեր 2014, Շաբաթ օրը վարժարանիս համար լոյսի եւ յոյսի օր էր: Աշակերտական Խորհուրդի եւ խորհրդատու Օր. Աննա Միքայիլոսեանի նախաձեռնութեամբ այդ օր կազմակերպուեցաւ Հայաստան Համահայկական Հիմնադրամի համար աւանդական ընթրիք-հանգանակութիւն:

Աշակերտական այս ձեռնարկը իր նպատակով եւ արուեստի բաժիններով իսկապէս արդարացուց իր «Հայրենիքիս Հետ» խորագիրը:

Վարժարանի սրահին մէջ պատուոյ հիւրերէ, ծնողներէ եւ ՀԲԸ Միութեան համակիրներէ բաղկացած հոծ բազմութիւնը, խանդավառ միջնորդութիւնը, իսկապէս նոյնիսկ դպրոցի աշակերտներուն կողմէ սպասարկուած ճոխ սեղանները: Ապա Հիմնադրամի նախագահ պարոն Անդրանիկ Պաղտասարեանը բեմ եկաւ եւ ներկայացուց շինարարական ընթացիկ ծրագիրները: Շահեկան էր նաեւ Արցախի եւ Հայաստանի մէջ նոր կառուցուած կամ վերանորոգուած

դպրոցներուն, ճամբաներուն եւ հիւանդանոցներուն նուիրուած տեղեկատուական շարժապատերը:

Գեղարուեստական բաժնին մէջ ելոյթ ունեցան վարժարանիս երգչախումբը՝ խմբավարութեամբ Պր. Պարթեւ կիւլիմեանի եւ պարախումբը՝ առաջնորդութեամբ Տիկ. Հելլեն Զօհրապեանցի: Երկուքն ալ ունէին հայրենասիրական յայտագիր, ներառեալ՝ «Հայրենիքիս Հետ» եւ «Pour Toi Armenie» երգերը, շեշտելու համար ձեռնարկին կարգախօսը:

Վարժարանի «Հայ Թատրոն» ընտրովի դասարանի դերակատարները, ղեկավարութեամբ Օրդ. Լորա Գուլումեանի, ներկայացուցին իրենց ձեռքերով գրի առնուած պատկերներ, առտնին տեսարաններ, հայկական սովորութիւններ ծածաղաչարժ քննադատութիւններ, բոլորը դիտուած աշակերտներու անմեղ տեսանկիւնէն եւ արժանացան բարձր գնահատանքի:

Ամբողջ յայտագիրը իր ընդունելութեամբ եւ բեմական բաժիններով նոր սերունդին մէջ հայրենիքին ծառայելու ազնիւ գաղափարը սերմանելու միջոց մը կ'ըլլայ ամէն տարի:

ՎԱՐՁՈՒ ՄՐԱԸ
ՓԱՍԱՏԻՆԱՅԻ ՄԷՋ (200 ԵՈԳԻ ԸԱՄԱՐ)
ԱՄԵՆ ՏԵՍԱԿ ԱՌԻԹՆԵՐՈՒ ԸԱՄԱՐ
1060 N. ALLEN AVE. PASADENA CA 91104
ՄԱՆՐԱՄԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝
ԵՆՈԱԶԱՅՆԵԼ (626) 797-7680

Massis Weekly

Volume 34, No. 44

Saturday, November 29, 2014

NKR Special Forces Recover Bodies of Downed Helicopter Crew Armenia Bids Farewell to Helicopter Crew with Full Military Honors

STEPANAKERT — Nagorno-Karabakh's armed forces said on Saturday that they have recovered, in a commando raid, the bodies of the three Armenian pilots of a combat helicopter shot down by Azerbaijani forces last week.

In a statement, the Defense Army said its special forces approached the wreckage of the Mi-24 gunship in the no man's land east of Karabakh despite the Azerbaijani military's refusal to grant the Armenian side access to the site. It said they managed to evacuate "the corpse of one of the crew members, the remains of the two other pilots and some necessary parts of the

helicopter."

"Two enemy soldiers were taken out during the special operation," added the statement. "The Defense Army suffered no casualties."

"This action was unprecedented in its nature and complexity, taking into consideration the heavy resistance on the part of the adversary," Spokesman for the Armenian Ministry of Defense Artsrun Hovhannisian said, adding that the enemy incurred great losses.

The pilots Armenian military helicopter shot down near Nagorno-Karabakh on November 12, 2014: Major Sergey Sahakian (L), Lieutenant Azat Sahakian, Senior Lieutenant Sargis

Nazarian.

The pilots of Armenian military helicopter shot down near Nagorno-Karabakh on November 12, 2014: Major Sergey Sahakian (L), Lieutenant Azat Sahakian, Senior Lieutenant Sargis Nazarian.

The ministry spokesman said Karabakh Armenian commandos neutralized an "ambush" set up by Azerbaijani troops. "It was a world-class, brilliant operation," Hovhannisian wrote on Facebook. He gave no other details.

The army clarified later in the day that the operation took place on Thursday. The Karabakh Armenian military did not explain why it did not immediately announce the evacuation.

The Azerbaijani Defense Ministry was quick to deny the information, however, saying that Armenian sol-

Ambassador John Heffern: Close Ties with West Important for Armenia

YEREVAN -- John Heffern, the U.S. ambassador in Yerevan, made a case for Armenia's close relations with the West on Tuesday, saying that they could help the country reduce the fallout from Western economic sanctions against Russia.

Heffern commented on possible consequences of those sanctions in the light of Armenia's imminent accession to the Russian-led Eurasian Economic Union (EEU) in an online "twitter chat" with local journalists and other Armenians.

"Sanctions not directed [against] Armenia. To end sanctions, Russia knows what to do," tweeted the diplomat. He said Washington does realize that the Russian and Armenian econo-

Continued on page 4

Continued on page 3

ACA Louisiana Chairman Vasken Kaltakdjian Awarded Mkhitar Gosh Medal

YEREVAN — On November 20, 2014, Republic of Armenia President Serzh Sargsyan welcomed Mr. Vasken Kaltakdjian, Chairman of the Louisiana chapter of the Armenian Council of America, and member of the Central Committee of Social Democrat Hunchakian Party, along with a delegation of the SDHP Central Committee and SDHP Armenia leadership.

At the meeting, President Sargsyan awarded Mr. Kaltakdjian the Mkhitar Gosh medal, in recognition of his contributions to strengthening U.S.-Armenia relations, Armenia-Diaspora relations and the many years of dedicated service on behalf of the Armenian-American community.

Mr. Kaltakdjian considered receiving the high award a great honor and expressed gratitude to such an assessment of his endeavors in the United States, and especially in the State of Louisiana. Mr. Kaltakdjian

asserted that he will continue his political advocacy to benefit U.S.-Armenia relations, the Republics of Armenia and Artsakh and the Armenian people.

The Medal of Mkhitar Gosh is awarded for outstanding state and social-political activities, as well as significant services in the spheres of diplomacy, law and political science.

The Armenian Council of America is a grassroots organization dedicated to working with all political leaders, offering Armenian related news, analysis and resources for policymakers, media, students and activists, and advocating issues important to Armenian Americans. The Armenian Council of America aims to strengthen U.S. - Armenia and U.S. - Nagorno Karabakh ties, the development of programs promoting sustainable economic growth and good governance in Armenia, while promoting the values and responsibilities of global citizenship.

"Telethon - 2014" Gala-Dinner in Los Angeles

GLENDALE -- On 23 November Artsakh Republic President Bako Sahakian partook in the "Telethon - 2014" Gala dinner party held in Los Angeles and delivered a speech.

President Sahakian touched upon life in Artsakh, its domestic and foreign policy, regional processes and signified cooperation with the Diaspora.

Speaking about the construction of the Vardenis-Martakert highway, which has been again chosen as the main target of the "Telethon-2014", the President said it's a project of key strategic and socioeconomic significance.

President Sahakian awarded phi-

lanthropist Gerald Turpanjian with the "Mesrop Mashtots" order for the service rendered to the Nagorno Karabagh Republic.

On 24 November President Sahakian visited Fresno. The President laid wreaths at the memorial site of the 1915 Genocide victims being built in the city, at the monument of prominent writer William Saroyan and the tomb of Soghomon Tehlerian.

On the same day the President visited the Honorary Consulate of the Republic of Armenia and met with Honorary Consul Berj Abkarian and representatives of the local commu-

Russian Government Approves Agreement on Armenia's Accession to EEU

MOSCOW — The Russian Government has approved the Agreement on Armenia's accession to the Eurasian Economic Union (EEU). The decision was made at the cabinet meeting on November 20. The document will now be forwarded to the President of Russia, Vladimir Putin. He will consider the agreement and submit it for ratification.

The Agreement will ensure Armenia's participation in the Eurasian Economic Union from January 2, 2015 and will allow to start the process of curtailing or eliminating the restrictions and barriers to the mutual access to the markets of the member states.

It will serve as a basis for the

further development of trade-economic relations and will raise the competitiveness of national producers and strengthen the positions of the EEU member states on the international market.

Armenian Air Traffic Soars In 2014

YEREVAN — Armenia's air traffic has surged by roughly 20 percent this year following a long-awaited liberalization of the domestic civil aviation sector, the Armenian government said on Wednesday.

Data released by the government's Inspectorate General of Civil Aviation shows the total number of flights carried out to and from the country rising up over 19 percent year on year in the first ten months of 2014. Accordingly, the international airports of Yerevan and Gyumri processed almost 1.8 million passengers, up by 22.3 percent from the same period in 2013.

The sharp increases clearly resulted from the government's decision in October 2013 to switch to a so-called "open skies" policy. The move followed the bankruptcy of the Armavia national airline, which had enjoyed exclusive rights to fly to Europe, the former Soviet Union and the Middle East for almost ten years.

The liberalization, strongly backed by Western donors, meant that local and foreign carriers meeting safety standards can carry out flights to and from Armenia without any restrictions. Some of them have entered the Armenian aviation mar-

ket while others expanded existing flight services over the past year.

Artyom Movsesian, the head of the Armenian civil aviation authority, said in January that the policy change is already bearing fruit, with tickets prices falling as a result of increased competition among airlines.

Armavia's privileged status was for years blamed for the disproportionately high cost of air travel in the country. Air Armenia, a smaller private carrier which took over some of Armavia's flights, has not enjoyed such government support during its yearlong operations in the sector.

Air Armenia suspended its flights to a dozen destinations in Russia and Europe late last month as a result of a financial dispute with Russia's national air navigation service. It accused the Rosaeronavigatsia agency of scaring away its customers with false statements about its outstanding debts.

The company specialized in cargo shipments by air until last year. According to the Inspectorate General of Civil Aviation, Armenian air cargo traffic grew by 5.2 percent in January-October 2014.

Friendship Declaration Signed Between Artsakh's Askeran and French Bouc-Bel-Air

On November 19, within the framework of the visit of Minister of Culture and Youth Affairs of the Nagorno-Karabakh Republic Narine Aghabalian to France, a Friendship Declaration between the NKR Askeran and French Bouc-Bel-Air cities was signed at the City Hall of Bouc-Bel-Air.

The Declaration welcomes the consistent steps of the people and authorities of Nagorno Karabakh towards the establishment and development of a free and democratic society and considers as unacceptable the isolation of the people of Artsakh. It is aimed at strengthening the friendly relations between the two cities and establishing cooperation in the educational, cultural, and sports spheres.

After the ceremony of signing, the NKR Minister of Culture Narine

Aghabalian, Mayor of Bouc-Bel-Air Richard Mallié, NKR Permanent Representative to France Hovhannes Gevorgyan, and Vice-Consul of the Republic of Armenia in Marseilles Samvel Lalayan attended the concert of the Voices of Artsakh group organized with the support of Bouc-Bel-Air City Hall.

Bouc-Bel-Air is a commune in the Bouches-du-Rhône department in southern France. It is situated between Marseille, Gardanne and Aix-en-Provence. The old village is located at the summit of a small hill.

Inhabited since very ancient times, its sites witness of Roman-Gallic settlements. Some of these sites date to the 7th century BC. Invasions of the Barbarians took place in the 7th century AD, the probable foundation date of the village. Population 13,500

Tundarc.am: New Website Launched to Help Repatriates

YEREVAN (Armradio.am) — The State Migration Agency of the Ministry of Territorial Administration has launched the Tundarc.am information network for those, who want to return to Armenia, Chief of the State Migration Service Gagik Yeghanyan told reporters today.

For those who need assistance after return from abroad in establishing themselves back in Armenia the Targeted Initiative for Armenia European Union funded project has established the Referral Centre for Reintegration in close cooperation with the State Migration Service of the RA Ministry of Territorial Administration.

The RCR is assisting RA citizens returning to Armenia from European Union Member States and other geographical locations. The Centre keeps up-to-date information on all reintegration schemes in Armenia. The project offers its own reintegration scheme, and returnees can also be referred to reintegration projects implemented by other organizations.

Yeghanyan said that tundarc.am enables citizens to ask their questions directly to state services.

Information on the website is placed in 15 sections that address all aspects of repatriation. "A corresponding state body is assigned for each section," the official said.

SEROP'S CAFE
GREEK & LEBANESE FOOD
 SERVING BATON ROUGE SINCE 1979

Taner Akcam: Modern Turkey's National Struggles Rooted in Genocide Denial

BOSTON – “Modern Turkey is constructed on top of the denial” of the 1914-1918 Ottoman Genocide, the renowned Turkish Scholar Taner Akcam argued at a recent CSI co-sponsored lecture at Boston College.

Christian Solidarity International (CSI) has released a video of Akcam's October 22 lecture, entitled, “The Anatomy of Religious Cleansing: Non-Muslims in the Ottoman Empire.” Akcam claimed that the genocide's buried legacy helps explain “why Turkey has such so much difficulty today in its Middle East policy towards Christians, Alawites and Kurds.”

Working from a broad range of Ottoman and other contemporary sources, Akcam argued against the usual analysis of the Armenian Genocide, the Assyrian Genocide, and the expulsion of Greeks as “separate events,” when they should be seen as parts of a “comprehensive policy of ethnic homogenization, implemented by one government, carried out as part of a general plan.”

Akcam spoke instead of an “Ottoman Genocide against Christians” during World War I, which was part of a broader “genocide process” in Turkey lasting from 1878 to 1924. “By end of this period, at least one-third of the population of Anatolia had either been resettled, deported or annihilated,” Akcam said.

Responding to a question about the connection between the genocide in Turkey 100 years ago and similar acts today committed by contemporary Islamist terrorists in Syria and

Iraq, Akcam noted that while the leaders of the Ottoman Empire were then progressive nationalists and not religious zealots, they nevertheless “declared a jihad” and “used religion extensively” to mobilize local support for the genocide. Akcam also observed that many Armenian girls and women were “forcibly converted and married to Muslims.” Akcam added that he is in the process of going through League of Nations records of 2,000 Armenian children recovered from “Arab, Kurdish and Turkish households” after the war. “There is a story of each child with a picture – horrendous stories. You can take the stories, change the date to 2014, and it looks like ISIS enslaving Christian women and children.”

Ultimately, Akcam concluded, the genocide was driven by the unwillingness of Turkey's rulers “to share power with the Christians,” who then constituted as much as 25% of the population. Turkey today faces “exactly the same problem” in its struggles with the Kurds and its broader Middle East policy, Akcam said.

Boston College's School of Theology and Ministry, Departments of Slavic and Eastern Languages and Literatures and Political Science, and Islamic Civilization and Society Program, and the National Association for Armenian Studies and Research joined CSI as co-sponsors of Akcam's lecture as a part of a series on The Future of Religious Minorities in the Middle East.

Link to video:

<http://www.youtube.com/watch?v=wP6FsrVXVwg>

Putin Proposes Building Railway Linking Moscow to Yerevan Through Sukhumi and Tbilisi

MOSCOW -- Russian President Vladimir Putin has said Russia and Abkhazia will consider creation of transit railways between Moscow, Sukhumi, Tbilisi and Yerevan, TASS reports.

“If all the parties agree, we believe it is possible to jointly consider this project and then construct transit railways, connecting Georgian cities of Sukhumi and Tbilisi with Armenia on one side and Russia on the other”, Putin told the media.

“The implementation of such projects will contribute to the creation of conditions for the development of relations between all interested parties,” the Russian president added.

Armenia, which will become a member of the Russian-led Eurasian Economic Union beginning next year, has no land connection with the rest of the Union members, also including Belarus and Kazakhstan.

Putin made the statement after Russia and Abkhazia signed the Treaty on Allied Relations and Strategic Partnership.

The new treaty is based on the Treaty of Friendship and Cooperation of 2008 that fixed Russia's recognition of Abkhazia.

Georgia does not recognize Abkhazia as an independent country and considers it to be still part of its territory.

Armenian Fund's Pan-European Phoneathon Raises Over 1.37 Million Euros

PARIS -- The annual Pan-European Phoneathon of the Hayastan All-Armenian Fund, headed by the Fund's French affiliate and held during November 19-23, raised over 1.37 million euros in donations and pledges.

The large-scale fundraising campaign mobilized the Armenian communities of France, Germany, Switzerland, Belgium. The Greek community traditionally joined the Phoneathon with their fundraising held in Greece from November 22 to 23.

Throughout the four-day event, 750 volunteers stationed at Orange Telecom call centers in Paris, Marseille, Toulouse, and Lyon reached 60,000 households, businesses, and organizations in the participating countries to request their support.

The Phoneathon was held under the slogan “Talent, charm, and gener-

osity.” The event's godmother and godfather, fashion model and French Red Cross ambassador Adriana Karembeu and singer Patrick Fiori (Chouchayan), made impassioned appeals for financial contributions toward the realization of vital development projects in the Armenian homeland.

Proceeds from the Phoneathon will be used for the expansion of agricultural projects in Armenia's Tavush Region, construction of community centers in Artsakh and assistance to the Armenian community of Syria.

The following is the breakdown of donations and pledges by country:

France: 1,246,344 euros
Germany: 71,345 euros
Switzerland: 31,726 euros
Greece: 21,000 euros
Belgium: 6,000 euros

Ambassador John Heffern: Close Ties with West Important for Armenia

Continued from page 1

ries are “interrelated.” “One more reason for partnership [with the West] is to diversify economy and to create options,” he added.

In another tweet, Heffern stressed that close partnership with the United States and the European Union means “economic opportunity, international values, and access to the outside.”

The head of the World Bank's Yerevan office, Laura Bailey, made a similar point last month. She said membership in the EEU alone will not speed up Armenia's economic development and needs to be complemented by

closer commercial links with Europe.

“It would be this ability to creatively exploit as many different markets as possible, without being locked into a bloc, that will determine the dynamism of Armenia's economy in the medium term,” Bailey told RFE/RL's Armenian service (Azatutyun.am).

The Armenian government insists that it remains committed to deepening ties with the EU, Armenia's main trading partner on aggregate. President Serzh Sarkisian has repeatedly claimed that his country will now become more attractive to Western investors seeking tariff-free access to the Russian market.

Lecture by Dr. Ara Sanjian: “Armenians in the Midst of Civil Wars: Lebanon and Syria Compared

FRESNO — Dr. Ara Sanjian, Director of the Armenian Research Center at the University of Michigan-Dearborn will give a presentation on “Armenians in the Midst of Civil Wars: Lebanon and Syria Compared” at 7:30PM on Tuesday, December 2, in the University Business Center, Alice Peters Auditorium, Room 191, on the Fresno State campus.

The lecture is part of the Fall Lecture Series of the Armenian Studies Program, supported by the Leon S. Peters Foundation.

During the Lebanese Civil War of 1975-1990, Armenians adopted the policy of positive neutrality. Most Armenians in Lebanon and Syria today think that this was a wise choice and that it helped to minimize somewhat the heavy toll of civil war for the Armenian community in Lebanon. Why has it not been possible to adopt a similar attitude during the Syrian crisis since 2011? In what ways are the Lebanese and Syrian civil wars different from one another? How do these differences affect the Armenians suffering in Syria today?

Dr. Ara Sanjian is Associate Professor of Armenian and Middle Eastern History and the Director of the Armenian Research Center at the University of Michigan-Dearborn. From 1991 to 1994 he did his PhD in modern history of the Middle East at the School of Oriental and African Studies, the University of London.

From 1996 to 2005 he was the Chairman of the Department of Armenian Studies, History and Political Science at Haigazian University in Beirut. In fall 2003, he was the Henry S.

Dr. Ara Sanjian

Khanzadian Kazan Visiting Professor in Armenian Studies at California State University, Fresno. His research interests focus on the post-World War I history of Armenia, Turkey and the Arab states of Western Asia.

Dr. Sanjian is the author of *Turkey and Her Arab Neighbors, 1953-1958: A Study in the Origins and Failure of the Baghdad Pact* (2001), as well as a monograph and a number of scholarly articles. He is currently working on a book-length project on the Armenian quest for Mountainous Karabagh under Soviet rule in 1923-1987.

The lecture is free and open to the public. Free parking is available, with a parking code 273502, after 7:00PM at Fresno State Lots P5 and P6, near the University Business Center.

For more information about the lecture please contact the Armenian Studies Program at 278-2669, or visit our website at www.fresnostate.edu/armenianstudies.

NKR Special Forces Recover Bodies of Downed Helicopter Crew

Continued from page 1

diers did not access to the crash site reportedly located less than 200 meters from Azerbaijani army positions. It claimed that the Armenian military will “fool the Armenian people” by handing “other remains” to the families of the dead pilots.

The Karabakh army shrugged off those claims. It pointed to the Azerbaijani combat death reported on Thursday and released aerial photographs of the helicopter crash site which it said were taken before and after the operation. One of the images purportedly shows the body of one of the Armenian pilots lying amidst the debris.

Armenia Bids Farewell

The three pilots of the downed helicopter were laid to rest at Yerablur Military Pantheon with full military honors attended by top military officials and hundreds of ordinary people.

Thousands of other Armenians filed past the remains of Major Sergey Sahakian, 38, Senior Lieutenant Sargis Nazarian, 25, and Lieutenant Azat Sahakian, 22, placed in closed coffins inside a Yerevan church on Monday. Catholicos Garegin II, the

supreme head of the Armenian Apostolic Church, led a requiem service there in the presence of President Serzh Sarkisian and other Armenian leaders.

“We are proud of having such soldiers,” Defense Minister Seyran Ohanian said in a speech delivered at Yerevan’s Yerablur military cemetery during the funeral. “Eternal glory to the heroes, to the Armenian army guaranteeing our security!” he added.

“We’re determined to return all those who fell on the path to Armenia’s freedom and November 22 became the proof of this resoluteness. Bowing before the memory of our fallen pilots, we at the same time express gratitude to the participants of the special operation to retrieve their bodies. The death of Major Sergey Sahakyan, Lieutenant Sargis Nazaryan and Lieutenant Azat Sahakyan was yet another demonstration of the illogical and irresponsible policy of the adversary,” Minister Ohanian stated.

The commander of Karabakh Defense army, General Movses Hakobian, also attended the funeral. Hakobian gave relatives of the three officers medals that were posthumously awarded to them by Bako Sahakian, the Karabakh president.

“Considering Genocide Testimony: Three Case Studies from the Armenian, Pontic, and Assyrian Genocides”

MISSION HILLS -- Ararat-Eskijian Museum present an illustrated talk “Considering Genocide Testimony: Three Case Studies from the Armenian, Pontic, and Assyrian Genocides” by Paul R. Bartrop, PhD Professor of History Director, Center for Judaic, Holocaust, and Genocide Studies December 7th, 4PM Ararat-Eskijian Museum/Sheen Chapel, 15105 Mission Hills Road, Mission Hills CA 91345

This presentation considers the values and limitations that can be derived from the use of survivor testimonies, as explored through the lens of three separate accounts: those of Sevly Krikorian, “Papayiannis,” and Father Joseph Naayem, respectively from the Armenian, Pontic, and Assyrian Genocides. Each of these is taken from the author’s new book, *Encountering Genocide: Personal Accounts from Victims, Perpetrators, and Witnesses*. It will be argued that survivor testimonies play the most crucial role in forming our understanding of what life is like in situations of genocide. Testimonial accounts, by virtue of their special status as first-hand narratives written by people who lived through barbaric treatment at the hands of their persecutors, are our primary link to the perpetrators as viewed from the victims’ perspective.

Dr. Paul Bartrop is recognized as one of the world’s leading scholars of the Holocaust and genocide. He is Professor of History and Director of the Center for Judaic, Holocaust and Geno-

Paul R. Bartrop, PhD

cide Studies at Florida Gulf Coast University, Fort Myers, Florida. In 2011-2012 he was the Ida E. King Distinguished Visiting Professor of Holocaust and Genocide Studies at Richard Stockton College, New Jersey.

His latest works are entitled *Experiencing Genocide: Personal Accounts from Victims, Perpetrators, and Witnesses* (2014) and *Genocide: The Basics* (2014). His major current projects are *An Historical Dictionary of Genocide in Film*, and *Resisting the Holocaust: Upstanders, Partisans, and Survivors*, and a 4-volume encyclopaedia of genocide, *Modern Genocide: The Definitive Resource and Document Collection*, due for publication by the end of this year.

Admission free.

For more information call the Ararat-Eskijian Museum at 818- 838-4862 or e-mail ararat-eskijian-museum@netzero.net

IT Training Courses in Artsakh

Gyumri Information Technologies Center (www.gitc.am) with the support of Armenian Educational Foundation (www.aefweb.org) realizes free training courses for the teachers of Informatics in regions, aimed to keep educators aware of the changes and innovations that are taking place in the field and to raise their educational and professional levels. Since 2009 this project has been implemented in the regions of Shirak, Lori, Tavush, Aragatsotn, VayotsDzor and Syunik, as well as in Artsakh. The training courses are financed by the Armenian Educational Foundation, as well as every year the participant schools from different regions receive computers and printers provided by the Armenian Educational Foundation.

This year the teachers of Informatics from more than 29 schools from Martuni, Martakert and Askeran

cities in Artsakh are participating in the training courses. The project has started on November 3, 2014. Two specialists from GITC within one month will train the teachers of those schools, which were reconstructed by the Armenian Educational Foundation. 15 schools from Martuni, 7 from Martakert and 7 from Askeran are involved in the project.

During the courses participants have the opportunity to learn about IT topics of individual interest to them, as well as receive appropriate professional literature and programs to cover the subject material.

At the end of the courses the participants will pass exams and those, who pass the exams successfully, will be conferred certificates of completion. The participant schools will also receive computers and printers provided by the Armenian Educational Foundation.

ՀԱՅ ԿԻՆԸ ԻՐ ԴԵՐԻՆ ՍԷՋ ԱՐԴԻԻՆԱԼԻՑ ՔՍԱՆԱՍԵԱԿ

ԴՈԿՏ. ԶԱԻԷՆ Ա. ՔԶՆՅ. ԱՐՁՈՒՄԱՆԵԱՆ

Բանախօսութիւն՝ Հայ Կին Կազմակերպութեան Քսանասեակի հանդիսութեան առիթով Նոյեմբերի 20-ին, Առաջնորդարանի Զօրայեան Թանգարանի Սրահին մէջ, նախագահութեամբ Առաջնորդ Սրբազան Հօր:

Երբ ՀԱՅ ԿԻՆ կ'ըսենք, անմիջապէս կ'առանձնացնենք կիրն համաշխարհային դիրքերէն ու կը փոխադրենք գաջն հայոց պատմութեան անցեալի եւ ներկայի կացութեան մէջ: Կ'առանձնացնենք եւ իր առաքինի գործունէութեան մէջ պատրաստ կը գտնենք: Անցեալի պատմութիւնը վկան է հնաւանդ եւ հարազատ մայրութեան, ինչպէս նաեւ կնոջ առաքինի ու անփոխարինելի պարտաւորութեանց:

Երբ ներկայ կացութեան մէջ ուզենք տեսնել այսօրուան Հայ Կինը, անպայման կնոջ ներկան պիտի տեսնենք, եւ յատկապէս՝ իր մայրութեան դիրքին մէջ՝ սփիւռքի եւ Հայրենիքի տարածքին:

Մեզի համար այսօր ՀԱՅ ԿԻՆ Կազմակերպութիւնը տիպար եւ նորօրինակ ծաւալ ստացած է արդէն սփիւռքի իրականութեան մէջ որպէս յաւելեալ լծակ Հայրենիքի օգնութեան: Մեզի համար կարեւոր է տեսնել թէ անցեալէն եկած հիմնական առաքինութիւնները ո՞րքան գործադրելի են, եւ կամ ո՞րքան ընդունելի կրնան ըլլալ, մեր անմիջական ընկերային եւ ազգային կեանքէն ներս, ընտանիքներէն ներս, յաճախ փխրուն, բաժանուած ու կոտորած ընտանիքներէն ներս, եւ մասնաւորաբար մեր հասարակաց Մօր՝ Մայր

Հայաստանէն ներս ուր ամէն ինչ նախանձելի է դժբախտաբար: Բռնարարքներու մասին կը լսենք եւ կը կարդանք, այր եւ կնոջ միջեւ ծննդաբերութիւններու բարդոյթներ կը պատահին, ուր Հայ Կինը այս ափերէն կը հասցնէ իր ազգօգուտ օժանդակութիւնը, իրական ու թանձրական օժանդակութիւնը:

Մենք այս բախտաւոր երկրին մէջ ընտրովի նկատի ունինք մեր տեղական պայմաններն ու առաւելութիւնները, որոնց շնորհիւ երախտապարտ՝ կանգնած ենք ապահով եւ իրագործելի քայլեր առնելու: Ընտրովի կ'ըսենք, որովհետեւ եթէ չընտրենք՝ մեր ունեցածն ալ վտանգի կ'ենթարկենք: Որքան իմաստուն ըլլալու են մեր առաքինի հայ կիները որոնք գատորոշել գիտեն, եւ լաւն ու բարին ընտրելով կ'արդարացնեն իրենց գոյութիւնը եւ առաքելութիւնը, հակառակ մեր շուրջի իրական սեռի սանձարցակ եւ այլանդակ ազատամտութեան, եւ երբեմն ողբերգութեան:

Քսան տարիներու անխոնջ եւ շնորհակալ վաստակի մը առջեւ կը գտնուինք այսօր հպարտօրէն, երբ Հայ Կինը իմաստութեամբ, բարոյական բարձր մակարդակի կոչումին հաւատարիմ, իր պատուանդանին վրայ կանգնած կը մնայ, իր այլազան պարտաւորութեանց գիտակ: Հայ Կինը ինքզինքէն դուրս գալով կը փնտրէ իրենները, կը մօտենայ անոնց եւ ներկայ աշխարհին, ինքզինք լաւ ճանչնալէ ետք:

Որքան հիանալի է եւ բարձրօրէն գնահատելի երբ իրակէզ կ'ըլլանք այն բարի կնոջ բարի ձեռքին որ կ'երկարի ու կը հասնի

Հայրենիքի հայ կանանց, որոնք մայրեր դառնալու եզրին հասած՝ կը սպասեն իրենց ծնունդներուն: Աստուծոյ տուած մեծագոյն պարգեւը, կեանքն է ինքնին, ու Հայ Կինը, իր մայրական անգերազանցելի եւ անկապտելի իրաւունքով՝ պարտականութեան կը վերածէ, այո՛ Աստուծոյ պարգեւը դուք պարտականութեան կը վերածէք, եւ կը փորձէք ու կը յաջողիք Աստուծոյ գործը շարունակել:

Հայրենիքի մէջ մայրատուներու գոյութիւնը օրհնութիւն մը եղած է վերջին տասնամեակներուն, իսկ հինգ տեղերու մէջ ալ Հայ Կին ձեր բարեգործ հիմնարկին հաստատած յղի կիներու կեդրոնները՝ Երեւանի, Եղվարդի, Կիւմրիի, Վանաձորի եւ Թալինի մէջ, ցուցանիշներն ու չափանիշները եղան հայ կնոջ պատիւի, առողջութեան, կեանքի հանդէպ պատասխանատուութեան, թէ՛ մօր եւ թէ՛ նորածինին նկատմամբ: Այլ խօսքով ի ինդիք նորահաս սերունդի ապահովութեան՝ Հայրենիքէն ներս:

Անգլերէն կ'ըսեն « What goes around comes around.» Անպայման սկսուած բարի գործ մը կը վերադառնայ իր տեղը՝ պատիւով եւ վկայութեամբ: Այդ պատահեցաւ իմ անմիջական ընտանիքէն ներս 12 տարի առաջ, եւ վստահ եմ ձեր Հայ Կին Հիմնարկին անուղղակի բարեգործութեան հեռաւոր մէկ շունչով:

Երկու նորածին երախաներ, մին աղջիկ եւ միւսը տղայ, որ դեղրուեցան քրոջս երկու գաւակներուն կողմէ՝ Կիւմրիէն եւ Վանաձորէն: Անոնցմէ մին աղջիկ մը որդեգրեց եւ միւսը տղեկ մը: Ծնողները երեք անգամ Գանատայն Հայաստան գացին եւ օրինական բոլոր միջոցառումներէն ետք, եւ ի գին արդար գոհողութեանց, հազիւ երկու շաբթուան նորածին երա-

խաները Գանատա բերին: Կը լիշեմ իմ կատարած բաժինը եւս, երբ դիմումագիրներն ու չարակից վկայագիրները արեւելահայերէնի թարգմանեցի: Երջանիկ եղանք բոլորս: Մկրտեցի երախաները ու այսօր 12 տարեկան պատանիներ արդէն աւարտած են միջնակարգ հայ վարժարանը, հայերէն սահուն կը խօսին եւ երկու անգամ ալ Հայաստան այցի գացին իրենց ծնողաց հետ:

Հայ Կին բարեգործ այս Հիմնարկը հինգ յղի կանանց դարմանատունները բանալով, մեզի համար որպէս երախտագէտ հոգեւորականներ, բացած կ'ըլլան յոյսի եւ լոյսի դուներ Հայրենիքէն ներս: Յատկապէս ազդուեցայ երբ մի քանի տարի առաջ տեղեկացայ Եղվարդի կեդրոնի բացման մասին՝ բարերարութեամբ ինծի մօտէն ծանօթ եգիպտահայ Հայկազ եւ Մարի-Լուիզ Ինճիճեաններուն՝ ի լիշատակ իրենց սիրեցեալ դստեր Նորայի: Թերթին մէջ տարի մը առաջ կարգացի նաեւ Երեւանի յղի կանանց կեդրոնի բացման մասին՝ մեր սիրելի եւ յարգելի Տիկ. Արշակունհի Դաւիթեանի բարերարութեամբ եւ իր ձեռքով, երրորդ մըն ալ Կիւմրիի մէջ, նաեւ չորրորդն ու հինգերորդը:

Անվարան պիտի ըսենք 20-ամեակի այս երջանիկ առիթով թէ Միացեալ Նահանգաց Արեւմտեան շրջանի ՀԲԸՄ իութեան հովանին վայելող ձեր այս Հայ Կին վարչակազմը, ատենապետութեամբ Տիկին Սոնա Եագուպեանի, որուն իր աշակերտական տարիներէն ծանօթ եմ, իր պատուաբեր դերին մէջ կը գտնուի՝ գործօն, ուշադիր եւ հետեւողական յատուկ յայտագիրներով:

Կը մաղթեմ բոլորիդ յանուն հայ հոգեւորականութեան բարի երթ եւ լիակատար յաջողութիւն:

there is no challenge too challenging.

It's not just a daring declaration. At Umpqua Bank, it's how we approach every one of our commercial banking relationships. We get to know the one-of-a-kind way you do business, then bring 60 years of experience and \$22 billion in assets to bear on helping you succeed and grow.

Welcome to the West Coast's largest community bank.

Concetta Smarius
GLENDALE - 818-844-2561

Avo Markarian
GLENDALE - 818-844-2558

Jerry Papazyan
ENCINO - 747-233-3502

Gary Ketenchian
ENCINO - 747-233-3503

Find your nearest location at umpquabank.com

1-866-4UMPQUA (1-866-486-7782) umpquabank.com
Member FDIC Equal Housing Lender SBA Preferred Lender

ՄՊԱՆԱԽՕՍԵՐԿԻՐՆԵՐՈՒ ՄՏԱԻՈՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՁԱՅՆԸ՝ 100-ԱՄԵԱԿԻՆ ԸՆԴԱՌԱՋ

ԳԱՅԱՆՆԵՍԱՐԳՄԵԱՆ

Մեծ Եղեռնի 100-ամեակին ընդառաջ, իսպանական Վեգա Մեդիա Պրեսսա լրատուամիջոցում գործող հայկական բաժնի ղեկավար Արթուր Ղուկասեանի նախաձեռնությամբ սկսուել է այդ յանցալոր իրադարձութեանը վերաբերող յօդուածաշարի տպագրութիւնը, որոնց հեղինակներն են հանդիսանում ոչ միայն իսպանացի, այլև՝ իսպանախօս երկրների մտաւորականութիւնը:

Այդպէս, ուրուգուացի գիտնական, մաթեմատիկական գիտութիւնների դոկտոր Գոնսալօ Պերերան՝ մեզ յայտնի արդէն «Ես նոյնպէս հայ եմ» ընդհանուր վերնագրով յօդուածագրութիւններով, նշում է, որ իր նիւթի վրայ անցել է աշխատելու Հրանդ Դինքի 60-ամեակի նախօրէին՝ յօբեւանը մէկի, ով անկասկած, նոյն ոճրագործութեան մերօրեայ գոհը դարձաւ: Ժամանակն ինքն է վկայում. 1915 թուականից՝ այսօրոյմ ոչ մի բան չի փոխուել: Այդ գիտակցութեամբ առաջնորդուած, հեղինակն ընդծում է. «Հաշուի առնելով, որ եկող տարուան ապրիլին յիշատակելու ենք 100-ամեակը մի ողբերգութեան, որը երբեք չպէտք է տեղի ունենար, միաւորենք բարի կամքի տէր մարդկանց բոլոր ջանքերը, որպէսզի կուտակուած այդքան չարչարանքների ու արժանապատուութեան դիմաց, Հայոց ցեղասպանութեան փաստը համընդհանուր ճանաչում ստանայ»:

«Արդարութիւն» անուանումը կրող պատմուածքով է հանդէս եկել արգենտինացի գրող Լուսիանօ Անտրէս Վալենսիան: Գործի գլխաւոր հերոսն է Սողոմոն Թէհլէրեանը, իսկ նուիրուում է այն մէկ ու կէս միլիոն անմեղ բոլոր հայ նահատակներին: «Միայնակ չէր քայլում Սողոմոն Թէհլէրեանը», հաղորդում է գրողն իր ընթերցողներին: «Միլիոն հոգի արտագաղթուած, խոշտանգուած, բռնաբարուած ու խորտակուած հայրենակիցներն էին ուղեկցում նրան: Երբ նա բարձրացրեց Թալապի փաշայի գլխի վրայ նշանակէտ բռնած ատրճանակը, կրկին իր առջեւ յայտնուեց հարազատ ընտանիքի սպանութեան դաժան տեսարանը...»:

«Մահուան Եզրին» է կոչվում ժան Մեյլերի վերլուծական յօդուածը: Ներկայացուած նիւթի շրջանակում մեքսիքացի պատմաբանը իր ուշադրութիւնն է կենտրոնացնում վերապրողների վկայութիւնների վրայ: «1917 թուականից մինչեւ 2014-ի ժամանակահատուածում հրատարակուած գրքերից ես կարդացել եմ 96», տեղեկացնում է իր աշխատութեան տողերում, եւ տեսել մի քանի փաստավաւերագրական, ինչպէս նաեւ՝ գեղարուեստական (օրինակ, Ատոմ Էկոյեանի «Արարատ»-ը) ֆիլմեր: Պէտք է ասեմ, այդուհանդերձ, որ առաւել շատ ականատեսների յուշերն են թույլ տալիս հասկանալ կոնվենցիայում նշուող «mental harm»-ը: Այդպէս օրինակ, Խոնմանա Հատատար կիսուում է, որ 1915-ին հրաշքով փրկուած իր հայ տատիկը, 1978-ին ինքնասպան եղաւ 66 տարեկան հասակում Պէյրու-թում. 1915 թուականին թուրքերն իր աչքերի առջեւ սպանել էին նախ

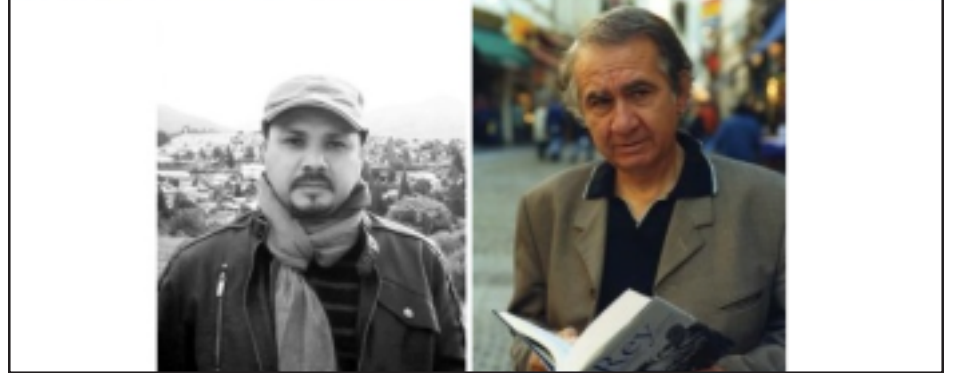
հօրը, ապա, դէպի Սիրիա արտաքսուածի ճանապարհին՝ նաեւ մօրն ու երեք եղբայրներին...:

Բաց նամակով է դիմել ՄԱԿ-ի Գլխաւոր քարտուղարին մեր ժողովուրդի վաղեմի բարեկամ, Մեծ Եղեռնին նուիրուած եռագրութեան հեղինակ, իսպանացի գրող Գոնսալօ Գուարչը: Հնարաւորինս կանգ առնելով կոտորածների ծրագրի եւ հետեւանքների վրայ, նա իր կոչը հետեւեալ յայտարարութեամբ է աւարտում. «Շատ կարեւոր է, պարոն Գլխաւոր քարտուղար, Հայոց ցեղասպանութեան Հարիւրամեակի յիշատակումը՝ իբրեւ ձգտում, որպէսզի մոռացութեան չտրուի XX-րդ դարի առաջին եղեռնագործութեան փաստը: Եւ իսկապէս. միակ ճանապարհը նման դաժան իրադարձութիւնները կրկնողութիւնից խուսափելու համար այն է, որ եկող սերունդները քաջատեղեակ լինեն՝ առաւել չէ վերօյլիշեալը: Դա շատ սարսափելի եւ ողբերգական մի իրողութիւն էր: Ինչպէս Դուք էլ լաւ գիտէք, պարոն Գլխաւոր քարտուղար, անարդարութեան դէմ միակ պատուաստումը՝ դրա մասին չմոռանալն է»:

Յիշատակութեան արժանի նիւթ է ընտրել «Հայէպը 100 տարի անց» հրատարակութեան հեղինակ, արգենտինացի գրող Մարիանօ Սարավիան: Համեմատութիւններ անելով անցեալ դարասկզբի ու մեր օրերի հետ, նա հարց է բարձրացնում իր իսպանախօս լսարանի առջեւ. «Ովքե՞ր են նրանք, որ այժմ էլ են Հիթլերի պէս մտածում ու գործում: Նրանք են, որ իսլամական պետութիւն կոչուած նոր Ֆրանկենշտէյնի ծնունդն են տուել: Հալածում, զանգուածային տեղահանութիւններ կազմակերպում, սիստեմատիկօրէն բռնաբարում են կանանց: Եւ այս նոր ոճագործութեան ելման կէտը հայութեան դէպքում հենց Հայէպն է՝ նոյն վերջակէտը, որ դեռեւս 100 տարի սրանից առաջ էր դրուել: Պատմութեան ինչպիսի՞ հեղանակք»:

Առաջին անգամ է ցայսօր, երբ խնդրոյ շուրջ իր կարծիքով է կիսուել պոլիվիացի մտաւորականը: Արմենիա Պրեսսի էջում յուզիչ խօսքով է հանդէս եկել գրող Վիկտոր Ուզո Արեւիլօ Խորդանը: «Իմ արմատներից մինչ՝ համայն հայութեան» յօդուածում նա անդրադարձ է կատարել նախ սեփական ժողովուրդի ցաւին, որ մինչ եւրոպացիների ներխուժումը խաղաղապրում էր իր երկրում, ապա անմիջապէս իրեն եւ կարգացողներին յղուած հարցով դիմում. «Հայաստանի՞ մասին եմ խօսում այս պահին թէ՞ Ամերիկայի: Մի՞թէ բաւականաչափ չենք տանջուել արդէն... Եւրոպացիները լինեն, թէ թուրքերը՝ պարտաւոր են բացել գրքերը, որ իրենց իսկ նախնիներն են թողել, եւ ազգերի օրինական պահանջներն ընդունեն... Թուրք ժողովուրդն այդպէս, պէտք է, գիւղից՝ գիւղ սկսած, ճանաչի իր կողմից իրագործուած ցեղասպանութիւնը...»:

Տեղեկացանք վերջերս, որ Ֆրանսահայ յայտնի կինոռեժիսոր Ռոպէր Կետիկեանը նոր ֆիլմ է նկարահանել Եղեռնի մասին, ուր տեղ է տրուել նաեւ տաղանդաւոր իսպանացի գրող-հրատարակախօս, հումանիստ եւ մտաւորական Խոսէ

Անտոնիօ Գուռիարայի կեանքին եւ գործունէութեանը: Արթուր Ղուկասեանին տրուած հարցազրոյցի ընթացքում «Ռումբը» եւ «Հայեր. մոռացուած ցեղասպանութիւն» գրքերի հեղինակը շեշտեց. «Ցեղասպանութեան ճանաչման գործընթացի համար շատ կարեւոր է հայ ժողովուրդի եւ վերջինիս համակիրների համախմբումը եւ դա առաւել կարեւոր կը դառնայ 2015-ին, երբ կը նշուի 100-ամեակը: Կասկած չունեմ, որ այս հարցում իր ոչ պակաս դերակատարութիւնը կ'ունենայ նաեւ Կետիկեանի ֆիլմը»:

Գրեթէ ոչ մի տող չի գրուել հայերի բնաջնջման ծրագրերի մասին Նիգարակուայում: Բացառութիւններից մէկը Սանդինիատական ճակատի յայտնի դէմքերից մէկն է՝ յեղափոխական, հասարակական եւ քաղաքական գործիչ, բանաստեղծ եւ հոգեւորական էրնեստօ Կարտենալը: Ժամանակին, երբ Հայաստանը դեռ ԽՍՀՄ-ի կազմում էր, նա այցելել էր Երեւան եւ նոյն օրերին Սուրբ Լեւոն ու հայ ժողովուրդի մասին մի բանաստեղծութիւն գրել, որի տողերում խօսուում է նաեւ թուականի սուրբ նահատակների մասին եւ որն այդքան տարի անց սիրով տրամադրել է Արմենիա Պրեսսի խմբագրութեանը:

Եթէ պնդենք, իր համոզմունքն է գրի առել չիլիացի գրող Ֆրետտի

Աստորգան, որ Հայոց ցեղասպանութիւնը երբեք չի եղել եւ որ այն, ինչ կատարուել է, բաւական չէ ցեղասպանութիւն անուանելու համար, ապա անմիջապէս երեւակայական դաշտ կը տեղափոխէինք նաեւ իրական այն բոլոր պատկերները, պատմութիւնները, փորձանքներն ու դրանց հետեւանքները, որոնք կը փոշիանան այնուհետ եւ չորս քամիներին կը տրուեն:

Վերջին այս պահի դրութեամբ նիւթ է տրամադրել գրող Մաքսիմօ Վեգան՝ Տոմինիկեան Հանրապետութիւնից: Միանալով Մեծ Եղեռնը դատապարտող իսպանախօս մտաւորականների ձայներին, նա այսպէս է աւարտում իր գրութիւնը. «Թուրքերի, ամերիկացիների եւ բոլոր միւսների անունից, ովքեր չգիտեն թէ ինչ բան է ներում հայցելը, ես ներողութիւն եմ խնդրում հայ ժողովուրդից, հրեաներից եւ որպէս մարդ հակասում. ներողութիւն»:

Վեգա Մեդիա Պրեսսի շրջանակում գործող հայկական բաժնի աշխատանքները շարունակուում են եւ վերջինիս ղեկավար Արթուր Ղուկասեանի հաւաստմամբ կանգ չեն առնի այնքան ժամանանակ, որքան անհրաժեշտ կը լինի, որպէսզի Հայոց ցեղասպանութիւնը ճանաչուի եւ դատապարտուի ոչ միայն իսպանախօս, այլև Լատինական Ամերիկայի բոլոր երկրների կողմից:

ՔՐԻՍՏՈՆԵՈՒԹԵԱՆ ՆԵՐԿԱՅՈՒԹԻՒՆԸ ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԾՈՑԻ ԵՐԿԻՐՆԵՐՈՒՄ ՍԵՋ՝ ԱՆՑԵԱԼԵՆ ՄԻՆՉԵՒ ԱՅՍՕՐԸ

Հինգշաբթի 20 Նոյեմբերի 2014ին՝ կէսօրէ ետք ժամը 5ին, Պէյրութի Մերձաւոր Արեւելքի Աստուածաբանական ճեմարանին մէջ, տեղի ունեցաւ դասախօսական երեկոյ մը՝ «Քրիստոնէական Ներկայութիւնը Արաբական Մոցի Երկիրներու մէջ» անցեալէն մինչեւ այսօր խորագրով եւ Անգլերէն լեզուով: Դասախօսան էր՝ Դոկտ. Հրայր ձէպէճեան Ընդհանուր Քարտուղարը Արաբական Մոցի Աստուածաշրջանի ընկերութեանը:

Դասախօսը նախ հակիրճ նկարագրականը տուաւ Արաբական Մոցի տարածաշրջանի մեկնելով անոր պատմաքաղաքական ու աշխարհագրական տուեալներէն՝ նեոարեւելքը բոլոր գագաթնակետերը թէ շրջանը կը ճանչցուի որպէս Պարսից՝ թէ Արաբական Մոց եւ կամ պարզապէս՝ Մոց: Որմէ ետք ան ներկայացուց տնտեսական-ընկերային ու կրօնական իրավիճակները վիճակագրական տուեալներով Մոցի վեց երկիրներու (Քուէյթ, Պահարէյն, Սէուտական Արաբիա, Քաթար, Օման եւ Արաբական Միացեալ Էմիրութիւններ) բնական հարստութիւնները՝ արտադրողական կարողականութիւնները ու ընկերային կեանքի մէջ ձեռք բերուած բարգաւաճումի ծրագիրները:

Հրայր ձէպէճեան ապա անցաւ տարածաշրջանի ընկերա-կրօնական բնոյթին՝ սկսելով Ք.Ն. Չորրորդ դարէն ուր քրիստոնէական հաւաքականութիւնները եւ եկեղեցիները սկսած էին ծաղկել շրջանին մէջ: Ան պատմական ու արխիւալային տուեալներէն մեկնելով ցոյց տուաւ թէ ինչպէս Ք.Ն. Չորրորդ դարէն սկսեալ եկեղեցիներ եւ վանքեր արդէն գոյութիւն ունէին շրջանին մէջ եւ թէ Նիկիոյ Տիեզերական ժողովին Ք.Ն. 325 թուականին ուր երեք հարիւր Եպիսկոպոսներ մասնակցած էին անոնց երեքը կու գային Արաբական Մոցի տարածաշրջանէն: Ան նշեց թէ առաջին քրիստոնեայ հաւաքականութիւնը Մոցի տարածաշրջանին մէջ կազմուած է Արաբ քրիստոնեաներէ որոնք եկած եւ կայք հաստատած կեդրոնական իրաքէն, ինչպէս նաեւ Արաբ հաւաքականութիւններ որոնք արդէն կ'ապրէին ներկայ օրերու Պահարէյնի եւ հիւսիս-Արեւելեան Արապիայի մէջ: Պատմական արձանագրութիւններ նաեւ կը հաստատեն թէ Նեսթորական եկեղեցին որ հալածուած էր Պարսկաստանի մէջ նաեւ կայք հաստատեց Արաբական Մոցի տարածաշրջանին մէջ:

Դոկտ. Հրայր ձէպէճեան ապա անդրադարձաւ իսլամական ժամանակաշրջանին երբ Ք.Ն. 629 թուականին անոնք տիրապետեցին ամբողջ տարածաշրջանը: Քրիստոնեայ եկեղեցիներ եւ հաւաքականութիւնները շարունակեցին մնալ շրջանին մէջ եւ մինչեւ 9րդ դար: Քրիստոնեաներ իսլամական տիրապետութեան տակ դասուեցան որպէս երկրորդ դասակարգի հաւաքականութիւն եւ պարտադրուեցաւ իրենց վրայ «ձիզէն» (Տուգանքի դրուութիւն ոչ իսլամ հաւաքականութիւններու համար եւ ըստ իսլամական օրէնքին): «9րդ դարէն ետք Քրիստոնեայ եկեղեցիներ ու հաւաքականութիւններուն մասին

չկան որեւէ պատմական արձանագրութիւն եւ անդրադարձ» ըսաւ Հրայր ձէպէճեան: Ան յիշեց մի քանի պատճառներ թէ ինչո՞ւ եւ ինչպէ՞ս Քրիստոնեայ եկեղեցին անյայտացած է շրջանէն: Առաջին հալածանք իսլամներու կողմէ բաց նաեւ եկեղեցական ներքին տապալակներ եւ պառակտումներ ուր մարդիկ աւելի ճիշդ գտած էին իսլամական հաւատամքը որպէս կեանքի հիմք եւ դաւանափոխ եղած: Երկրորդ տնտեսական տուրքը «ձիզէն» որը պատճառ դարձած է Քրիստոնեաներու կամ արտագաղթին եւ կամ դաւանափոխութեան դէպի իսլամական կրօնք:

Քրիստոնեայ ներկայութիւնը վերստին մուտք գործեց Արաբական Մոցի տարածաշրջանը Փորթուքալական գաղութատիրութեան ժամանակ որ սկսաւ 1506 թուականին: Կաթողիկէ Գարմեյական Միաբանութիւնը ունեցաւ գործօն մասնակցութիւն այս ժամանակաշրջանին...: «Փորթուքալական գաղութատիրական ժամանակաշրջանը նաեւ յատկանշուեցաւ որպէս բռնատիրական ուր տեղացի Արաբներ ծանր եւ դժուար կեանքեր ունեցան այդ տարիներուն ըստ պատմական տուեալներուն ըսաւ Հրայր ձէպէճեան:

Քրիստոնեայ ներկայութիւնը շարունակուած է Անգլիական գաղութատիրութեան ժամանակ ուր յարաբերաբար աւելի ջերմ յարաբերութիւններ եւ միջոցորտ տիրած է շրջանին մէջ Քրիստոնեայ իսլամ համակեցութեան իմաստով: Իսկ Քրիստոնէական աշխուժ առաքելութիւնը եղած է 19րդ դարուն երբ «Արաբիա Առաքելութիւնը» կազմուած է Ամերիկայի Բարեկարգեալ Եկեղեցիին կողմէ 1889 թուականին որ հոգեւոր-եկեղեցական, կրթական եւ բժշկական մեծ ներդրումներ ունեցած է: «Միսիոնարները սակայն չի յաջողեցան տեղական Արաբներէ կազմուած քրիստոնեայ հաւաքականութիւն կազմել եւ իրենց ներդրումը եղաւ առաւելաբար կրթական եւ բժշկական կեանքերու մէջ մեծ նպաստներ բերելով եւ հիմնարկներ յառաջացնելով որ մինչեւ այսօր տակաւին կը գործեն» ըսաւ ան: Եթէ Միսիոնարներ չի յաջողեցան Քրիստոնեայ տեղական համայնք գոյացնել բաց կարեւոր ներդրում ունեցան համակեցութիւն եւ հանդուրժողութիւն յառաջացնել երկու կրօններու միջեւ»:

Իսկ ներկայ օրերուն անդրադառնալով Արաբական Մոցի երկիրներուն մէջ այսօր կ'ապրին մեծ թիւով օտարականներ աշխատանքային պատճառներով: Եւ այս իմաստով ան նշեց թէ այսօր մօտաւորապէս հինգ միլիոն Քրիստոնեաներ կ'ապրին տարածաշրջանին մէջ որոնք կու գան տարբեր երկիրներէ: Եկեղեցին օտարագրի է տարբեր եկեղեցական համայնքներէ կազմուած որոնք իրենց գործունէութիւնը կ'ունենան իրենց եկեղեցաշէնքերուն մէջ: «Եկեղեցին Արաբական Մոցի երկիրներու մէջ կարեւոր դեր կը կատարէ միջ-համայնքային եւ միջ-կրօնական երկխօսութեան եւ հասկացողութեան ու զիրար ընդունելու գործընթացին մէջ» ըսաւ ան:

ԵՕԹ ԵՐԳՆ ԷԼ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՄԱՍԻՆ

ՍԱՄՈՒՅԼ ԿՈՍԵԱՆ

Փարիզում աւարտուեց Հայաստանի եւ Ատրպէյճանի նախագահների հանդիպումը, որը կազմակերպել էր Ֆրանսայի նախագահ Ֆրանսուա Օլանդը: «Հանդիպման օրակարգի գլխաւոր խնդիրը, - ըստ «Ֆրիգարո» պարբերականի, - Հայաստանի եւ Ատրպէյճանի նախագահներին բանակցութիւնների սեղանի շուրջ վերադարձնելն էր, որի կարեւորութիւնն էլ աւելի է մեծանում, նկատի ունենալով սահմանաչին գոտում այս ամրանն արձանագրուած լարուածութեան աճը»: Իրականում, վերջին երեք ամսուայ ընթացքում սա նոյնաբովանդակ երրորդ (ՌԴ նախագահ Պուտինի եւ ԱՄՆ պետքարտուղար պոն Բերիի մասնակցութեամբ) հանդիպումն էր, որը կարելի է հերթական դիտարկել, թէեւ ՀՀ արտգործնախարարի բնորոշմամբ՝ «հանդիպումը կոնստրուկտիվ, կառուցողական եւ օգտակար էր»: Այն, որ նման հանդիպումները ինչ-որ չափով մեղմում են ազերիների ազդեցիկ, կարելի է վերապահուածով ընդունել՝ հաշուի առնելով դարաբաղա-ատրպէյճանական սահմանաչին միջադէպերն ու ազերիների կողմից հրադադարի բազմաբնոյթ խախտումները: Այնպէս որ, Պաքուի պայմանական ու միջանկեալ նահանջները պայմանաւորուած չեն այս եւ նմանատիպ հանդիպումներով ու բանակցութիւններով: Հակառակը, այդ հանդիպումներից առաջ եւ հետո ազերիները կատարութեան նոր չափաբաժիններ են ընդունում՝ առաւել ազդեցիկ եւ լայնածաւալ դարձնելով սահմանաչին կրակահերթերը: Փարիզեան հանդիպումից առաջ Ֆրանսական դիւանագիտական ազդերը յայտարարում էին, որ «Փարիզը կը փորձի չփման այնպիսի եզրեր գտնել, որոնք կարող են հակամարտութեան կարգաւորման ճանապարհային քարտէզի հիմքը լինել»: Բնականաբար, այս նախաձեռնութիւնն էլ միւսների ճակա-

տագրին պիտի արժանանայ: Ոչ մի յորդորով ազերիները չեն համոզուած դիպուկահարներին հետ քաշելու, հրադադարի խախտումների վերաբերեալ հետաքննութիւն անցկացնելու մտքի հետ: Ինչքան էլ համանախագահները Ալիեւին համոզում են, որ հակամարտութեան լուծման կարեւոր նախապայմաններին մէկը ժողովրդին խաղաղութեան նախապատրաստելն է, ալիեւեան հայատեացութիւնը շարունակում է արտաքին եւ ներքին ռազմավարութեան ուղեւիշը մնալ: Պաքուն սպասում ու պատրաստուած է իր պատերազմին եւ ահռելի միջոցներ է ծախսում սպառազինութեան համար, իսկ աշխարհը յոյսով է կամ ուզում է յուսալ, որ առողջ բանականութիւնը դեռեւս վերջնականապէս չի լքել ազերիներին: Քաղաքագէտ Մելիք-Շահնազարեանի կարծիքով, «Փարիզում արձանագրուած կարեւորագոյն ձեռքբերումը Ատրպէյճանի պաշտօնական վերադարձն էր այն մտքին, որ ԵԱՀԿ Մինսկի խմբի ֆորմատն այլընտրանք չունի, եւ բանակցային գործընթացը պէտք է շարունակուի հենց այս ձեւաչափով: Զգացում է, որ Ալիեւը դիրքերն ամրապնդելու որեւէ նոր դրոյթ, գործօն բանակցային սեղանին չունի»: Մինչդեռ, ոչ թէ չունի, այլ չի ուզում ունենալ, որովհետեւ հանրայն արջի պէս նրա եօթերգն էլ պատերազմի մասին է, եւ ալիեւեան իշխանութիւնն այդ երգը անգիր է արել: Առայժմ միջազգային հանրութեան ջանքերը թարմացնելու երգացանկը ընդամենը նուազ փորձեր են: Առանց խստագոյն պատժամիջոցների եւ սպառազինութեան սահմանափակումների Ալիեւն իր երկակի խաղից չի հրաժարուելու: Դրսում բարձրաձայնելու է միջազգային հանրութեանը հաճոյ կարգախօսները, ձայնակցելու է նրանց հեղինակած երգերին՝ սեփական երկրում շարունակելով ռազմական քայլերը շեփոթահարել:

ՈՒՐԻՇԸ Հասկնալը եւ գայն ընդունելը Քրիստոնէական հաւատամքին մէկ գլխաւոր առաքելութիւնն է եւ եկեղեցին Արաբական Մոցի տարածաշրջանին մէջ այս մէկն է որ կը փորձէ

իրագործել» եզրափակեց Դոկտ. Հրայր ձէպէճեան: Դասախօսութեանէ ետք տեղի ունեցաւ նաեւ հարց-պատասխան եւ նիւթին հետ առընչուած հարցերու քննարկում:

ՄԱՍԻՍ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԿՏՐՕՆ

Yes, I wish to subscribe to Massis Weekly

Enclosed a check for (one year)

* \$50,00 * \$100,00 (first class) for USA

\$ 100,00 (Air Mail) for Canada.

\$ 250,00 (Air Mail) Overseas.

Name: -----

Address: -----

City: ----- State:----- Zip Code:-----

Country: -----

Tel :----- Fax :-----

ՀԱՅ ՄԱՆՈՒԿԻՆ ԱՆՁՆԱԿԱՆ ԱՍՏՈՒԱԾԱՇՈՒՆՉԸ

ԶԱԻԷՆ Գ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

Վերջերս Աթէնք կը գտնուէր, Արաբական Մոցի Աստուածաշունչի Ընկերութեան Տնօրէն Դոկտ. Հրայր Ճէպէճեան, ուր դպրոցները այցելելով բոլոր աշակերտներուն բաշխեց, հետաքրքրաշարժ, յատուկ պատրաստուած՝ «Հայ Մանուկին Անձնական Աստուածաշունչը» Գիրքը:

Մանուկի կամ աշակերտի մը համար, Աստուծոյ շունչը՝ Աստուածային գոյութեան խորհուրդին ըմբռնումը եւ հասողութիւնը՝ իր մտքին ու հոգիին մէջ բնակիլը եւ մաս կազմելը, ուսումնական աշխարհին մէջ եւ մանաւանդ նախակրթարանի առաջին տարիներուն՝ որպէս կրօնագիտութեան դաս՝ կը մնայ ուսուցման ամենադժուարին նիւթը, մնացեալ բոլոր նիւթերուն եւ առարկաներուն կողքին:

«Հայ մանուկին Անձնական Աստուածաշունչը», կը փորձէ բոլոր ուսուցողական ծանօթ միջոցները, ոճերը օգտագործել, որպէսզի մանուկը իր մտքին եւ յիշողութեան մէջ ունենայ, գիրքէն՝ պատմութեան մը ընդհանուր՝ յստակ՝ հասկնալի եւ ըմբռնուած համայնապատկեր մը, որուն տպաւորութեան ոյժին տակ, կարենայ գծագրական պատկերով մը ինքզինքը արտայայտել իրեն ուսուցուած պատմութեան եւ պատգամին խորհուրդը:

Այս պարագային, մանուկին միտքը պիտի գործէ, ոչ թէ միայն ուսանելու եւ ըմբռնելու իրեն բացատրուած պատմութիւնը, այլ իր մտածողութեամբ եւ իր ներաշխարհին վրայ ձգած տպաւորութեամբ եւ հասկացողութեամբ պիտի փորձէ գործնականօրէն գծագրական ստեղծագործութեամբ ներկայացնել իրեն աւանդուած պատմութիւնը:

Այս ուսուցողական հարուստ դրութեամբ «Method»-ով ընկալուած պատմութիւն մը, ոչ թէ միայն մանուկի յիշողութեան մէջ անմոռանալի տպաւորութիւն կը ձգէ, այլ միեւնոյն ժամանակ, իր մտային ենթագիտակցութեան պատաստին վրայ, ուրուագծային պատկերով մը կ'արտացոլուի իր գծագրութիւնը եւ այդ պատկերին պատմութիւնը:

Գիրքը սակաւաթիւ ուսումնական գիրքերէն է, որ այսքան մանրամասն՝ ուսուցողական դրութեան՝ նրբին մասնագիտացած յատկանիշերը կը բացատրէ, օժանդակելու համար, նիւթին ըմբռնումին եւ ընկալման:

Գիրքը ուսուցանողը, նախ քան դասագիրքը դասաւանդելու սկսիլը, պէտք է պատրաստած ըլլայ,

բոլոր անհրաժեշտ օժանդակ իրերը՝ որոնք յիշուած են գիրքին մէջ:

Գիրքն ունի հրաշալի կատարեալ բացատրողական ուղեցոյց յառաջաբան, որ մանուկին եւ իրեն ընկերակցող օժանդակ անձին ձեռքէն բռնած կ'առաջնորդէ գիրքէն Սուրբ Գիրքէն ընտրուած եւ ներկայացուած պատմութեան պատգամին խորհուրդին՝ ընթացանութեամբ՝ բացատրութեամբ՝ գաղափարներու մեկնաբանութեամբ՝ յստակացնելով՝ կրկնելով՝ հարց ու փորձերով պատմելով եւ մանրամասնելով:

Այստեղ կ'ուզեմ աւելցնել որ, երբեք պէտք չէ մոռնանք, որ շարադրելը՝ շարադրութեամբ, աշակերտին կամ մանուկին մտքին մէջ կը տպաւորէ՝ կը քանդակէ՝ իրեն դասաւանդուած նիւթը եւ աշակերտը դժուարաւ թէ մոռնայ իր սորվածը:

Եւ երկրորդ՝ շարադրելը՝ աշակերտին մօտ կը գարգացնէ գրելու ընդունակութիւնը, որ մեծ դեր կը խաղայ մարդկային մտքի աճումին եւ գարգացման, ինչպէս նաեւ իր գործածած լեզուին յառաջդիմութեան:

Գրքին բովանդակած պատմութիւնները, անկասկած ուսումնասիրուած են Աստուածաշունչի մասնագէտին կողմէ: Ան նկատի առած է, այդ ժամանակաշրջանի մարդկային արտաքին եւ ներքին հոգեկան՝ ընկերային՝ կենցաղային՝ աշխարհագրական՝ պատմական կեանքի նիստ ու կացի յարաբերութիւնները եւ վիճակները, որպէս զի կարենար այսպիսի կատարեալ կարճ, ամփոփ շարադրուած՝ դիւրահասկնալի պատմութիւններով գիրք մը պատրաստել:

«Հայ Աշակերտի Անձնական Աստուածաշունչ»-ին՝ բացատրական յառաջաբանը՝ մեծապէս կ'արժեւորէ գիրքին կարեւորութիւնը եւ արժէքը:

Գիրքը ուսուցանողը, պէտք է կատարեալ պատրաստուած ըլլայ դասաւանդելու ինչ որ կը թելադրէ գիրքին դասաւանդելու դրութիւնը:

Նախաբանը կամ վերջաբանը կը յիշատակէ ըսելով որ՝ գիրքը «հիմնուած է Ակադեմիական սերտողութիւններու վրայ»:

Ըստ իս, հեղինակը երկար տարիներու ուսումնասիրութիւններու փորձառութիւն ունի, որովհետեւ այսքան մասնագիտացած կիրառական՝ մանրամասն ուսուցողական յորինուած դրութիւն մը, կրնայ միայն երկար տարիներու անձնական փորձառութիւններու արդիւնք ըլլալ, այսինքն մասնագէտ ուսուցողական ոճին, որովհետեւ անկա

ՄՏԱՑՈՒԱԾ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ «ԱՔՍՈՐԵԱԼԻ ԳՈՂԳՈԹԱՆ» ԿԱՐԱՆ ՊԱՅԱՐԵԱՆ

Շնորհակալութեամբ ստացանք թերթիս փնտուած աշխատակիցներէն՝ Վահան Պահարեանի 2014-ին, Երեւան հրատարակուած «ԱՔՍՈՐԵԱԼԻ ԳՈՂԳՈԹԱՆ», որ երկրորդ հրատարակութեամբ լոյս կ'ընծայուի հայոց Յեղասպանութեան 100-ամեակի սեմին:

96 էջերէ բաղկացած մաքուր, խնամուած ներկայ գիրքը, որմէ կը տարանջատուի առաջին հրատարակութեան մէջ նախապէս ընդգրկուած «Վերջաբան» եւ «Յետեղեունեայ Յիշապատում» բաժինները, կը պատմէ Սուրիոյ անապատներուն Հայկական լեզեոնի հերոսական ճակատամարտի, տուեալ ժամանակաշրջանի քաղաքական իրադարձութիւններու, Ֆրանսայի՝ հայոց դէմ խաղացած երկդիմի քաղաքականութեան, խաբուած հայ ժողովուրդի, Տէր Զօրի եւ Սուրիոյ անապատներուն՝ հայ ազգաբնակչութեան ապրած ողբերգական կեանքին, երազանքներուն եւ Յեղասպանութեան մնացորդացին կսկծալի կացութեան մասին:

Պահարեան, անդրադառնալով հայերու Յեղասպանութիւնը կազմակերպողին ու իրագործողին մասին կը գրէ իր գրքի պատմական ակնարկին մէջ. Կ'ամրագրէ թէ թուրքական պետութիւնը եղաւ կազմակերպողը՝ գերմանական իմբերիալիստներու աջակցութեամբ, բայց, կ'աւելցնէ ան, «մեղքի մեծ բաժին ունեն նաեւ հայ ժողովուրդի «դաշնակիցները»՝ Ռուսաստանը, Անգլիան եւ Ֆրանսիան, որոնք «գբաղուած էին» միայն իրենց իմբերիալիստական նպատակների իրագործման հարցով...»

Արդարեւ, համաձայն Պահարեանին, Ռուսաստանը կը ծրագրէր թուրքիայէն վերցնել Սեւ ծովեան նեղուցները, եւ Հայաստանը եւ Քուրտիստանի

վրայով իջնել Միջերկրական սով: Անգլիա կ'աշխատէր պահպանել բրիտանական գաղութներու կայսրութիւնը եւ նոր գաղութներ գրաւել: Ֆրանսան իր յատուկ շահերն ունէր. իր տիրապետութեան տակ առնել թուրքիայի տարածքներէն որոշ մասը մը: Հայը դատապարտուած էր ունենալու աշխարհի մէջ իր նմանը չունեցող ողբերգական ճակատագիր...:

Ականատեսի պատմողական անմիջականութեամբ գրաւիչ գրքին այլ փայլք կուտան անհատ հերոսներու, ականաւոր դէմքերու, Յեղասպանութեան նուիրուած դրօշմաթուղթերու, նաեւ՝ կիլիկիոյ Պեյլանի, Աթըբի, Եփրատ գետի, Մարաշի բնօրրաններու համայնապատկերներու լուսանկարներն ու աքսորեալներու երգերը:

Գնահատելի հրատարակութիւն մըն է Վահան Պահարեանի Յեղասպանութեան գոհերուն հարիւրամեայ տարելիցին նուիրուած «ԱՔՍՈՐԵԱԼԻ ԳՈՂԳՈԹԱՆ»:

գիտակից է ուսուցողական դժուարութիւններուն եւ գիտէ նաեւ նիւթը մանուկին հաճելի, դիւրաւ ընկալելու ձեւը, որուն շնորհիւ աշակերտը ոչ թէ միայն կը հետեւի դասերուն, այլ ուրախութեամբ կը փնտոէ եւ հաճութեամբ մաս կը կազմէ դասընթացին:

Այս գիրքին՝ կամ այսպէս ըսենք կրօնագիտութեան դասագիրքին ուսուցման դրութիւնը ամբողջական է: Միայն, բոլոր փոքրերը, գծելու՝ այսպէս ըսենք գիծ քաշելու, գունաւորելու, նիւթի մը մասին պատկեր մը գծելով յօրինելու շնորհքը կամ կարողութիւնը չունին: Ուստի, գծագրութիւնը աւելի դիւրացնելու համար, չաւելալ գիծեր կամ կէտեր պէտք է ունենային, որպէս զի մանուկը գիծերը միացնելով, կարենար առաջնորդուել պատկերին պատմութիւնը ամբողջացնելու:

Սակայն եւ այնպէս՝ այս պա-

րագային, եթէ մանուկը մի քանի գիծեր քաշէ եւ միացնէ, իրեն պիտի շնորհէ ուրախութեան եւ գոհունակութեան, քաջալերութեան զգացումը:

Մեծապէս կը շնորհաւորենք եւ կը գնահատենք, Արաբական Մոցի Աստուածաշունչի Ընկերութիւնը, Տնօրէնութիւնը, թարգմանական աշխատանքը կատարող՝ Դոկտ. Արտա Ճէպէճեանը, աշխատակազմը, ինչպէս նաեւ սոյն գիրքը յօրինող եւ ուսուցողական դրութիւնը պատրաստող՝ անհայտանալու հարցով՝ հոգեւոր արժանաւոր հովիւ՝ Միքայէլ Լանտիլիաֆը:

Վարձքերնիդ կատար բոլորիդ, որ մարդկային հոգին գիտող՝ հարստացնող՝ մարդացնող եւ մանուկին հոգիին մէջ Աստուծոյ գաղափարին կանթեղը վարող Աստուծոյ խօսքին ծառայողներ:

Դուք շնորհալի եւ պատուաբեր գործ մը կատարած էք:

Advertisement for Dr. Missak Ekmekdjian and Dr. Anahid Ekmekdjian, Chiropractors. Includes address (533 W. Glenoaks Blvd. Glendale, CA 91202), phone number ((818) 240-0065), and photos of the doctors. Text in Armenian describes their services and contact information.

ՀԱՐՑԱԶՐՈՅ

«ԵՍ ԾՆՈՒԵԼ ԵՄ ՍԵՐ ՀԱՅ ԵՐԳԸ ՏԱՐԱԾԵԼՈՒ, ՎԱՐժԵՑՆԵԼՈՒ ԵՒ ՍԻՐՑՆԵԼՈՒ ՄԱԴՐՈՑ, ԵՄ ԻՆՉ ՊԵՏՔ ՈՒՆԻՍ ՕՏԱՐ ԵՐԳԵՐԻ»

«Իրատես de facto»-ի հիւրն է Բարսեղ Կանաչեանի դուստրը՝ ՍԵՐԱ ԿԱՆԱԶԵԱՆԸ:

Հարցում.-Որտեղից է սկիզբ առնում Կանաչեանների գերդաստանի պատմությունը:

Պատասխան.- Հայրս ծնունդ է 1885 թվին Բուլղարիայի Ռոստովո (այժմ՝ Թեֆլիսում) քաղաքում, որը գտնուում է Կ. Պոլսի (ներկայումս՝ Ստամբուլ) եւ Պուլղարիայի սահմանագծին: Իր ծնողները եւս ռոստովցի են, իսկ աւելի կանուխ արմատները եւս էլ, հայրս էլ չգիտէիք: Մեծ հայրս 11 զաւակ է ունեցել: Կոչիկի արհեստանոց ունէր: Մեծ մայրս էլ շատ վաղ է մահացել, եւ հայրս չի տեսել նրան: Հօրս երկու ամուսնութիւնից ծնուեցինք եւս եւ երկու քոյրերս:

Հարցում.- Ինչպիսի՞ն էր Կանաչեանը ընտանիքում եւ աշխատանքի մէջ:

Պատասխան.- Շատ խիստ մարդ էր, բայց նաեւ շատ փափկասիրտ: Կը գոռար, կը բարկանար, սակայն ձիւղ էր երկու վայրկեան չետոյ յանկարծ կը փափկէր: Տարօրինակ բնաւորութիւն ունէր: Շատ ընկերական էր, կատակախօս: Հայրս շատ մտերիմ էր Լ. Շանթի, Ն. Աղբալեանի, ինչպէս նաեւ Գիւլգէլեանի, Գասպար Իբեկեանի, երգիծանկարիչ Տիրան Աճեմեանի եւ այլոց հետ: Շանթն ու Աղբալեանը յաճախ էին գալիս մեր տուն, նստում էին, գրուցում:

Հարցում.- Ընտանիքում ինչպէ՞ս էր դրուած հայեցող կրթութեան հարցը:

Պատասխան.- Հայրս բացարձակ օտար բառ չէր գործածում: Օրինակ, երբ եւս քոյրերս ասում էինք «բաղրիջան», բարկանում էր մեզ վրայ. «Բաղրիջանը քո գլուխն է, մենք սմբուկ բառն ունենք»: Նոյնը երբ «տոմարթե» էինք ասում: Խօսում էր մաքուր հայերէն՝ միշտ ուշադիր առողանութեանը: Չէր կարողանում արտաբերել «ն» հնչիւնը: Յանկանում էր, որ դիմացինը շիտակ «ր» ասէր: Երբ իր երգչախումբը երգում էր, երբեմն զնում էր հեռու եւ հեռուից ունկնդրում, որ բառերը հայերէն են: Որովհետեւ երգչախումբը եւ նոյնիսկ մեներգիչներ կային, որ շատ անգամ երգում էին հայերէն՝ առանց հայերէն հնչողութեան եւ առողանութեան: Շատ բծախնդիր էր այդ առումով:

Հարցում.- Հայրս արտաքին հարցերում ինչպէ՞ս էր հայտնվում:

Պատասխան.- Երբ Միքայէլ Նալբանդեանը իտալական երգի բառերը թարգմանել էր հայերէն, եւ այն դարձել էր հայրենասիրական բանաստեղծութիւն, այդ օրերին պատասխանատուները ցանկացել են, որ հայրս երաժշտութիւնը յարմարեցնի հայերէն բառերին: Իտալական եղանակը գրեթէ բոլորովին փոխել է, աւելի հայացրել, եւ առաջ է եկել այսօրուայ հիմնը: Այս առիթով կարծեմ խորհրդակցել է Գարեգին Նժդեհի հետ:

Հարցում.- Կը պատմէ՞ք Կոմիտասի եւ Կանաչեանի ընկերութեան մասին:

Պատասխան.- Երբ հայրս գտնուում էր Եւրոպայում, լսել էր, որ մի վարդապետ երաժիշտ կայ: Վերադառնալով Պոլիս՝ հետա-

քրքրուում է եւ զնում նրա համերգին: Զարմանում է Կոմիտասի՝ 300-հոգանոց խմբի հիանալի ղեկավարութեամբ: Սքանչացած զնում է նրա մօտ եւ ասում.

«Կարո՞ղ եմ ես էլ մասնակցել»: Կոմիտասը հարցնում է, թէ ինչով է զբաղուում: «Երաժշտութիւն եմ սովորել, -ասում է,- պզտիկ խումբ մը ունիմ»: Մտնելով երգչախումբի մէջ՝ երգում է որպէս բաս, եւ մտերմանում վարդապետի հետ: Որոշ ժամանակ անց հայրս եւ նրա հինգ ընկերները ցանկանում են երաժշտութեան դասեր վերցնել Կոմիտաս վարդապետից: Վեցից մէկը մէկ-երկու ամիս յետոյ թողնում է դասերը, եւ մնում են հինգով՝ Բարսեղ Կանաչեանը, Միհրան Թումանեանը, Վարդան Սարգսեանը, Վարդաշակ Սրվանձտեանը եւ Հայկ Սեմերձեանը, ովքեր յայտնի են որպէս «Կոմիտասի հինգ ամներ»: Հինգից միայն Կանաչեանը դարձաւ Կոմիտասի միակ արժանաւոր յաջորդն ու գործի շարունակողը: Իսկ Վ. Սրվանձտեանը եւ Վ. Սարգսեանը՝ Փարիզում, Թումանեանն էլ Նիւ Եորքում կազմեցին երգչախումբեր: Ահա այս սաներն են, որ նրա երաժշտութիւնը, հայերէն երգերն ու խմբերգերը տարածեցին Մերձաւոր Արեւելքում: Հայրս միշտ համերգային շրջագայութեան մէջ էր մէկ Կիպրոսում ու Լիբանանում, մէկ՝ Հալէպում, Եգիպտոսում եւ այլուր:

Հարցում.- Կարելի՞ է ասել Կանաչեանը Կոմիտասի ամենասիրելի աշակերտն է եղել:

Պատասխան.- Այո՛, շատ կապուած էր Կոմիտասին, Կոմիտասն էլ՝ իրեն: 1964 թ. երբ Թումանեանը եկաւ Փարիզ՝ տեսնելու հօրս, երկու ընկեր միասին նստած պատմում ու լիչում էին անցած-զնացած օրերը, ու թէ ինչպէս հերթական դասի աւարտից յետոյ Կոմիտասը ձեռքով հօրս մի կողմ է հրում. «Դու ես կեցիր, մի երթար»: Թումանեանը պատմում է, որ իրենք՝ չորս ամները, նախանձում էին Բարսեղին, որովհետեւ Կոմիտասը միայն նրան էր մի կողմ քաշում, որ դասից յետոյ խօսի հետը: Համոզում էին, որ իրենք եւս միանան: «Դուք զացէք, հիմա Բարսեղը կուգայ Ձեր ետեւէն,- շտապով կրկնում էր վարդապետը»: Հայրս էլ անհամբեր սպասում էր, որ ընկերների հետ դուրս գար ծխելու, որովհետեւ Կոմիտասը արգելել էր իրենց ծխել: Մի քանի անգամ նոյնիսկ տուփը վերցրել էր ձեռքից: Հայրս խոստացել էր, որ այլեւս չի ծխի եւ խնդրել, որ տուփը վերադարձնի, քանի որ այն իր եղբօր յիշատակն էր: Այսպէս չորս ամները անհամբեր սպասում էին Բարսեղին, որ

իմանային, թէ ինչ էին այդքան երկար խօսում: Ի վերջոյ հասկացել են, որ վարդապետը պոլիֆոնիայի մասնաւոր դասեր է տալիս հօրս: Մի օր Թումանեանն ու ընկերները հարցրել են Կոմիտասին, թէ ինչու է միայն Կանաչեանին պոլիֆոնիայի դասեր տալիս, իսկ իրենց՝ ոչ: «Դուք դեռ հոն հասնելու շատ ժամանակ ունիք»- պատասխանել է: Այնքան էին նեղուել: Մինչդեռ Կանաչեանն արդէն կայացած երաժիշտ էր, իսկ իրենք Կոմիտասի հետ են սկսել երաժշտութիւն սովորել:

Հարցում.- Պէյրուսահայ իմ ընկերներից մէկը պատմում էր, որ Կանաչեանը իր «Օրորը» գրել է «Պարոն» հիւրանոցի տիրոջ արջկայ համար: Իրակա՞ն պատմութիւն է:

Պատասխան.- Դրա մասին գրել է զուտոր ձէպէճեանը իր յուշերի մէջ: Նման բան բացարձակապէս գոյութիւն չունի: Այդ արջկայ ծնուել է 20-ական թուականներին, մինչդեռ «Օրորը» գրուել է 1913 թուականին: Դեռ նոր էին ծանօթացել, երբ Կոմիտասը հետաքրքրուեց, թէ ինչ գործեր է հայրս գրել: Հայրս ցոյց է տուել «Օրորը»: «Բարսեղ,- հիացած ասել է վարդապետը,- եթէ դու ուրիշ բան չգրես կեանքիդ մէջ, միայն այս օրօրով աշխարհահռչակ կը դառնաս: Պարծանքով ես պիտի ստորագրէի նման գործի տակ»: Այնուհետեւ Կոմիտասը ցանկութիւն է յայտնել, որ հայրս երգի իր երգչախումբում, իսկ յետոյ իրենից դասեր առնի: 1926-ին երբ ես պիտի ծնուէի, հայրս մի քիչ փոփոխութեան են թարկեց «Օրորը»՝ վերածելով քառաձայնի եւ դաշնամուրի նուագակցութեամբ: Եւ փաստօրէն, երբ Կանաչեանն են ասում, օրօր են հասկանում, երբ օրօր են ասում, Կանաչեանն են հասկանում:

Հարցում.- Յետաքրքիր է, որ Կանաչեանը մեծ ներդրում ունի նաեւ արաբական երաժշտութեան զարգացման գործում: Ի՞նչ կ'ստք այս մասին:

Պատասխան.- Երբ հայրս եկաւ Լիբանան, այստեղ խրախճանքներին, հարսանիքներին բոլորը երգում էին թուրքերէն: Հայերէնը գրեթէ չէր լսուում: Նոյնիսկ նշանաւոր հայ երգչուհի Մաթիլդա Բուդաղեանը երգում էր թուրքերէն: Հայրս առաջինը եղաւ, որ հայերէն երգերը, մասնաւորապէս Կոմիտասի երգերը լսելի դարձրեց ժողովրդին: Անգամ գաղափար չունէին օպերային երաժշտութեան մասին: Տարին մէկ անգամ համերգներով հանդէս էր գալիս տարբեր քաղաքներում՝ Լիբանանում, Լաթաքիայում, Հալէպում, Դամասկոսում եւ տարածում հայերէն երգը՝ այդպիսով միեւնոյն ժամանակ տարածելով հայերէնը: Հօրս հարցնում էին, թէ ինչու այլ լեզուներով, ասենք, գերմաներէն կամ իտալերէն համերգներ չէր տալիս: Հայրս պատասխանել է. «Անոնք հայերէն կ'երգե՞ն, ես ծնուել եմ մեր հայ երգը տարածելու, վարժեցնելու եւ սիրցնելու մարդոց, ես ի՞նչ պէտք ունիմ օտար երգերի»: Այնուամենայնիւ, Լիբանանում, երկար համոզելուց յետոյ, լիբանանեան մի քանի երգ ձայնագրեց: Երբ Սիրիա կամ արաբական որեւէ երկիր էր զնում

համերգներով՝ անպայման մէկ-երկու արաբերէն երգ պիտի հնչեցնէր՝ իբրեւ տուրք արաբ ժողովրդին: Հետագայում հայրս իրաքի, Սիրիայի եւ Լիբանանի քայքայները վերածեց քառաձայնի: Դա շատ մեծ աղմուկ հանեց, քանի որ արաբները բացարձակապէս նոյնիսկ երկձայն չունէին: Արաբները սքանչացան, իրենց համար դա ճիշտութիւն էր: Մինչ այդ իրենք՝ ուտը ձեռքներին, 100 հոգով միաձայն երգում էին: Իր շնորհիւ է, որ արաբերէն երգը սկսեց հնչել երկձայն, քառաձայն եւ բազմաձայն: Հետագայում արաբական մշակութիւնը զարգացմանը նպաստելու համար Կանաչեանը պարզեւտարուեց լիբանանեան «Մայրիներ» եւ ֆրանսիական «Le palme d'academie» շքանշաններով:

Հարցում.- Շատ յաճախ ժողովուրդը երգում է երգեր՝ չիմանալով դրանց հեղինակին եւ կարծելով՝ ժողովրդական երգեր են: Կանաչեանը եւս բացառութիւն չէ: Ի՞նչ նման երգեր ունի Ձեր հայրը:

Պատասխան.- Կանաչեանի ռոմանսները ամփոփուած են մի գրքուկի մէջ, որոնք նա գրել էր իր երիտասարդութեան տարիներին, եւ որոնք միշտ երգուում էին եւ համարուում ժողովրդական կամ կոմիտասեան երգեր: Օրինակ, «Երազը»: Սա Կանաչեանի գործն է: Երբ այս երգը Կանաչեանը ներկայացրել է Կոմիտասին, վերջինս յուզուած ասել է. «Ասիկա հոս դաշնակիրն վրայ ձգէ»: Եւ ամէն անգամ, երբ զնում էր Կոմիտասի մօտ, նուազում էր, երգում եւ յուզուում: Երբ եկանք Պէյրուս, մի երգարանի մէջ տեսանք՝ գրուած է, թէ այդ երգի հեղինակը Կոմիտասն է: Հայրս այնքան էր սիրում Կոմիտասին, որ ասաց. «Թող ըլլայ իր գործը, թող այդպէս գրուի, ոչինչ»: Յետոյ անմիջապէս բերեց իր փոքրիկ տետրակը եւ պատուեց՝ ասելով. «Քանի որ Կոմիտաս է գրուել, թող այդպէս էլ մնայ»: Դրանք փոքրիկ գործեր էին, որոնք նա գրել էր իր ժամանցի համար, սովորեցրել երեխաներին, եւ ժողովուրդն էլ երգում էր: Այդ տետրակի մէջ իր 6-7 ռոմանսներն էին, այդ թուում՝ «Հինգալան», «Մայր Արաքսի փեղրով»-ը եւ «Երազը»: Կոմիտասը պատգամել էր իր սաներին հրատարակելու իւններ անել, դասեր տալ եւ իրականացնել իր նուիրական երազը, այն է՝ արտասահմանի մէջ ունենալ հայկական կոնսերվատորիա: Քանի որ նա չէր կարողացել ի կատար ածել այդ երազանքը, այդ պարտքը թողել էր իր սաների ուսերին: Այդ հրատարակութիւնների առաջին հատորի մէջ կայ նաեւ «Երազը»՝ գրուած Կանաչեանի կողմից: Հիմա մարդիկ գիտեն, որ դա Կանաչեանի գործն է եւ ոչ թէ Կոմիտասի: Եթէ մարդ քիչ թէ շատ հասկանում է Կոմիտասի երաժշտութիւնից, անշուշտ, կը տեսնի, որ դա բնաւ Կոմիտասի ոճը չէ: Հայրս այն դարձրել էր եւ՛ երկձայն, եւ՛ քառաձայն, եւ՛ դաշնամուրի համար: Յաճախ մայրիկիս հետ նուագում եւ երգում էր «Երազը»:

Հարցում.- Կանաչեանի բոլոր գործերը ծնուել են հայրենիքի

ՈՐՆ Է ՂԵԿԱՎԱՐԻ ԱՄԷՆԷՆ ԳՆԱՐԱՏՈՒԱԾ ԶԱՏԿԱՆԻՇԸ

Ամսթերտամի Համալսարանի գիտաշտախոզ՝ Պրայան Սբիսաք ղեկավարներու յատկանիշերուն նկատմամբ ժողովուրդի նախասիրութեան գծով կատարած է հետաքրքրական ուսումնասիրութիւն մը, որուն արդիւնքները հրատարակուած են *Frontiers in Human Neuroscience*-ին մէջ: Ամսագրին համաձայն՝ հոլանտացի գիտնականներու հետազոտական խումբը ուսումնասիրեց ղեկավարներու խելացութեան, գեղեցկութեան եւ առողջութեան յատկանիշներու գնահատմանը ժողովուրդին կողմէ: Ուսումնասիրութեան մասնակից դարձան 148 կիներ եւ տղա մարդիկ, որոնք փորձարկումի ընթացքին պէտք էր ընտրել իրենց ընկերութեան ընդհանուր ղեկավարը: Այս ընտրութիւնը պէտք է կատարուէր հիմնուելով մարդոց դէմքերը ներկայացնող լուսանկարներուն վրայ: Լուսանկարները կը ներկայացնէին նոյն մարդուն դէմքի չորս տարբերակներ՝ պատրաստուած համացանցային յատուկ ծրագրի միջոցով:

Ղեկավարի ընտրութեան ենթ, մասնակիցները նաեւ պէտք է բա-

ցատրէին թէ ինչո՞ւ եւ ո՞ր պարտականութեան համար ընտրած են ղեկավարը: Փորձարկումի պարագային, ղեկավարներու պարտականութիւններու բաժնուած էին երկու հիմնական խումբերու՝ մրցակցութիւն եւ բանակցութիւն:

Ուսումնասիրութեան արդիւնքները ցոյց տուին թէ ղեկավարներու առողջութիւնը աւելի նախընտրելի է քան անոնց խելացութիւնը: Մասնակիցներու մտատորակէս 70 առ հարիւր համեմատութեամբ նախընտրած են առողջութիւնը, իսկ 30 առ հարիւրով՝ խելացութիւնը: Հետաքրքրական է, որ միայն լուրջ բանակցութիւններու եւ նոր առեւտրական շուկայի մէջ մուտք գործելու պարագային է, որ մասնակիցները ղեկավարին խելացութիւնը նկատեցին որպէս առաջնահերթութիւն:

Ուսումնասիրութեան հեղինակները դիտել կու տան թէ այս պատճառով է, որ ղեկավարներ եւ քաղաքական պաշտօններու թեկնածուներ, յատկապէս Արեւմտեան երկիրներու մէջ, մեծ գումարներ կը յատկացնեն իրենց արտաքին տեսքին համար:

ԳԱԳԱՈՆ ՕԳՏԱԿԱՐ Է ՏԱՐԵՑՆԵՐՈՒՄ ԶԱՄԱՐ

Տարեցներու մտային առողջութեան գծով նախապէս կատարուած հետազոտութիւններ ցոյց տուած են թէ սուրճը եւ գափէյին պարունակող խմիչքները, ինչպէս՝ թէյը, օգտակար են յիշողութեան եւ մտային կարգ մը կարողութիւններու պահպանման եւ բարելաւման համար: Վերջերս այս օգտակար ուսուցիչներու շարքին կը միանայ նաեւ գազաոն:

Նիւ Եորքի մէջ գտնուող Գոլդման համալսարանի բժշկական բաժանմունքի հետազոտական խումբը յայտնած է թէ յիշողութեան մակարդակը բարելաւող բնական ուսուցիչներուն մաս կը կազմէ նաեւ գազաոն: Հետազոտութեան հեղինակները նաեւ համաձայն յիշողութեան հետ կապուած հարցերը կը սկսին չափահաս տարիքին, սակայն յիշողութեան հետ կապուած անհանգստութիւններու ախտանշանները կը յայտնուին 50 կամ 60 տարեկանէն ետք: Հազուադէպ է երիտասարդներու մօտ յիշողութեան

թեան անհանգստութիւններու ախտանշաններ: Dementia-ն եւ Alzheimer's-ը ամէնէն շատ կը յայտնուին տարեցներու մօտ: 37 անձերու մասնակցութեամբ ամերիկեան Գոլդման համալսարանի այս հետազոտութիւնը ցոյց տուած է թէ օրական 9 հարիւր կրամ գազաոնի սպառումը կրնայ բարելաւել յիշողութեան մակարդակը: Գիտնականները դիտել կու տան թէ գազաոնով պատրաստուած ուտելիքները, ինչպէս՝ տուրմը, նուազ սնունդ կը պարունակեն քան գազաոն, որովհետեւ տուրմի եւ նման ուտելիքներու պատրաստութեան ընթացքին գազաոնի հունտերուն մէջ գտնուող կարգ մը սննդարար բաղադրութիւններ կը կորսուին:

Թէեւ գազաոն նաեւ օգտակար է տրամադրութեան, հոգեկան առողջութեան եւ ուղեղին համար, պէտք է իմանալ, որ անոր չափազանց քանակով սպառումը կրնայ ունենալ հետեւանքներ:

ԿԻՆԵՐՈՒ ՆԵՐԱՇԽԱՐՅԻՆ ՅԵՏ ԱՌՆՉՈՒԱԾ ԶԵՏԱՔՐՔՐԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Հոգեբանութեան ծիրին մէջ նախապէս կատարուած ուսումնասիրութիւններ ցոյց տուած են թէ Alzheimer's անհանգստութիւնը աւելի հաւանական է կիներու քան տղամարդոց մօտ:

Ամերիկացի Միացեալ Նահանգներու մէջ տարեկան հինգ միլիոն Alzheimer's-ի պարագաներուն մօտաւորապէս 3,2 միլիոնը կիներ կ'ըլլան: Ըստ Alzheimer's Association հաստատութեան, 65 տարեկանէն ետք վեց կիներէն մէկը կրնայ տառապիլ Alzheimer's անհանգստութեամբ: Տղամարդոց մօտ այս համեմատութիւնը կը նուազի 11-էն մէկի:

Նախապէս կատարուած ուսումնասիրութիւնները նկատի ունեցած են ծինային, սրտի առողջութեան, արեան մակարդակի եւ հոգեբանական ցնցումներու հետեւանքները կիներու մօտ Alzheimer's-ի վտանգին գծով:

Շուէտի Կոթընպըրկ համալսարանի հովանաւորութեամբ վերջերս Լենա Եոհանսոն կատարած է ուսումնասիրութիւն մը՝ բնաւորութեան գիծերու, կիներու մօտ Alzheimer's-ի հաւանականութեան գծով: 38 տարի տեւողութեամբ եւ 800 կիներու մասնակցութեամբ շուէտական ուսումնասիրութեան համաձայն՝ անձկութիւնը (anxiety), նախանձը եւ տրամադրութեան անկայունութիւնը (moodiness) կրնան մինչեւ 50 առ հարիւր համեմատութեամբ բարձրացնել կիներու մօտ հետագային Alzheimer's-է տառապելու հաւանականութիւնը: Բնաւորութեան վերոյիշեալ գիծերու եւ Alzheimer's-ի միջեւ յարաբերութիւնը յատկապէս զօրաւոր է ճնշուած կիներու մօտ: Այս ուսումնասիրութեան շնորհիւ Եոհանսոն եւ իր հետազոտական խումբը նաեւ յայտնաբերեցին թէ

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՄՇԱԿԵԼՈՒ ԵՒ ՊԱՏՍԵԼՈՒ ԶՈԳԵԲԱՆԱԿԱՆ ԲԱՑԱՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Չկայ անհատ մը, որ իր կեանքի ընթացքին պատմութիւն մը պատմած չըլլայ իր ընկերոջ, ուսուցիչին, բարեկամին, ծնողքին, եւ այլն: Չկայ նաեւ անհատ մը, որ իր կեանքի ընթացքին սխալ մանրամասնութիւններով պատմութիւն պատմած չըլլայ: Ըստ հոգեբաններուն, վերջինս սովորական երեւոյթ մըն է մարդարարածի բնութեան մէջ:

Ինչո՞ւ համար մարդ արարածը կը սիրէ պատմութիւններ լսել, արտադրել եւ պատմել:

Ըստ հոգեբանական ուսումնասիրութիւններուն, մարդիկ յաճախ տեղեկութիւններ կամ իրողութիւններ իրար կապելով պատմութիւններ կը ստեղծեն: Անոնք նաեւ այս պատմութիւնները կը պատմեն այլ մարդոց: Ըստ հետազոտութիւններու, հանրային վայրերու մէջ մարդոց միջեւ խօսակցութիւններուն 65 առ հարիւրը պատմութիւններ կ'ըլլան: Իսկ կարգ մը հոգեբաններ կը շեշտեն թէ իրական սեռին մօտ աւելի սովորական է պատմութիւն պատմելու երեւոյթը քան՝ տղամարդոց մօտ: Ամէն պարագայի յստակ է, որ պատմութիւնները շատ կարեւոր նշանակութիւն ունին մարդ արարածին համար:

Եղափոխութեան տեսութեան մասնագէտ հոգեբանները կը բացատրեն թէ պատմութիւններ յօրինելու եւ գանոնք ուրիշներուն հետ բաժնելու սովորութիւնը եղափոխական երեւոյթ մըն է, որ առնչուած է գոյատեւման հետ: Միայն պատմութեան շնորհիւ է, որ անկապ իրողութիւններ կամ տեղեկութիւններ կը սկսին իմաստ եւ նշանակութիւն ունենալ մարդուն ուղեղին համար: Հետեւաբար, մարդ արարածը պէտք էր զգայ պատմութիւն մշակելու իր կեանքի դէպքերը հասկնալու, ըմբռնելու, վերլուծելու եւ արժեւորելու համար:

Հնագիտութեան ծիրին մէջ կատարուած հետազոտութիւնները ցոյց կու տան թէ հազարաւոր տարիներ առաջ Նոյնիսկ մարդիկ կը ստեղծէին պատմութիւններ՝ իրենց կենցաղին, մշակոյթին եւ մտածելակերպին համապատասխան: Մինչեւ օրս յայտնաբերուած

աշխարհի հնագոյն պատմութիւնն է կիլիկամէշի պատմութիւնը, որուն նախօրինակը գրուած է քարերու կամ ժայռերու վրայ եւ այդ պատճառով է, որ հազարաւոր տարիներ պահպանուած է դիմադրելով՝ անձրեւը, ձիւնը, կրակը եւ բնական աղէտները: Կիլիկամէշի հեղինակը մինչեւ օրս կը մնայ անյայտ, սակայն գիտնականներ չափողած են յայտնաբերել թէ այս պատմութիւնը գրուած է մօտաւորապէս Ն.Ք. 2000 թուականին, Միջագետքի մէջ, որ ներկայ իրաքի շրջանն է:

Պատմութիւնները մեծ դեր ունին մարդոց զգացումներու եւ մտածելակերպի մշակման մէջ: Հոգեբանական հետազոտութիւններու համաձայն՝ նորավէպեր կամ այլ պատմութիւններ ընթերցելէ ետք մարդոց մօտ կը զարգանայ հանդուրժողութիւնը եւ ուրիշները հասկնալու կարողութիւնը: Պատմութիւնները կրնան նաեւ նուազեցնել անհատի մը նախապաշարածները եւ դատողութիւնը՝ օտարներու նկատմամբ:

Հետաքրքրական է, որ պատմութեան ընթերցանութեան ընթացքին, պատմութեան մանրամասնութիւնները արժեւորող եւ պատմութեանէն ազդուող մարդիկ, իսկական կեանքի մէջ զգացական գետնի վրայ աւելի հասուն են քան ուրիշները:

Եղափոխութեան տեսութիւնները նաեւ կ'առաջարկեն թէ, պատմութեամբ է, որ մարդիկ յաջողած են գոյատեւել: Երբ ծնողներ իրենց զաւակներուն պատմեն իրենց կեանքի փորձառութիւններուն մասին, զաւակներուն մօտ վտանգաւոր արարքներ կատարելու հաւանականութիւնը կը նուազի եւ անոնց մօտ կը բարձրանայ գոյատեւելու հաւանականութիւնը:

Այլ տեսութեան մը համաձայն՝ մարդիկ յաճախ պատմութիւններ կը պատմեն իրենց նախնիները անմահացնելու եւ իրենց ներկան եւ ապագան ապահովելու համար: Մինչեւ այսօր, մարդիկ յաճախ կը յարգուին շնորհիւ իրենց ծնողներուն կամ նախնիներուն, հետեւաբար անոնց մասին պատմութիւններ տարածելը կը նպաստէ գոյատեւման:

Չղանկութիւնը եւ քունի խանգարումները եւս կրնան նպաստել անհանգստութեան:

Հետեւաբար, ծինային փոփոխակներու, ընկճուածութեան եւ

կարգ մը այլ հոգեբանական եւ կենսաբանական գործոններու կողքին, անհատի մը բնաւորութեան գիծերը եւս կրնան մեծ դեր ունենալ անոր հոգեկան անհանգստութեան մէջ:

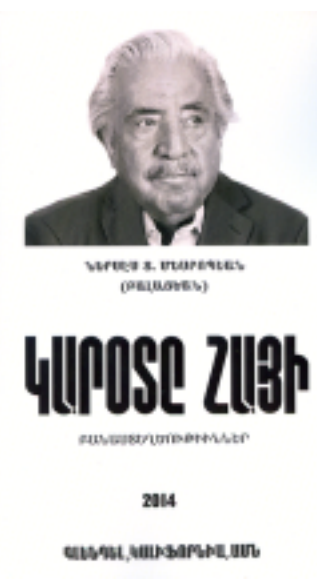
ԼՈՅՍ Է ՏԵՍԵԼ

ՆԵՐՍԷՍ Տ. ՄԵՍՐՈՊԵԱՆ (ԲԱԼԱՅԵԱՆ)

Ներսէս Տ. Մեսրոպեան-Բալայեանի Ֆերբուժմաների հաւաքածոն. 120 էջերից քաղկացած. «Երեւան» տպարանից.

Գրքի կազմի եւ պատկերի ձեւաւորումն ու նկարազարդումը՝ Նարեկ Նազլումեանի - Reak Point Studio:

Դիմել Գլենդէյլի Ապրիլի (818) 243-4112), Պերն (818) 244-3830) եւ Սարդարապատ (818) 500-0790) գրատուներից, Երեւան տպարանից, կամ հեղինակից՝ (818) 240-9604 համարով:

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՄՇԱԿԵԼՈՒ ԵՒ ՊԱՏՄԵԼՈՒ ԶՈՓԵԲԱՆԱԿԱՆ ԲԱՑԱՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Չկայ անհատ մը, որ իր կեանքի ընթացքին պատմութիւնն մը պատմած չըլլայ իր ընկերոջ, ուսուցիչին, բարեկամին, ծնողքին, եւ այլն: Չկայ նաեւ անհատ մը, որ իր կեանքի ընթացքին սխալ մանրամասնութիւններով պատմութիւն պատմած չըլլայ: Ըստ հոգեբաններուն, վերջինս սովորական երեւոյթ մըն է մարդ արարածի բնութեան մէջ:

Ինչո՞ւ համար մարդ արարածը կը սիրէ պատմութիւններ լսել, արտադրել եւ պատմել:

Ըստ հոգեբանական ուսումնասիրութիւններուն, մարդիկ յաճախ տեղեկութիւններ կամ իրողութիւններ իրար կապելով պատմութիւններ կը ստեղծեն: Անոնք նաեւ այս պատմութիւնները կը պատմեն այլ մարդոց: Ըստ հետազոտութիւններու, հանրային վայրերու մէջ մարդոց միջեւ խօսակցութիւններուն 65 առ հարիւրը պատմութիւններ կ'ըլլան: Իսկ կարգ մը հոգեբաններ կը շեշտեն թէ իգական սեռին մօտ աւելի սովորական է պատմութիւն պատմելու երեւոյթը քան՝ տղամարդոց մօտ: Ամէն պարագայի յստակ է, որ պատմութիւնները շատ կարեւոր նշանակութիւն ունին մարդ արարածին համար:

Եղափոխութեան տեսութեան մասնագէտ հոգեբանները կը բացատրեն թէ պատմութիւններ յօրինելու եւ գտնուելու ուրիշներուն հետ բաժնելու սովորութիւնը եղափոխական երեւոյթ մըն է, որ առնչուած է գոյատեւման հետ: Միայն պատմութեան շնորհիւ է, որ անկապ իրողութիւններ կամ տեղեկութիւններ կը սկսին իմաստ եւ նշանակութիւն ունենալ մարդուն ուղեղին համար: Հետեւաբար, մարդ արարածը պէտք է կը զգայ պատմութիւն մշակելու իր կեանքի դէպքերը հասկնալու, ըմբռնելու, վերլուծելու եւ արժեւորելու համար:

Հնագիտութեան ծիրին մէջ կատարուած հետազոտութիւնները ցոյց կու տան թէ հազարաւոր տարիներ առաջ նոյնիսկ մարդիկ կը ստեղծէին պատմութիւններ՝ իրենց կենցաղին, մշակոյթին եւ մտածելակերպին համապատասխան: Մինչեւ օրս յայտնաբերուած

աշխարհի հնագոյն պատմութիւնն է Կիլկամէշ շի պատմութիւնը, որուն նախօրինակը գրուած է քարերու կամ ժայռերու վրայ եւ այդ պատճառով է, որ հազարաւոր տարիներ պահպանուած է դիմադրելով՝ անձրեւը, ձիւնը, կրակը եւ բնական աղէտները: Կիլկամէշի հեղինակը մինչեւ օրս կը մնայ անյայտ, սակայն գիտնականներ յաջողած են յայտնաբերել թէ այս պատմութիւնը գրուած է մօտաւորապէս Ն.Ք. 2000 թուականին, Միջագետքի մէջ, որ ներկայ Իրաքի շրջանն է:

Պատմութիւնները մեծ դեր ունին մարդոց զգացումներու եւ մտածելակերպի մշակման մէջ: Հոգեբանական հետազոտութիւններու համաձայն՝ նորավէպեր կամ այլ պատմութիւններ ընթերցելէ ետք մարդոց մօտ կը զարգանայ հանդուրժողութիւնը եւ ուրիշները հասկնալու կարողութիւնը: Պատմութիւնները կրնան նաեւ նուազեցնել անհատի մը նախապաշարուածները եւ դատողութիւնը՝ օտարներու նկատմամբ:

Հետաքրքրական է, որ պատմութեան ընթերցանութեան ընթացքին, պատմութեան մանրամասնութիւնները արժեւորող եւ պատմութեանն ազդող մարդիկ, իսկական կեանքի մէջ զգացաւ կանգնելով վրայ աւելի հասուն են քան ուրիշները:

Եղափոխութեան տեսութիւնները նաեւ կ'առաջարկեն թէ, պատմութեամբ է, որ մարդիկ յաջողած են գոյատեւել: Երբ ծնողներ իրենց զաւակներուն պատմեն իրենց կեանքի փորձառութիւններուն մասին, զաւակներուն մօտ վտանգաւոր արարքներ կատարելու հաւանականութիւնը կը նուազի եւ անոնց մօտ կը բարձրանայ գոյատեւելու հաւանականութիւնը:

Այլ տեսութեան մը համաձայն՝ մարդիկ յաճախ պատմութիւններ կը պատմեն իրենց նախնիները անմահացնելու եւ իրենց ներկան եւ ապագան ապահովելու համար: Մինչեւ այսօր, մարդիկ յաճախ կը յարգուին շնորհիւ իրենց ծնողներուն կամ նախնիներուն, հետեւաբար անոնց մասին պատմութիւններ տարածելը կը նպաստէ գոյատեւման:

Հայկական գինուժը դուրս եկաւ նոր դիրքեր

Շարունակուած էջ 2-էն

ուած էր մեծ հարուած նաեւ բարոյական տեսանկիւնից: Մի քանի օր շարունակ գինուժն ու պետութիւնն ընդհանրապէս նուաստացուած, ստորացուած վիճակում էին: Ատրպէյճանը տօնում էր ոչ թէ պարզապէս զուտ հերթական պատճառով կորուստը, այլ աննախադէպ, իր տեսակի մէջ առանձնապատուկ հարուածը՝ Ատրպէյճանը «յաղթողի» դիրքերից փորձում էր աւելացնել առաւելութիւնը, խաղարկելով գոհերի աճիւնների «պատանդառութիւնը»:

Յատուկ գործողութիւնը հենց այդ քայլն էր, ընդ որում ինչ որ իմաստով հրապարակային կամ աւելի շուտ ակնառու յատուկ գործո-

ղութիւնը, եւ թէեւ դա որեւէ կերպ չի կարող ափովել ուղղաթիռի անձնակազմի կորուստը, այդուհանդերձ պէտք է արձանագրել, որ հայկական գինուժը հարուածը հետ է մղել լիարժէք եւ դուրս եկել Ատրպէյճանի գինուժի հանդէպ բարոյահոգեբանական առաւելութեան նոր դիրքի:

Միեւնոյն ժամանակ, այդօրինակ իրավիճակներում մեծ է դափնիների վրայ հանգստանալու գայթակղութիւնը, այն դէպքում, երբ նոր եւ աւելի բարձր դիրքը հայկական գինուժի համար նոր եւ աւելի մեծ պատասխանատուութիւն է՝ թէ տարածաշրջանային, թէ առաւել լայն միջազգային շրջանակով, ու թէ նաեւ ներպետական: «ԼՐԱԳԻՐ»

ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ ԱԶԱՏԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԶԻՆՈՒՈՐՆԵՐԸ

Շարունակուած էջ 6-էն

մութեան երկու դրուակի շուրջ, սակայն ներկայացուող նիւթն առաւել ընդգրկուն եւ բազմաբովանդակ է. Յեղափոխական առանձին գործիչների կենսագրական մանրամասներ, մամուլի պատմութիւն, եւրոպական մամուլում Հայոց ցեղասպանութեան վերաբերեալ տեղեկութիւններ եւ այլն: Այն, անշուշտ, օգտակար կը լինի պատմաբանների, քաղաքագէտների, մասնաւորաբար՝ 19-րդ դ. վերջի եւ 20-րդ դարակազմի Հայոց պատմութեամբ հետաքրքրուողների համար:

Վերջում կը ցանկանայինք առանձնապատուկ կարեւորել զիտական այս ուսումնասիրութեան զեղարուեստական եւ գաղափարախօսական նշանակութիւնը: Աբել քահանայ Մանուկեանը պատմա-

կան իրողութիւնները ներկայացրել է իրեն յատուկ «մտերմիկ» եւ շատ «կենդանի» ոճով՝ Չերմութեամբ խօսելով սրճարանի, համալսարանի լսարանների, գրադարանի ընթերցասրահների, ժնելի տարբեր փողոցների ու բնակարանների մասին, որտեղ հանդիպել, ապրել եւ գործել են Հնչակեան կուսակցութեան հիմնադիրները: Գրքում գետեղուած արխիւային փաստաթղթերի, Հնչակեանների գործունէութեանն առնչուող պատմական վայրերի լուսանկարները համեմունք եւ աւելի տպաւորիչ են դարձնում այն: Դրանք շնորհիւ ընթերցողը նոյնպէս մտովի դառնում է այդ կարեւոր իրողութիւնների ակնաստեսը եւ մասնակիցը, եւ ինչու ոչ՝ Հայրենիքի ազատագրութեան բանակի գինուժներից մէկը:

Մարբուրգ, Գերմանիա

ԵՍ ԾՆՈՒԵԼ ԵՄ ՄԵՐ ՀԱՅ ԵՐԳԸ ՏԱՐԱԾԵԼՈՒ

Շարունակուած էջ 17-էն

Խանդէպ անյատակ սիրուց, թեւ ապրում էր հայրենիքից դուրս ու երբեք չկարողացաւ գալ Հայաստան: Ի՞նչ էր պատճառը:

Պատասխան.- Այն ժամանակ կար «Երեւանի ձայն» ռատիոկայանը: Տարիներով այն հնչում էր նաեւ Լիբանանում: Հայրս մի փոքրիկ ռատիո ունէր: Այն լսուում էր ուշ գիշերին՝ մեր տան մի անկիւնում միայն: Այնտեղ բազկաթոռ էր դնել սուրբ, որ երբ ժամը գար, ռատիոն ձեռքն առած գնար նստէր այդ բազկաթոռի մէջ եւ լսէր: Սքանչացած լսում էր Առնօ Բաբաջանեանի գործերը: Երբ Օհան Դուրեանը Պէյրութից Հայաստան պիտի գար, հանդիպել էր իրեն եւ ասել. «Բարսեղ, գործերդ սուր, տանեմ Հայաստանում ծանօթացնեմ»: Այդ օրուանից հայրս անհամբեր ապաստում էր, որ ռատիոյով հնչեն իր գործերը: Հայրս շատ էր ցանկանում իր ստեղծագործութիւնները լսել մասնագէտ երգողների շուրթերից, որովհետեւ իր իմքի մէջ պրոֆեսիոնալ երգիչներ չկային: Իզուր այդքան սպասեց: 1946-47 թուերին՝ հայրենադարձութեան տարիներին, Հայաստանի կառավարութիւնից հրաւեր եկաւ իրեն, որ այցելի Հայաստան: Բայց այն ժամանակ, որ քանով ճիշդ է, թէ սխալ, այդ հրաւերն անցել էր ռամկավար կուսակցականների ձեռքը, որոնք չեւ էին ուղարկել այն՝ ասելով, որ Կանաչեանը չի փախաբուծ գալ Հայաստան: Մինչդեռ ընդհակառակը, կ'երազէր:

Պատասխան.- Կանաչեանի աճիւնը ամփոփուած է Լիբանանում: 1967-ին, երբ մայրս եւ ես մշակութային կապերի կոմիտէի հրաւերով եկանք Հայաստան, կոմիտասագէտ Ռ. Աթաջեանը, ով մինչ այդ արդէն ուսումնասիրել էր Կանաչեանի գործերը, ասաց, որ կարգադրութիւններ պիտի լինեն, որի համաձայն աճիւնները պիտի փոխադրուեն Հայաստան: Այդ օրուանից ի վեր տակաւին պիտի փոխադրուեն: Կը սպասենք: Մի օր հայրս մօրս ասաց. «Քրիստինէ, քիչ մը դրամ հաւաքենք, երբ մահանամ, աճիւնս կը փոխադրես Կոմիտասի կողքը»: Միծաղեցինք, կատակի տուեցինք: Աւաղ, կիսատ մնաց Կանաչեանի երազը:

Ջրոյցը վարեց ՍԵՐԳԷՅ ՄԱՆՈՒԷԼԵԱՆԸ

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՆԱԶԱՐԷԹ ԱԶԱՊԱՀԵԱՆԻ մահուան տխուր առիթով **Տէր եւ Տիկ.** Պօղոս Մուկաթեան իրենց խորագգաց ցաւակցութիւնները կը յայտնեն հանգուցեալի համայն հարազատներուն եւ պարագաներուն եւ համայն Աջապահեան ընտանիքին:

Առ այդ \$100 տոլար կը նուիրեն «Մասիս»ին:

ՑԱՒԱԿՑԱԿԱՆ

ՎԱՐԴԻՎԱՌ ԾՆՈՐՀԱՒՈՐԵԱՆԻ մահուան տխուր առիթով **Տէր եւ Տիկ.** Գրիգոր եւ Արուսեակ Գրիգորեան իրենց խորագգաց ցաւակցութիւնը կը յայտնեն հանգուցեալի այրիին եւ ընտանեկան համայն պարագաներուն:

Առ այդ \$100 տոլար կը նուիրեն «Մասիս»ին:

ՑԱՒԱԿՑԱԿԱՆ

ՎԱՐԴԻՎԱՌ ԾՆՈՐՀԱՒՈՐԵԱՆԻ մահուան տխուր առիթով **Նոր Սերունդ Մշակութային Միութեան** վարչութիւնն ու անդամները իրենց խորագգաց վշտակցութիւնները կը յայտնեն **ՆՄՄՄ-ի** երբեմնի պարուսոյցի այրիին եւ ընտանեկան համայն պարագաներուն, մասնաւորաբար **Տէր եւ Տիկ.** Հէրի եւ Արշօ Տիրամերեանին:

Զեր Ծանուցումները Վստահեցէ՛ք «Մասիս» Շաբաթաթերթին

T: (626) 797-7680 F: (626) 797-6863

LIVE
 8am - 8pm PST*
 *San Francisco 8am - 7pm PST

ԴԵՊՐԻ ԱՐՅԱԽ
EN ROUTE ARTSAKH

Scan Below
 and Donate
\$10!

CITY-STATE-REGION	STATION	DIGITAL CHANNEL	CABLE CHANNEL	SATELLITE	TIME
Northern California Sacramento	KSAO 49	49.1	Comcast Channel 194 AT&T U-verse Channel 4		8am to 8pm PST
San Francisco Bay Area San Francisco, Oakland, San Jose, Berkeley, and others.	KTSF 26	26.1	Comcast Channel 8, 21 or 26 Charter Channel 8 or 98 AT&T U-verse Channel 8 Google Fiber Channel 8	DirecTV 26 or 893 DISH 26 or 8237	8am to 7pm PST
Central California Fresno & Mid-State	KGMC 43	43.1	Comcast Channel 10 AT&T U-verse Channel 43	DirecTV 43 DISH 43	8am to 8pm PST
Southern California Greater Los Angeles Area	KSCI 18	18.1	AT&T U-verse Channel 18 Verizon FiOS Channel 18 Major Cable Systems Channel 18	DirecTV 18 DISH 18	8am to 8pm PST

For all other locations please tune in to our **LIVE WEBCAST** at www.ArmeniaFund.org

Text **ARMENIA** to **50555** to give **\$10** to Armenia Fund Inc. Reply with **YES** to confirm your donation.

\$10.00 donation to Armenia Fund Inc. Charges will appear on your wireless bill, or be deducted from your prepaid balance. All purchases must be authorized by account holder. Must be 18 years of age or have parental permission to participate. Message and Data Rates May Apply. Text **STOP** to **50555** to **STOP**. Text **HELP** to **50555** for **HELP**. Full Terms: mGive.org/T. Privacy Policy: mGive.org/P

Visit & Donate: www.armeniasfund.org or Call: 1-800-888-8897

Design: Lisa Johnson www.arkdesign.com

Facebook.com/ArmeniaFund

Twitter.com/ArmeniaFund

YouTube.com/ArmeniaFundUS

instagram.com/ArmeniaFund